

1984/85:10

Onsdagen den 17 oktober

Kl. 10.00

1 § Justerades protokollet för den 9 innevarande månad.

2 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1984/85:19 enligt följande:

Bil. 1 och huvudprot. i motsv. del till justitieutskottet

Bil. 2 och huvudprot. i motsv. del till socialutskottet

Bil. 3 och huvudprot. i motsv. del till skatteutskottet

Bil. 4 och huvudprot. i motsv. del till utbildningsutskottet

3 § Föredrogs och hänvisades

Redogörelse

1984/85:3 till finansutskottet

4 § Avveckling av hyresstoppet

Föredrogs bostadsutskottets betänkande 1984/85:1 om avveckling av hyresstoppet (prop. 1984/85:12).

Anf. 1 THURE JADESTIG (s):

Herr talman! Som framgår av bostadsutskottets betänkande föreslår regeringen att hyresstoppet skall upphöra. Det infördes våren 1984 genom en särskild lag. Att det nu skall upphöra är en uppfattning som delas av utskottets majoritet. Vänsterpartiet kommunisterna har dock en annan mening och anser för sin del att propositionen skall avslås.

När det gäller motiveringarna för att tillstyrka regeringens förslag råder det delade meningar inom utskottsmajoriteten. De borgerliga ledamöterna anför att hyresstoppet inte borde ha införts. Detta framhöll de i en reservation till bostadsutskottets betänkande 1983/84:33. I dag föreligger deras argument som majoritetsförslag i utskottets betänkande.

Vi socialdemokrater anför våra motiv i reservation 1. Denna reservation

bygger på uppfattningen att den ekonomiska politiken möjliggjort en väsentligt lägre kostnadsutveckling under 1985, något som också konjunkturinstitutets senaste rapport bekräftar. Den av regeringen förda ekonomiska politiken har alltså varit lyckosam och möjliggjort att prisstoppet kunde upphävas den 1 juli i år och att hyresstoppet kan avvecklas vid utgången av oktober månad.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets majoritetsförslag, men med den motiveringen som anförs i reservation 1.

Anf. 2 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Regeringens förslag och riksdagens beslut i våras om ett hyresstopp var positivt och innebar ett erkännande av att hyrorna blivit för höga även med hänsyn till andra prisstegringar och löner. Den tid som hyresstoppet skulle gälla – till den 1 januari 1985 – var visserligen enligt vpk:s mening alltför kort, men det innebar ändå en viktig markering av hur allvarligt problemet med de allt högre boendekostnaderna har blivit.

Beslutet om hyresstopp fäste också uppmärksamheten på sambandet mellan höga hyror och ökade orättvisor och det hinder höga hyresnivåer utgör för en socialt inriktad bostadspolitik. Riksdagsmajoritetens beslut var också bra, eftersom man därigenom visade att det – tvärtemot vad som tidigare hävdats – gick att införa hyresstopp.

Förslaget om hyresstopp sades från regeringen uttryckligen syfta till att förhindra hyreshöjningar under tiden den 1 april–den 31 december 1984, bl. a. för att reducera inflationen till nivån 4 % under 1984 och nedbringa inflationstakten till 3 % under 1985. Nu måste man mot bakgrund av regeringens nya förslag fråga sig om hyresstoppet bara var en tom gest eller ett lurendrejeri mot landets hyresgäster.

Som vpk tidigare föreslagit, borde hyresstoppet inte ha begränsats till att gälla bara till årets utgång utan förlängts t. v. Vi ser hyresstoppet som en temporär åtgärd av flera nödvändiga i syfte att undvika nya hyreshöjningar och pressa ned hyrorna, framför allt i ny- och ombyggda hus.

Sedan månader tillbaka har det varit känt att olika hyresvärdar aviserat hyreshöjningar från den 1 januari med 100–200 kr. per månad för en normal trerumslägenhet. Känt är också att bostadskostnaderna redan tidigare i många fall tar 25–30 % av inkomsterna. Hyreshöjningar i storleksordningen 7–10 % kan då knappast kombineras med ett inflationsmål på 3 %!

Det är mot denna bakgrund svårt att förstå hur regeringen, och nu även bostadsutskottets majoritet, kan föreslå att hyresstoppet skall upphöra att gälla från den 1 november. För att klara detta blev det också nödvändigt med avkortad motionstid och snabbhandling i bostadsutskottet. Regeringens förslag innebär ett återtagande av tidigare beslut och klartecken till hyresvärdarna om en hyreshöjning redan från den 1 november med 4:60 per m² eller med 30–50 kr. per månad.

Enligt vpk:s mening bör förslaget avslås och hyresstoppet förlängas t. v. Vidare måste snara åtgärder sättas in då det gäller ändrad bostadsfinansiering, ränte- och avdragsbestämmelser, stöd till allmännyttiga bostadsföre-

tag, omfördelning av samhällets bostadsstöd från ägar- till hyressektorn liksom andra åtgärder för att motverka hyresstegringar.

En återgång till en annan, rättvisare social bostadspolitik kräver en förstärkning av samhällets bostadsstöd. Därför måste den nuvarande hyreshusavgiften eller en eventuell fastighetsskatt bl. a. användas till stöd åt de allmännyttiga bostadsföretagen av en storleksordning som täcker deras reparations- och underhållsbehov.

Herr talman! Vi kan inte dela bedömningen att förutsättningarna för en väsentligt lägre kostnadsutveckling under 1985 skulle ha ökat från maj-juni 1984 till september-oktober 1984. I en socialdemokratisk reservation angående förlängning av hyresstoppet efter den 31 december 1984 sades bl. a. att *det inte kunde uteslutas att ett hyresstopp även i framtiden kan komma att vara ett användbart finanspolitiskt instrument men att man då saknade underlag för att ta ställning till en förlängning. Nu finns enligt vår mening sådant underlag, som klart visar på behovet och nödvändigheten av att förlänga hyresstoppet.*

Då det gäller de olika åtgärder för att minska boendekostnaderna som tas upp i den vpk-motion som behandlas i förevarande betänkande säger utskottsmajoriteten att de frågor som tas upp övervägs av bostadskommittén. Dessutom erinrar man om att riksdagen senare i anslutning till budgetpropositionen kan komma att behandla vissa av dessa frågor. Vi från vpk vet detta, och visste det även då vi skrev vår motion. Det är ju självklarheter.

Sådana erinringar hjälper nu inte hyresgästerna, utan vad som behövs är att snabbt överväga och komma med förslag som gör det möjligt att slå vakt om och förstärka en social bostadspolitik. Det behövs bl. a. snara åtgärder för att stödja de allmännyttiga bostadsföretagen, så att de kan bibehålla och utveckla de viktiga uppgifter de har inom ramen för den sociala bostadspolitiken.

Bostadskommittén kan rimligen inte, bl. a. med hänsyn till pågående remissbehandling av dess delbetänkande, beräknas bli färdig med förslag så snart att de kan behandlas och bli föremål för regeringsförslag i sådan tid att de kan få någon betydelse för hyressituationen under 1985. Det är *nu* förslag måste komma som kan begränsa hyreshöjningarna till högst den 3-procentsnivå som regeringen har satt som gräns för inflationen och som kan klara allmännyttans ökade kostnader.

Det finns en stor och berättigad oro hos det tålmodiga släkte som hyresgästerna utgör. Låt mig avsluta detta inlägg med att citera det brev som en hyresgästavdelning i går tillställde regeringen och som en stor del av riksdagsledamöterna har erhållit för kännedom:

”Till Regeringen

Vi ska be att få gratulera till den smarta kuppen. För i morgon ska Ni ju med de borgerligas hjälp driva igenom ett riksdagsbeslut om upphävande av hyresstoppet.

Av det stolta löftet från i våras om ett inflationsdämpande hyresstopp resten av året bidde det *en månads* senareläggning av den extra hyreshöjning-

en. Den som orsakats av en alltför kraftig inflation under första halvåret.

Genom den smarta och snabba kuppen betar Ni av lite av 1985 års inflation redan nu – när det ändå gått åt helvete.

Vi luttrade hyresgäster har knappt hunnit blinka. Om våra företrädare på riksplanel har blinkat eller blundat vet vi inte. Men påtagligt tyst har det varit – trots det uppenbara sveket. Och det är väl skönt!

Det är inte utan att man undrar hur många av er i Kansli- och Riksdagshuset som bor som hyresgäster. Ni verkar väldigt mycket känsligare när det gäller små pålagor för andra boendegrupper.

Vi lovar att försöka hjälpa till att ändra på det!

Med hälsningar

Södermalmsavdelningens styrelse”

Herr talman! Jag har velat läsa upp detta brev, därför att jag tycker att det med all sin ironi ändå ger uttryck för en berättigad oro och vrede som hyresgästerna känner inför det beslut som riksdagsmajoriteten nu står i begrepp att fatta.

Jag yrkar bifall till vpk-reservationerna till förevarande betänkande.

Anf. 3 KJELL MATTSSON (c):

Herr talman! Så här i starten på riksmötet kan man kanske förledas tro att vi har mycket gott om tid och kan föra ingående diskussioner om de frågor som vi tar upp till behandling. Jag skall ändå försöka göra mitt inlägg mycket kort. Anledningen är att en majoritet som består av alla partier utom vpk tillstyrkt regeringens förslag att upphäva hyresstoppet.

Motivet för att i våras införa hyresstoppet var att regeringen ansåg att det skulle vara en del av den inflationsbekämpande politik som skulle resultera i en inflation på 4 % för 1984 och vars mål för 1985 var 3 %.

Nu kan vi konstatera att båda dessa mål har "spruckit". Det är alldeles klart för 1984, då inflationen kommer att bli betydligt mer än 4 %. Studerar vi konjunkturinstitutets rapport finner vi att det är mycket som talar för att, tyvärr, inte heller 1985 års mål kommer att uppnås. Då kan man förstå att regeringen vill göra sig av med hyresstoppet för att inte få en alltför stark höjning av hyrorna i ett enda sammanhang under 1985.

När hyresstoppet infördes anförde vi från oppositionspartierna att vi tyckte att det var en felaktig åtgärd. Man tar ju genom hyresstoppet inte bort kostnadsökningen i fastighetsförvaltningen – inte för någon av fastighetsägarkategorierna. Därför skulle ett hyresstopp naturligtvis bara medföra att kraven på hyreshöjningar när hyresstoppet upphävs blir ännu större än vad de skulle ha blivit om det hade varit en vanlig förhandling mellan parterna under våren 1984.

Vi konstaterade alltså när hyresstoppet infördes att det var en felaktig åtgärd och tillstyrker naturligtvis regeringens förslag att nu upphäva hyresstoppet. Jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan, där vi har en annan motivering för att tillstyrka regeringens förslag än vad reservanterna har.

Anf. 4 TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Jag vill kommentera det som Kjell Mattsson yttrade i sitt inlägg bara på en punkt, nämligen när han sade att man måste undvika en alltför kraftig höjning av hyrorna i ett sammanhang och att det därför är bra om man nu avvecklar hyresstoppet. Underförstått skulle man kunna hålla på och successivt höja hyrorna i flera omgångar i stället.

Jag tror att det här är ett argument som landets hyresgäster verkligen har svårt att begripa vitsen med. Det är fullkomligt likgiltigt för dem om man delar upp de stora hyreshöjningarna i tre, fyra eller flera omgångar. Vad som är väsentligt för hyresgästerna är naturligtvis att man kan *begränsa* hyreshöjningarna och stoppa den nuvarande hyresutvecklingen. Ett hyresstopp är enligt min mening odiskutabelt ett instrument för att hejda den utplundring av landets hyresgäster som har pågått under så många år och vilken de – som jag sade i mitt inlägg – tämligen tålmodigt har funnit sig i. Men i en situation, där hyrorna har ökat mera än alla priser och mera än lönerna, går det inte längre att fortsätta på den inslagna vägen. Därför måste man ta till olika metoder för att hejda utvecklingen. I det sammanhanget anser vi fortfarande att hyresstoppet är en bra metod, och därför borde det ha bibehållits och förlängts t. v.

Anf. 5 THURE JADESTIG (s) replik:

Herr talman! Jag skall inte lägga mig i tvisten mellan dem som nyss varit uppe i debatten. Men till utskottets ordförande skulle jag ändå vilja säga att man måste se till helheten i regeringens strategi för att klara Sverige ur den ekonomiska krisen, och både pristoppet och hyresstoppet är delar i helheten.

Redan nästa vecka blir det ju en allmänpolitisk debatt, där helheten i den ekonomiska politiken kommer att kunna diskuteras, och jag tycker att vi kan vänta med kommentarerna till dess.

Anf. 6 KJELL MATTSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tycker inte heller att vi skall föra en ekonomisk debatt nu, utan jag vill bara slå fast två fakta, nämligen att man inte har nått de uppställda målen när det gäller inflationsutvecklingen. Därför hade vi inte möjligheter att tillstyrka förslaget i propositionen, med de motiveringar och den skönmalning av regeringens politik som där finns.

Till Tore Claeson vill jag säga att självfallet är det angeläget att ha små kostnadsökningar, som då också kan medföra att ökningen av hyresbeloppen blir liten. Men vad vi konstaterade i våras och vad vi konstaterar även nu är att hyresstoppet som sådant inte leder till att kostnadsökningen försvinner. Förr eller senare blir det alltså omöjligt att ha ett stopp på inkomstsidan, om man inte har det också på utgiftssidan.

Jag konstaterar då för vår del att när regeringen nu kommer med förslag om att hyresstoppet skall upphävas tidigare än vad som ursprungligen var beslutat, så gör man det för att åstadkomma en uppdelning av hyreshöjningarna, så att man slipper få allt på en enda gång. Det var alltså en förmodan

som vi gav uttryck åt och inte en teknik som vi i och för sig rekommenderade, för vi ville ju inte ha hyresstoppet infört.

Anf. 7 TORE CLAESON (vpk) replik:

Herr talman! Först och främst tycker jag inte att man automatiskt skall utgå från att det ständigt måste bli stora hyreshöjningar och att man därför tittar på hur höjningarna så att säga skall portioneras ut. Utgångspunkten borde i stället vara att man skall stoppa hyreshöjningarna.

Vi är också, Kjell Mattsson, på det klara med att ett hyresstopp ensamt inte löser några problem. Det måste kombineras med andra åtgärder, som jag nämnde i mitt föregående inlägg och som också berörs i den motion som utgör underlaget till en del av den här diskussionen.

Under den tid som man t. v. bibehåller hyresstoppet måste man snabbt vidta andra åtgärder för att stoppa den pågående hyresutplundringen. Det är detta som det hela handlar om. Man skall alltså använda hyresstoppet som *en* temporär åtgärd, som *ett* instrument, som *ett* led i en annan bostadspolitik med en annan inriktning, som kan stoppa upp den nuvarande utvecklingen då det gäller boendekostnaderna.

Anf. 8 KNUT BILLING (m):

Herr talman! Hyresstoppet borde aldrig ha införts, sade Kjell Mattsson, och det är alldeles riktigt.

Det är så, vilket inte alltid tycks vara uppenbart för alla, att hyran består av kapitalkostnader, driftkostnader och underhållskostnader. Om man inte tar ut en tillräcklig hyra, hur får man då lösa problemet? Kapitalkostnaderna måste betalas, driftkostnaderna måste betalas, men underhållskostnaderna kan man skjuta på. Det är precis vad som har skett i Sverige. Vi kan bara titta på hur det ser ut i de allmännyttiga bostadsföretagens bestånd. Underhållet är mycket eftersatt. Vad beror det på? Jo, det beror på att man inte har kunnat ta ut tillräckliga hyror för att täcka underhållskostnaderna.

Hyresstoppet innebar ju också att ingångna avtal inte kunde fullgöras, vilket kommer att få stora konsekvenser under kommande år för företagen, antingen i form av minskat underhåll eller i form av kraftigt stegrade krav på hyreshöjningar.

Det är alldeles klart att det inte går att förbjuda inflationen. Hade man kunnat det, hade det skett för länge sedan. Hyresstoppet skulle alltså enligt vår uppfattning aldrig ha införts.

Vad man i stället skall göra är naturligtvis att reformera det nuvarande hyressättningsssystemet. Det är något barockt som det nu är att en lägenhet i Stockholms innerstad har en väsentligt lägre hyra än en nybyggd lägenhet tre mil utanför staden. Vad man måste genomföra är naturligtvis ett marknadsorienterat hyressystem, där läge och sådant slår igenom på ett helt annat sätt. Då kan man ta ut de kostnader som krävs för att underhålla fastigheterna på ett bra sätt och se till att hyresgästerna trivs. Hyresstopp löser aldrig dessa problem. Därför är det bra att hyresstoppet nu skall upphävas. Det

beklagliga är att regeringen och riksdagsmajoriteten en gång ansåg att det skulle införas.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 9 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Knut Billing inför ett delvis nytt moment i den här diskussionen, när han tar upp reglerna för det nuvarande hyressättningssystemet, dvs. det bruksvärdessystem som vi nu har. Ett fenomen som dykt upp under senare tid är att man från borgerligt håll kritiserar det som man tidigare var så glad för: att man införde bruksvärdessystemet. I varje fall hade man från borgerligt håll inte några erinringar mot systemet när det infördes. Man tyckte det gick bra så länge det var på det sättet att bruksvärdessystemet faktiskt var till nackdel för hyresgästerna genom de bestämmelser som finns i bruksvärdeslagen, genom den metodik som används för jämförelserna och då privata hyresvärdar utan ett öres insats kunde ta ut samma hyror som de allmännyttiga bostadsföretagen. Bara genom att hänvisa till de allmännyttiga bostadsföretagen kunde privata fastighetsägare ta ut samma hyror. Vad som sedan skett är att man både från statens och från kommunernas sida har insett de allmännyttiga bostadsföretagens roll och uppgifter i bostadspolitiken och som en konsekvens av det gett visst stöd riktat till dessa allmännyttiga bostadsföretag. Då uppstår den situationen att privata fastighetsägare inte längre kan ta ut samma vinster genom jämförelser med bruksvärdessystemet. Det betyder att landets hyresgäster faktiskt kan ha nytta av detta bruksvärdessystem.

I det läget aktualiserar de borgerliga partierna, här företrädna av Knut Billing, frågan om att slopa dessa system och ersätta det med något diffust som man kallar marknadsvärderingar och marknadshyror. Vi betackar oss för detta. Från andra länder vet vi vad det innebär för hyresgästerna.

Anf. 10 KNUT BILLING (m):

Herr talman! Det är alldeles uppenbart att vpk:s uppfattning, som också har kommit till uttryck i reservationen, är att hyrorerna inte skall ligga på sådan nivå att de täcker kostnaderna. Hur sedan problemet med att fastigheterna går med underskott och inte underhålls skall klaras, tar man inte upp på annat sätt än att man framför som sin uppfattning att det är politikerna som skall bestämma över hur vi bor, inte konsumenterna. Det är naturligtvis helt i enlighet med vpk:s ideologiska uppfattning.

Anf. 11 TORE CLAESON (vpk):

Herr talman! Politikerna skall se till att det här landets befolkning har en bra bostadsförsörjning och att bostaden som en social rättighet för människorna garanteras, precis som rätten till utbildning eller sjukvård garanterats dem. I det fallet kan politikerna inte ställa sig neutrala och utlämna till näringslivet och de fria marknadskrafterna att styra och bestämma hur vi

Nr 10

Onsdagen den
17 oktober 1984

*Avveckling av
hyresstoppet*

skall bo samt vad det skall kosta. Det är politikernas uppgift att blanda sig i dessa frågor och styra utvecklingen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (avveckling av hyresstoppet)

Hemställan

Utskottets hemställan bifölls med 281 röster mot 16 för hemställan i reservation 2 av Tore Claeson. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Paul Lestander (vpk) anmälde att han avsett att rösta nej men av misstag röstat ja.

Motivering

Den i reservation 1 av Oskar Lindkvist m. fl. anförda motiveringen godkändes med 146 röster mot 137 för utskottets motivering. 18 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (ändringar i bostadsfinansieringssystemet m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 283 röster mot 18 för reservation 3 av Tore Claeson.

5 § Vissa alkoholpolitiska frågor

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1984/85:1 om vissa alkoholpolitiska frågor.

Anf. 12 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Alkoholpolitiken upphör aldrig att engagera riksdagens ledamöter, och det är väl närmast överraskande att de ca 30 motioner som behandlas i detta utskottsbetänkande, och som spänner över praktiskt taget hela fältet, inte har resulterat i mer än fyra reservationer – vartill då kommer sex särskilda yttranden. Moderata samlingspartiet står bakom tre av reservationerna.

Tillsammans med utskottets centerpartister begär vi en ändring i alkohollagstiftningen så att fruktcider skall få tillverkas och saluföras med en något högre alkoholhalt än den som f. n. är tillåten.

De nuvarande bestämmelserna är i högsta grad otidsenliga och dessutom till icke obetydlig nackdel för svensk fruktodling. Cider, en måltidsdryck som tillverkas huvudsakligen av äpplen, klassificeras som vin om alkoholhalten överstiger 1,8 viktprocent. Därmed följer inte bara skattekonsekvenser utan också begränsningar i möjligheterna till försäljning och servering.

Det hade varit mycket naturligare att jämföra cider med öl, så att cider med en alkoholhalt mellan 1,8 och 2,8 viktprocent skulle kunna saluföras efter samma regler som gäller för öl. Med en högre alkoholhalt – upp till 4,5

viktprocent – skulle cidern i likhet med starköl enbart försäljas på systemet. Cider skulle då också beskattas på samma sätt som motsvarande öl.

Alkoholpolitiskt skulle en sådan reform inte få några negativa konsekvenser, eftersom cider är en så syrlig dryck att den knappast lämpar sig som berusningsmedel.

En ändring i alkohollagstiftningen som vi föreslagit i reservationen skulle möjliggöra för cidern att konkurrera med öl och lättvin, varigenom förutsättningar skulle finnas för ett mer lönsamt tillvaratagande av svensk frukt.

En annan bestämmelse som inte heller har att göra med en effektiv alkoholpolitik är det tillståndstvång som enligt gällande lagstiftning råder för att få servera öl i personalmatsalar. Ett sådant tillstånd skall begäras hos länsstyrelsen och är i de flesta fall en ren formsak. Före 1977 erfordrades inte något tillstånd, och det nuvarande tvånget är en ren klåfingrighet utan någon som helst alkoholpolitisk motivering. Detta onödiga byråkratiska inslag bör snarast avskaffas, och alla de tre borgerliga partierna i skatteutskottet står bakom reservationen.

Inte heller den tredje reservationen är alkoholpolitiskt kontroversiell. Den handlar om behovet och lämpligheten av att lindra beskattningen på vin i mellanprisklasserna. Därigenom skulle man underlätta för människor i vanliga inkomstklasser att förvärva bra viner. Att tillhandahålla kvalitetsviner till hyggliga priser borde inte vara så särskilt svårt att genomföra, och resultatet skulle bli en bättre dryckeskultur.

De tekniska svårigheterna att lägga om dryckesbeskattningen enligt dessa linjer har varit finansministerns skäl för att inte ha effektuerat det beslut som riksdagen fattade för ett och ett halvt år sedan. Det beslutet gick ut på en begäran hos regeringen att föreslå sådana sänkningar av vinbeskattningen som här redogjorts för. Det borde inte vara så svårt att hitta en tekniskt godtagbar lösning.

Det kan vara på sin plats att också något kommentera de särskilda yttranden som lämnats av moderata samlingspartiet. Utan att direkt och omedelbart kräva att det mellanölsförbud som infördes 1977 skall upphöra, vill vi likväl med ett särskilt yttrande påtala det förvånansvärda att just Sverige praktiskt taget är det enda västeuropeiska land där denna öltyp inte får säljas fritt. Förbudets ganska tvivelaktiga skydd mot ungdomsfylleriet motiverar inte att den vanlige konsumenten skall tvingas avvara denna lämpliga och oförargliga måltidsdryck. Riktpunkten måste vara att återinföra mellanölet.

Häromåret beslöt riksdagen, under motstånd från moderata samlingspartiet, att en restauratör som inte skött inbetalningen av skatter och avgifter kan få sitt tillstånd att servera vin och sprit indraget. Vi har intagit samma ståndpunkt nu som då, nämligen att återkallelse av serveringstillstånd blott bör ske på alkoholpolitiska grunder. Det frågan nu gäller är förslaget att reglerna om återkallelse av serveringstillstånd skall utmönstras ur alkohollagstiftningen och i stället bli föremål för en särskild lagstiftning. Mot detta förfarande har vi inte haft något att erinra.

När det gäller systembutikernas öppethållande verkar det glädjande nog som om regeringen tänkte tillmötesgå allmänhetens naturliga krav på en bättre service genom det aviserade förslaget om visst öppethållande på kvällstid. I samband härmed borde regeringen ta sig en ny funderare på de beslut riksdagen tidigare fattade om lördagsstängning. Under sommarmånaderna har lördagsstängningen haft vissa positiva effekter på nykterheten, medan det under resten av året synes vara tvivelaktigt om lördagsstängningen betytt särskilt mycket utöver det negativa i sämre service för den breda allmänheten. I Finland har man bara lördagsstängt under sommarmånaderna – något för oss att ta efter.

I den proposition om alkoholpolitiken som väntas om några veckor finns faktiskt ytterligare en positiv sak. Livsmedelsbutikerna skall, om nu förhandsinformationen om propositionen är riktig, återfå sin 1977 förlorade rätt att sälja öl av klass II på kvällar och söndagar. Få förbud i vårt land har varit fånigare än att livsmedelshandlarna på kvälls- och söndagstid varit tvungna att hölja över ölbackarna med skynken o. d.

Avslutningsvis skall jag beröra en annan servicefråga som är betydelsefull för många kommuner, nämligen de kommuner som ännu saknar systembutik. Enligt utskottets eniga uppfattning bör Systembolaget "vara oförhindrad att något öka etableringstakten. Härvid bör bolaget tillgodose önskemål som inte enbart grundas på avstånd till närmaste butik utan även beakta befolkningmängden i kommunerna och deras centralorter." Jag hoppas att Systembolagets styrelse tar fasta på detta enhälliga yttrande från skatteutskottet.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationerna 2, 3 och 4.

Anf. 13 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! På Folknykterhetens dag hade vi i mitt hemlän nöjet att lyssna till folkpartiets nye ordförande Bengt Westerberg. Han talade både i Eskilstuna och i Katrineholm, och jag kan så här inledningsvis i denna debatt inte underlåta att återge vissa delar av det som han sade.

Bengt Westerberg började med att skildra situationen i vårt land på följande sätt:

Åtminstone 300 000 svenskar har alkoholproblem i den meningen att de inte kan kontrollera sitt drickande. De dricker nära hälften av all alkohol som konsumeras i Sverige, eller i genomsnitt nära 200 liter starksprit per person och år.

Mellan 5 000 och 10 000 människor möter varje år en för tidig död på grund av alkoholmissbruk.

Vid 80 % av alla misshandelsbrott är gärningsmannen alkoholpåverkad. Detta gäller i än högre grad vid kvinnomisshandel.

Varje år föds 100 barn med svåra och 200 med lindrigare skador därför att deras mödrar missbrukat alkohol.

Vid var tredje trafikolycka har föraren druckit alkohol.

I var femte sjukhussäng på våra akutsjukhus ligger personer med

alkoholrelaterade sjukdomar.

Det här är siffror som är viktiga att nämna för att visa på allvaret och omfattningen av alkoholmissbruket. Det är kännedomen om dessa fakta som får oss att engagera oss i alkoholfrågan. Och även om alla inte låter sig övertygas är det många som får ökad förståelse när de hör detta.

Ändå är det allra viktigaste att bakom varje siffra finns en människa, som berövats eller berövat sig sin värdighet och som är i behov av hjälp. Bakom varje missbrukare finns dessutom anhöriga, som ofta far mycket illa, kanske en slagen kvinna eller ett missbildat barn. Statistiken förmår inte att fånga in detta ofantliga mänskliga lidande och än mindre det lidande som bärs av tusen och åter tusen anhöriga. Inför det får vi inte stå handfallna. Att bekämpa alkoholmissbruket är en huvuduppgift i arbetet både för frihet och för rättvisa.

Jag är övertygad om att en konsekvent alkoholpolitik kan minska alkoholmissbruket. Historien visar att alkoholkonsumtionens storlek på intet sätt är given. Under senare hälften av 1800-talet sjönk konsumtionen kraftigt, mycket tack vare den framväxande nykterhetsrörelsen. Under efterkrigstiden har den stigit fram till 1979. Trots det har vi i Sverige i dag en lägre konsumtion än i de flesta andra industriländer, mycket tack vare en mer framsynt politik.

Alkoholpolitiken måste grundas på en genomtänkt och hållbar ideologi. Många socialister omhuldar den s.k. symptomteorin. Om vi avskaffar arbetslösheten, bostadsproblemen, konkurrensen och vad det nu kan vara, försvinner också alkoholproblemen, menar de. Spritmissbruket är ett symptom på att vårt samhälle är eländigt, säger man.

Det är lätt att inse att man kunde ha den föreställningen på 1800-talet, då den sociala misären var utbredd. Då hoppades liberaler och socialdemokrater att misärens avskaffande skulle eliminera alkoholproblemen. Men trots ett århundrade av enorm social och ekonomisk utveckling har inte alkoholproblemen försvunnit. Den renodlade symptomteorin måste underkännas.

Naturligtvis skall vi även i fortsättningen försöka ge människor bättre ekonomiska och sociala levnadsvillkor. Men det vore farligt att tro att detta på något avgörande sätt kommer att minska alkoholproblemen.

I själva verket är ett av alkoholpolitikens stora dilemman att ökad alkoholkonsumtion snarare tycks hänga samman med ökad inkomst och ekonomiskt oberoende. Har man mer pengar, dricker man mer. Det dolda missbruket bland kvinnor har ökat kraftigt. Det kan bl. a. bero på att kvinnor i dag oftast har en egen inkomst.

Detta är självfallet inget argument mot vare sig tillväxt eller jämställdhet. Men det är ett starkt argument för att alkoholmissbruket måste mötas med en aktiv politik, som inriktar sig direkt på alkoholen – även om det också behövs komplement från andra håll.

Som liberal har jag här noterat det märkliga i att socialister som bagatelliserar den restriktiva alkoholpolitiken ofta får stöd från konservativt håll. På den kanten anser man att problemet inte ligger i flaskan utan i krångel, hysteri och förbud kring alkoholen. Men man kan inte ge några

Nr 10

Onsdagen den
17 oktober 1984

*Vissa alkohol-
politiska frågor*

belägg för att minskade restriktioner skulle minska alkoholproblemen. Man pekar heller inte ut några effektiva alternativ till den nuvarande alkoholpolitiken.

Erfarenheterna från efterkrigstiden visar tvärtom att minskade restriktioner följts av ökad konsumtion medan ökade restriktioner följts av minskad konsumtion. Se på avskaffandet av motboken! Se på mellanölsperioden! Se på experimenten med starköl i livsmedelsbutiker i slutet av 1960-talet. De experimenten måste vi ha i minnet när vi möter personer som vill schematiskt minska alkoholrestriktionerna.

Herr talman! Jag har tagit några minuter av kammarens dyrbara tid för att beskriva hur allvarligt Bengt Westerberg och vi andra inom folkpartiet ser på problemen med alkoholmissbruket. Jag skulle dock inte göra vår partiledare rättvisa om jag inte dessutom redovisade de positiva synpunkter på situationen som han också tog fram. Så här fortsatte han sitt tal:

Glädjande nog har den totala alkoholkonsumtionen sedan 1979 minskat betydligt. Flera undersökningar tyder t. ex. på att ungdomsfylleriet har minskat. Som en följd av konsumtionsminskningen har också antalet döda på grund av vissa typiskt alkoholrelaterade sjukdomar minskat sedan 1979. Det gäller bl. a. skrumplever. I slutet på förra året presenterades också en utredning från Stockholms läns landsting, som tyder på att flera andra alkoholbetingade sjukdiagnoser och dödsorsaker hade minskat något under de senaste åren. Utvecklingen av det tunga alkoholmissbruket har dess värre inte varit lika positivt.

Vari ligger då orsaken till konsumtionsminskningen? En del av förklaringen ligger säkert i de alkoholpolitiska beslut som den första trepartiregeringen drev igenom. En mer aktiv prispolitik och en effektivare alkoholupplysning var några av resultaten. Mellanölets avskaffande är en annan tidigare åtgärd som säkert har haft positiva effekter. Attitydförändringar till alkoholen kan också ha bidragit.

Men det är också sannolikt att den minskade köpkraften har verkat dämpande på alkoholvanorna. Att alkoholkonsumtionen sjunkit även i många andra länder styrker denna tes. Av detta följer att en ekonomisk uppgång med följande köpkraftsstegring skulle kunna medföra att alkoholkonsumtionen återigen ökar. En sådan utveckling är inte acceptabel.

Att vi ändå nått vissa positiva resultat talar för att vi i första hand bör fullfölja den alkoholpolitik vi slagit in på. Men vi kan naturligtvis inte slå oss till ro med vad som uppnåtts – problemen är fortfarande enorma.

Vi bör snabbt klara ut vilka faktorer som lett till konsumtionsminskningen. Enigheten bland forskarna om vad som kännetecknar en förnuftig alkoholpolitik är förmodligen större än bland politiker och andra opinionsbildare.

Så långt, herr talman, folkpartiledaren på Folknykterhetens dag.

När vi inom folkpartiet i riksdagsarbetet praktiskt utformar våra ställningstaganden i alkoholfrågorna, gör vi det med landsmötesbeslutet 1982 som riktmärke. Folkpartiets landsmöte uttalade då att vi måste föra en fortsatt restriktiv alkoholpolitik med syfte att under det kommande årtiondet sänka totalkonsumtionen av alkohol med en tredjedel. Nu har en viss sänkning

glädjande nog kommit till stånd, men från folkpartiets sida anser vi att riksdagen nu bör ställa sig bakom ett uttalande om att målet för sänkningen av den mätbara alkoholkonsumtionen bör sättas till 20 % för en kommande tioårsperiod. Ingemar Eliasson har i en avvikande mening i socialutskottet stött detta krav, och själv har jag under skatteutskottets handläggning reserverat mig till förmån för det.

Vill man uppnå något – det må gälla på vilket område som helst – är det viktigt att man har en klart uttalad målsättning. Jag kan bara beklaga att vi i folkpartiet tycks vara ensamma om att inse detta enkla faktum.

Jag yrkar således bifall till folkpartireservationen nr 1 om ett delmål för alkoholpolitiken.

En riksdagsmajoritet biföll – som framgår av reservation 4 – under våren 1983 en reservation som innebar att skatten successivt skulle sänkas på kvalitetsviner i mellanprislägen.

Mot bakgrund av detta ställningstagande av en riksdagsmajoritet finner jag det något förvånande att endast folkpartiet och moderaterna står fast vid detta beslut genom att stödja reservationen.

Än mer förvånande finner jag det att regeringen nonchalerar riksdagens beslut, och ännu mera förvånande finner jag det att utskottsmajoriteten avslår motionerna om ett fullföljande av riksdagsbeslutet.

Denna förändring har ett klart nykterhetsbefrämjande syfte, och jag yrkar därför bifall även till reservation 4.

För att en alkoholpolitik – som naturligen alltid kommer att innehålla restriktioner – skall vinna och behålla stöd i folkopinionen är det viktigt att restriktionerna upplevs som meningsfulla. Med detta för ögonen hälsar jag med tillfredsställelse att en enig utskottsmajoritet nu uttalar sig för att förbudet mot kvälls- och söndagsförsäljning av öl bör kunna avskaffas.

Med samma motivering yrkar jag också bifall till reservation 3, som innebär slopande av tillståndstvånget för servering av öl i personalmatsalar.

Herr talman! Det finns i dagens Sverige två saker på alkoholområdet som förtjänar att speciellt uppmärksammas.

Den första är det missbruk som förekommer och alla tragedier i dess spår, vilket *Bengt Westerberg* talade om. Den allvariga situationen då det gäller missbruket har ju lett till att en opinion bildats för att ransonering borde tillgripas. Denna opinion måste naturligtvis tas på allvar. Likväl ställer vi oss bakom majoritetens uppfattning att en omedelbar ransonering inte bör vidtas.

Ett av de absolut viktigaste skälen för detta är enligt folkpartiets mening att en omedelbar ransonering skulle avbryta en politik som hittills har visat sig vara klart verkningsfull. Därmed skulle de erfarenheter som hittills har vunnits av 1977 års alkoholpolitiska beslut samt tillika de erfarenheter som med säkerhet kommer att vinnas under de närmaste åren bli värdelösa. Värdefull kunskap skulle gå till spillo.

Vi menar nu att ingen möda får sparas att fördjupa kunskapen om sambanden mellan alkoholpolitikens medel och förändringarna i konsumtionen. Vi räknar med att det regeringsförslag som har aviserats kommer att

innehålla en sådan målsättning. Om inte, kommer vi tillbaka med vårt krav på en utvärdering av 1977 års alkoholpolitiska beslut.

Det andra faktum som särskilt förtjänar att uppmärksammas är tendensen att ungdomar börjar använda alkohol i tidigare åldrar än förr. Forskarna är ju helt eniga om att en tidigare debut innebär ökade risker för att vederbörande hamnar i missbruk eller att medicinska skador uppstår.

Mot denna bakgrund är den syn som moderaterna i detta betänkande anlägger på alkoholpolitiken mycket uppseendeväckande. Moderaterna tycks anlägga någon sorts omvänd filosofi på alkoholpolitiken.

Om man höjer alkoholhalten i ölet, blir folk nyktrare. Om man höjer alkoholhalten i den cider som säljs i öppna handeln, blir folk nyktrare, hävdar man tydligen på fullaste allvar. Och snabbvinet, som visserligen knappast förtjänar att kallas vin, anser man inte medföra några alkoholpolitiska problem. Men genom att brygga snabbvin erhåller man en produkt, som faktiskt innehåller inemot 10 % alkohol. Vinet kan tillverkas i 25-liters dunkar till en ganska låg kostnad.

Alla dessa tre drycker medför förvisso alkoholpolitiska problem. Vad gäller mellanölet är dessa problem så uppenbara och av så färskt datum att de knappast borde behöva föranleda någon diskussion här i kammaren. Då det gäller snabbvinstillverkningen finner socialutskottet "det särskilt oroande att ungdomen kan befaras lägga grunden till alkoholproblem genom sådan vintillverkning". Betyder detta inte alkoholpolitiska problem, vet jag inte vad som skall betecknas så.

Och så slutligen cidern. Mellanöseländet visade med all önskvärd tydlighet att det är lätt att i tonåren berusa sig på mellanöl. Nu menar moderaterna, och av någon obegriplig anledning även centerpartisterna i utskottet, att äppelcider med en alkoholhalt, som närmar sig mellanölets om cidern är köpt i allmänna handeln och som är lika med starkölets om cidern köps på systemet, skall bli vanlig hemma i våra kylskåp. Här handlar det faktiskt inte enbart om ungdomsfylleri utan också om ett ansvar för barnen.

Knut Wachtmeister sade i sitt anförande att cider är en så syrlig dryck att den inte lämpar sig såsom berusningsmedel. Då vill jag rekommendera Knut Wachtmeister att dricka litet cider, inte för att berusa sig utan verkligen för att känna på syrligheten. Cidern har blivit en dryck som är otroligt uppskattad av barnen. Det är en typisk barndryck som de kan sätta i sig rejäla mängder av. Att i varje svenskt hem införa vanor, som innebär att man kanske använder denna dryck med den nu föreslagna alkoholhalten såsom en måltidsdryck är absolut oförenligt med våra värderingar.

Har man inte tänkt igenom detta problem, kan jag bara fråga: Hur aningslös får man vara? Har man tänkt igenom detta problem, frågar jag: Hur ansvarslös får man vara?

Anf. 14 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Jag konstaterar först att vi är ganska eniga när det gäller målet: att bekämpa alkoholmissbruket. Men när det gäller valet av medel skiljer vi oss tydligen åt.

Kjell Johansson angrep mig för vår inställning till snabbvinsatserna, mellanölet och cidern.

Förbudet för snabbvinsatserna är helt meningslöst, eftersom man kan tillverka samma sorts vin med hjälp av råvaror, utan att använda de satser som står till buds i handeln.

Jag har druckit cider, Kjell Johansson, och det är en så syrlig dryck att jag tror att de flesta kan vara överens med mig om att den inte lämpar sig för berusning. Om man inför cidern, får man motsvarande mindre konsumtion av öl, vilket alltså är alkoholpolitiskt neutralt, men ur svensk fruktodlings synpunkt är det positivt.

Sedan sade Kjell Johansson att han är emot en ransonering och att folkpartiet också är det. Då vill jag fråga Kjell Johansson om hans partiledare har ändrat uppfattning, för han har tidigare i år talat för återinförande av motboken.

Anf. 15 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Låt mig börja med det sista. De ord som Knut Wachtmeister nu lägger i Bengt Westerbergs mun är inte korrekta.

Vad Bengt Westerberg har sagt är det som jag också sade i talarstolen här, nämligen att om 1977 års beslut i en framtid visar sig inte ge de förbättringar som vi alla räknar med att det faktiskt skall kunna göra, om man följer upp det ordentligt, är det nödvändigt att tillgripa ytterligare åtgärder. I det sammanhanget har Bengt Westerberg sagt att han personligen inte är främmande för ransonering.

Den uppfattningen tror jag att många måste stämma in i. Kanske man inte vill välja just ransonering utan någon annan åtgärd, men man måste självfallet göra någonting, om det visar sig att situationen än en gång blir oacceptabel.

Det är bra att Knut Wachtmeister har druckit cider. Men cider är ju en dryck som är gjord på äpplen, vilket Knut Wachtmeister mycket riktigt sade. Det innebär att den är vätskedrivande, så jag kan inte tänka mig annat än att den är oerhört lämpad att berusa sig med, speciellt givetvis om man höjer alkoholhalten i den till 4,5 viktprocent.

Anf. 16 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Det betänkande vi nu behandlar kommer från skatteutskottet och handlar om alkoholpolitik. Till skatteutskottets behandling har socialutskottet lämnat ett yttrande. Enligt min mening borde det egentligen vara tvärtom, eftersom jag anser att alla drogfrågor i första hand är socialpolitiska frågor och sålunda inte enbart skattefrågor. Men detta är ändå bara formalia, som endast berör riksdagens sätt att arbeta. Huvudfrågan är hur vi skall kunna komma till rätta med alkoholdryckernas hälsomässiga och sociala skadeverkningar här i landet. Om detta handlar alkoholpolitiken.

Anledningen till mitt inlägg i dag är inte bara ett allmänt intresse för de här frågorna, som jag haft i rätt många år, utan i första hand vpk:s partimotion 1983/84:1499 som besvaras i det utskottsbetänkande som vi nu behandlar.

Vad yrkar vi då på i den aktuella motionen? Jo, med en motivering som jag skall återkomma till litet senare, följande:

1. att riksdagen beslutar att hos regeringen begära tillsättandet av en alkoholkommission,
2. att riksdagen beslutar uttala att alkoholkommissionens uppgifter bör vara att utforma åtgärder, vilka
 - a. vidmakthåller en sjunkande alkoholkonsumtion,
 - b. leder till minskade alkoholskador,
 - c. uppmärksammar alkoholproblematikernas situation i enlighet med vad som framhålls i motionen.

På dessa förslag yrkar utskottet avslag med en motivering som jag också skall återkomma till om en stund.

Jag vill först ge några allmänna synpunkter på alkoholpolitiken som vi från vpk fört fram tidigare i motioner men som tål att upprepas också i det sammanhang som vi behandlar här i dag. Alla som brukar alkoholdrycker riskerar att råka in i beroende av alkohol. Ingen kan med säkerhet i förväg veta vem som kommer att råka in i ett beroende, och därför är det säkraste sättet att undgå beroende och utveckling mot alkoholism att totalvägra förtäring av alkoholhaltiga drycker. Uttrycket att "man måste kunna lära sig att sköta alkoholbruk" är förledande farligt, därför att vi vet att ett betydande antal konsumenter av de här dryckerna inte kommer att kunna lära sig detta. Vi vet också att den dagsdos av alkohol som inte lämnar skador är mindre än vad många tror. Därför borde man egentligen hellre vända sig mot bruk än använda termen missbruk. Allt bruk som ger skador, hälsomässigt eller socialt, kan betraktas som missbruk.

Hur uppkommer då missbruk? Ja, här har det funnits två huvudläger. Det ena lägret har relaterat orsaken till att medlet, alkoholen, finns där; man har målat upp alkoholen som en farlig drake som hotar. Denna linje bars länge upp av folk- och nykterhetsrörelserna när seklet var ungt, och konsekvensen blev yrkanden på ett totalförbud. Det andra lägret ser inte faran i förekomsten av själva medlet utan i en dålig social situation. Missbruket blir ett symptom på denna sociala situation. Förenklat uttryckt spelar innehållet i flaskan liten roll och den sociala miljön stor roll. Missbrukade människor skulle bli missbrukare. Numera torde det finnas en betydande enighet om att uppkomsten av missbruk är följden av flera samverkande faktorer. Jag anser för min del att man skall se uppkomsten av alkoholmissbruk som en process betingad av en samverkan mellan den aktuella människan, hennes miljö och det beroendeskapande medlet. Ett etablerat starkt beroende sätter missbrukaren i en sorts fängelse, som vederbörande har mycket svårt att ta sig ur av egen kraft. För att komma ur missbruket måste missbrukaren bryta sig ut i dubbel bemärkelse. Dels måste det ske en brytning med det beroendeskapande medlet, alkoholen, dels måste det ske ett uppbrott från den sociala närmiljön runt missbruket. För att klara dessa svåra uppgifter måste missbrukaren ges stöd både från samhällets sida och från en ny och nykter kamratkrets. Här kommer samhällets alkoholpolitik in i bilden.

Efter många års utredande och efter att med förtur ha avskaffat mellanölet

antog riksdagen år 1977 ett samlat program som syftade till att begränsa alkoholkonsumtionen och komma till rätta med alkoholmissbruket. Den partipolitiska uppslutningen bakom detta program var bred. Tyngdpunkten i programmet avsågs ligga i socialpolitiska insatser i vid mening, resurser till förebyggande åtgärder, upplysningsverksamhet och insatser riktade till ungdom m. m. I det riktninggivande programmet ingick också att man skulle använda restriktioner mot själva alkoholhanteringen. Härvid skulle prisinstrumentet spela en viktig roll då det gällde att söka nedpressa totalkonsumtionen.

Nu har det gått sju år sedan riksdagens principbeslut om alkoholpolitiken fattades, och det finns anledning att hela tiden bevaka vad som händer på området. I andra motioner reses krav på en utvärdering av 1977 års beslut vilken utskottet finner svår att genomföra och därför avvisar. En av dessa motioner, av tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson m. fl., har jag faktiskt skrivit under och stöder därmed kravet på en utvärdering. Vi föreslår för vår del tillsättande av en särskild kommission som skulle ges i uppgift att bevaka att utvecklingen hela tiden går mot minskade alkoholskador och som skulle vidta åtgärder för att förbättra alkoholproblematikernas situation i ett läge då kommuner och landsting har svårt att leva upp till vad de egentligen vill göra på detta område.

Den nya socialdemokratiska regeringen angav ju efter sitt tillträde på hösten 1982 ett antal områden där åtgärder behövde vidtas, och bland dessa fanns narkotikaområdet. I fråga om detta tillsattes en kommission, vars arbete har resulterat i en proposition som nyligen förelagts höstrikdagen. Vi anser att narkotikaområdet är viktigt men att alkoholproblemen är de verkligt stora problemen i samhället och att det finns starka skäl att också detta område blir föremål för åtgärder från en kommissions sida i likhet med vad som redan skett i vad gäller övriga droger.

Vad säger nu utskottet om dessa motionsförslag? I socialutskottets yttrande, som ju är grunden för vad skatteutskottet sedan slutgiltigt skall säga, anför man längst ned på s. 42 i skatteutskottets betänkande 1984/85:1: "Utskottet kan mot denna bakgrund inte tillstyrka att riksdagen", och jag poängterar, "redan nu tar ställning för inrättande av en alkoholkommission. Utskottet avstyrker därför såväl motion 1983/84:1138 som motion 1983/84:1499."

Vad är det då för bakgrund som man här hänvisar till? Jo, socialutskottet skriver: "Det saknas f. n. ett handlingskraftigt alkoholpolitiskt organ som snabbt kan initiera åtgärder när utvecklingen föranleder detta. Utskottet förutsätter att regeringen – i samband med behandlingen av det s. k. RAN-förslaget eller i annat lämpligt sammanhang – överväger hur samhällets alkoholpolitik bör följas upp i framtiden."

Herr talman! Vi anser för vår del att just en alkoholkommission skulle kunna bli ett sådant handlingskraftigt organ som socialutskottet efterlyser i sitt yttrande. Vi anser också att utvecklingen påkallar åtgärder inte minst när det gäller att förbättra situationen för alkoholproblematikerna i ett samhälle där det blir allt fler människor som ställs utanför arbetsgemenskap i ett första

steg och som riskerar att i ett andra steg hamna också utanför samhällsgemenskapen i en subgemenskap där svår misär och slutligen en för tidig död är perspektivet i tillvaron.

Eftersom vpk inte är företrätt med någon ordinarie ledamot i skatteutskottet, har vi inte kunnat följa upp vår motion med någon reservation. Därför yrkar jag bifall till motion 1983/84:1499.

Anf. 17 EGON JACOBSSON (s):

Herr talman! Skatteutskottets betänkande 1984/85:1 behandlar, som redan framgått av tidigare inlägg i debatten, ett stort antal motioner om vissa alkoholpolitiska frågor.

Motionerna upptar skilda krav såsom ransonerings-, förbud mot snabbvin-satser, sänkning av minimiåldern för inköp på Systembolaget, skattefri försäljning på Gotlandsbåtarna, ändring av lagen om handel med drycker vad avser serveringstillstånd, införande av ett nytt öl som får säljas i allmänna handeln, minskning av restriktionerna på det alkoholpolitiska området, ändring av alkoholbeskattningen för att gynna användandet av svenska råvaror vid alkoholtillverkning, lokalisering av en statlig fabriksenhet till Norrland för framställning av likörer, borttagande av tvånget om tillstånd för försäljning av folköl i företags- och personalmatsalar, ändring av vinbeskattningen, ändring av lagen om handel med drycker så att öl får säljas i detaljhandeln under alla öppettider, att ansvaret för informationen kring alkoholens risker bör överföras från Systembolaget till socialstyrelsen, förändring av etableringsreglerna för att kommun skall kunna erhålla systembutik, inrättande av en statlig alkoholkommission, förändrade skatte-regler för att underlätta tillverkning och försäljning av cider, ändring av tullbestämmelserna så att all införsel av alkoholhaltiga drycker beskattas, reducerat pris för restauranger vid inköp av alkohol, utvärdering av 1977 års alkoholpolitiska beslut, samt slutligen uttalande om att den totala alkohol-konsumtionen skall sänkas med 20 % under kommande tioårsperiod.

Man kan med fog hävda, herr talman, att motionernas krav täcker hela skalan från en restriktivare till en mer liberaliserad alkoholpolitik. Mot den bakgrunden är det tillfredsställande att utskottet kunnat uppnå så bred enighet. Betänkandet upptar endast fyra reservationer och sex särskilda yttranden. Därmed kan också konstateras att det råder bred enighet om alkoholpolitiken.

Det är exempelvis glädjande att vi i stor enighet har kunnat luckra upp etableringsreglerna för att kommuner skall kunna erhålla systembutik. Där är vi överens, Knut Wachtmeister och jag. Detta bör bl. a. kunna hjälpa en del Skånekommuner att få egen systembutik.

Skatteutskottet har låtit socialutskottet yttra sig över motionerna, och jag vill med anledning av reservation nr 1 citera från utskottets betänkande, sidan 35:

”Den mätbara konsumtionen av alkohol har sjunkit de senaste åren. Den reguljära försäljningen 1983 omräknad till liter ren alkohol per vuxen invånare var den lägsta sedan 1966. Även de ungas alkoholvanor har enligt

skolungdomsundersökningarna förändrats till det bättre.”

Herr talman! Här måste jag göra ett avbrott i citatet och vända mig till Kjell Johansson, som framställde det som om det vore nästan tvärtom. Det gör att jag måste rikta frågan till honom: Vilken dokumentation har Kjell Johansson till stöd för det påstående han gjorde i debatten? – Tillbaka till citatet:

”I ett pressmeddelande 1984-07-11 från socialstyrelsen anges att den oregistrerade alkoholkonsumtionen (hembränning m. m.) troligen ökat, men att gjorda uppskattningar dock tyder på en verklig nedgång av den totala alkoholkonsumtionen sedan 1976. Den minskning av alkoholskadorna som iakttagits stöder enligt samma pressmeddelande detta antagande ---.

I jämförelse med andra länder ligger den svenska alkoholkonsumtionen förhållandevis lågt. En av socialstyrelsen gjord jämförelse med konsumtionen i 15 andra länder åren 1950–1980 visar att vi i Sverige konsumerar ungefär hälften så mycket alkohol som genomsnittet av dessa länder.”

I reservation nr 1 menar reservanten att den mätbara konsumtionen bör begränsas med ytterligare 20 % under en kommande tioårsperiod och att riksdagen bör göra ett uttalande med denna innebörd.

Såväl socialutskottet som skatteutskottet har konstaterat att den mätbara konsumtionen minskat under senare år och att det också medfört en nedgång i alkoholskadorna. Med hänsyn härtill har de båda utskotten inte ansett att ett uttalande av den art som reservanten kräver är påkallat. Kjell Johanssons hyllning till sin partiledare i inledningsanförandet har inte på något sätt ändrat utskottens inställning på denna punkt.

Kjell Johansson uppehöll sig också vid obalanserna i drickandet. Det är ett allvarligt samhällsproblem, men vi löser det knappast genom ett uttalande i Sveriges riksdag om en sänkning av den mätbara konsumtionen.

Herr talman! Jag yrkar med det sagda avslag på reservation nr 1.

Reservation nr 2 gäller en översyn av dryckeslagstiftningen för att svensk cider skall få säljas på samma villkor som öl och starköl. Enligt reservanterna är huvudskälet att skapa bättre avsättningsmöjligheter för den svenska fruktskörden, vilket också har bekräftats av Knut Wachtmeister. I och för sig kan man ha en viss förståelse för reservanternas krav, men då det föreligger stor risk att en förändring av beskattningen av cider skulle leda till en ökad import av frukt och därmed inte förbättra situationen för de svenska fruktodlarna har utskottet inte kunnat biträda reservationskravet, varför jag yrkar avslag också på reservation nr 2. Jag lägger mig därmed inte i den alkoholpolitiska träta som uppstått mellan Knut Wachtmeister och Kjell Johansson. Beträffande den senare besitter jag inte heller den sakkunskap på området som han tycks ha.

Reservation nr 3 behandlar tillståndsgivning för servering av öl i personalmatsalar, som Knut Wachtmeister framställde som ”klåfingrighet”. Jag kan konstatera att vi är ganska överens i sakfrågebedömningen, men utskottet har sagt att frågan får sin lösning i samband med den översyn av alkohollagstiftningen som pågår – ett arbete som är slutfört inom den närmaste tiden. Jag vill här påpeka att en rad andra motionskrav som jag nu inte närmare kommenterar också får sin prövning i den nämnda översynen.

Den fjärde reservationen kräver skattelättnader för vissa lättviner. Reservanterna menar att en sänkning av skatten på s. k. kvalitetsviner skulle möjliggöra för människor med ordinära inkomster att dricka bra viner. Förslaget har vid tidigare behandling i riksdagen preciserats på så sätt att procentavgiften skulle sänkas på viner i prislägen mellan 60 och 70 kr. Skattebortfallet skulle kompenseras genom ett påslag på de billigaste lättvinerna.

Förslaget låter utan tvivel ganska tilltalande, och jag har i en tidigare debatt sagt att jag känt sympati för förslaget. Nu har både Kjell Johansson och Knut Wachtmeister talat om tidigare riksdagsbeslut. De har dock bara nämnt det ena, men det finns två. Det första, som Knut Wachtmeister och Kjell Johansson har nämnt, var mycket riktigt en beställning. Det andra var ett klargörande av hur svårt det hade varit att hitta en teknisk konstruktion. Jag måste personligen erkänna att jag, när konsekvenserna av ett genomförande av reservanternas förslag har uppenbarats, har intagit en annan ståndpunkt.

Låt mig citera vad som står på s. 16 i skatteutskottets betänkande nr 1: "Utskottet har vid sin återkommande prövning av denna fråga avvisat de framställda kraven. Som utskottet då framhållit slår skatten redan i dag väsentligt hårdare mot det prisbilliga sortimentet, om man ser till försäljningspriset i förhållande till inköpspriset. Härtill kommer att prisökningarna för dessa viner under en följd av år hållits på en högre nivå än som föranleds av den allmänna prisutvecklingen. Detta medför att utskottet – med hänsyn bl. a. till den oroande utvecklingen i fråga om hemtillverkning – inte är berett att förorda skatteskärpningar för detta sortiment utöver vad som följer av de principer som hittills har tillämpats i fråga om denna prissättning. Utrymmet för skattehöjningar är av motsvarande skäl begränsat även när det gäller spritdrycker. Eftersom beskattningen av de billigaste dryckerna bör avvägas med hänsyn till vad som är lämpligt från alkoholpolitiska utgångspunkter saknas enligt utskottets uppfattning utrymme för att därutöver vidta skattehöjningar inom detta sortiment för att finansiera skattelättnader för andra drycker.

Utskottet kan inte heller vitsorda att skatten på de dyrare vinerna är oskäligt hög. Höjningarna av skatten på lättviner har alltsedan början av 1960-talet utformats så att skattehöjningarna i kronor räknat blivit lika stora för alla viner. Procentavgiften har hela tiden varit oförändrad, och Vin- & Spritcentralens och Systembolagets prispålägg i övrigt är förhållandevis små. Enligt vad utskottet erfarit är inte heller prisläget för kvalitetsvinerna anmärkningsvärt högt här jämfört med Europa i övrigt."

Det finns också anledning, herr talman, att ställa några frågor till reservanterna. Vad är enligt Knut Wachtmeisters definition ett kvalitetsvin? Är det enligt Knut Wachtmeisters åsikt priset som är avgörande? Vad är sedan mellanprislägen?

I reservation 4 heter det bl. a.:

"Vi anser det alltjämt angeläget att göra det möjligt för människor med ordinära inkomster att dricka ett bra vin."

Jag hävdar med stor bestämdhet att svenska folket har den möjligheten i dag. Om Knut Wachtmeister och andra något skulle vilja följa vad restauratörer, vinskribenter och andra vinkännare ger uttryck åt, skulle man finna att det står helt klart att så är fallet. Därmed har sakinnehållet i reservation 4 smulats sönder.

Med det sagda yrkar jag avslag på reservationerna 3 och 4.

Låt mig slutligen kommentera vad Per Israelsson sade om inrättande av en statlig alkoholkommission. Jag hänvisar till vad som står i utskottets betänkande längst ned på s. 19 och på s. 20: "I syfte att skapa en bättre samordning av bl. a. alkoholinformationen har i en särskild utredning föreslagits att a-nämnden avskaffas och att en del av dess uppgifter överförs till ett särskilt råd med direkt anknytning till regeringen. Regeringen väntas – som framgår av socialutskottets yttrande – i höst lägga fram en proposition rörande bl. a. denna fråga. Skatteutskottet anser att de nu förväntade förslagen bör kunna leda till bredare och bättre samordnade informationsinsatser på alkoholområdet. Utskottet finner en sådan verksamhet mera angelägen än ytterligare utredningar eller statistik i alkoholfrågan eller tillsättande av en särskild alkoholkommission."

Vad sedan gäller de särskilda yttranden som finns fogade till betänkandet ber jag att få hänvisa till utskottets skrivning, den pågående översynen av alkohollagstiftningen och den proposition som aviserats på det alkoholpolitiska området.

Herr talman! Jag yrkar bifall till skatteutskottets hemställan i betänkande 1984/85:1.

Anf. 18 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Först vill jag beträffande cider erinra om att utskänkingsutredningen på sin tid föreslog att cider skulle få tillverkas och säljas på samma villkor som maltdrycker men att cidern skulle beskattas t. o. m. något lägre än maltdryckerna med hänsyn till dess högre framställningskostnader. Jag konstaterar att riksdagen så småningom avlog det förslaget, eftersom andelen förbudsivrare troligtvis var förhållandevis större här i riksdagen än motsvarande andel av svenska folket. Jag konstaterar också att Egon Jacobsson inte lade några alkoholpolitiska synpunkter på yrkandet om avslag på cidermotionen utan i stället försvarade avslagsyrkandet med att en ökad alkoholhalt i cider skulle medföra en ökad import och att svensk fruktodling därmed inte skulle gynnas. Jag är inte säker på att så är fallet, för man kan tänka sig att en ökad konsumtion av cider, som också medför en ökad import, samtidigt medför en minskad ölkonsumtion, varigenom ölimporten skulle kunna tänkas minska.

Avslagsyrkandet på motionen och reservationen om servering i personalmatsalar försvarar Egon Jacobsson med att det pågår en översyn. I det fallet är emellertid klämfingrigheten så påtaglig och så stor, att det inte borde vara någon svårighet för riksdagsmajoriteten att med en gång avskaffa bestämmelsen om tillståndstvång utan att vänta på en översyn.

Sedan frågade Egon Jacobsson mig vad jag menar med kvalitetsvin – om

jag menar vin i en viss prisklass. Ja, här har talats om prisklassen 60–70 kr. Det är inte alltid priset följer kvaliteten, men i allmänhet får man väl räkna med att ju högre priset är på ett vin, desto högre är kvaliteten. Å andra sidan finns det naturligtvis undantag, där billigare viner kan vara väl så bra. Men prisklassen har – det vet Egon Jacobsson om – satts till 60 à 70 kr.

Anf. 19 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Egon Jacobsson började med att ställa en fråga till mig som förbryllade mig litet. Han frågade, om jag uppfattade honom rätt, vilken dokumentation jag har beträffande mitt påstående här i debatten om konsumtionen. Frågan gör mig som sagt förbryllad, eftersom jag sade precis det som Egon Jacobsson själv sade, nämligen att konsumtionen har sjunkit. Jag vet inte om jag träffade exakt rätt när det gäller årtalet, när jag sade att konsumtionen sjunkit sedan 1979; det var ett citat från Bengt Westerbergs tal. Detta var det ena påståendet. Det andra påståendet var att om man skall kunna uppnå någonting, så skall man ha en klart uttalad målsättning. Jag tycker inte att Egon Jacobsson borde polemisera mot den tanken.

Sedan sade Egon Jacobsson beträffande cidern att han inte lägger sig i den debatt som jag förde med en annan ledamot här i kammaren. Men visst har väl Egon Jacobsson ändå gjort det. Egon Jacobsson har ju faktiskt i utskottet ställt sig på min sida i det här fallet.

Egon Jacobsson sade ytterligare en sak som gjorde mig konfunderad. Han sade att han inte besitter den sakkunskap på det här området som jag skulle besitta. Det tycker jag är antingen blygsamt eller oroande, kanske bådadera, eftersom Egon Jacobsson är ordförande i AB Vin- och Spritcentralens styrelse. Nog besitter väl Egon Jacobsson den sakkunskapen att han inser att om man höjer alkoholhalten i en dryck, så blir berusningseffekterna större. Det var berusningseffekterna som jag var orolig för.

När det gäller förändringen av vinbeskattningen konstaterar jag bara att den frågan tidigare drevs av Egon Jacobsson. Nu har det av någon anledning blivit annorlunda, något som jag upplever som den obotfärdiges förhinder. Man skulle mycket väl kunna ändra beskattningen. Om en person köpte ett litet dyrare vin skulle den totala alkoholkonsumtionen sjunka därigenom att han i stället för två flaskor av ett prisbilligare vin för samma summa köpte en flaska av ett litet dyrare vin. Det skulle för det första innebära att den totala alkoholkonsumtionen sjönk, vilket i allra högsta grad är önskvärt, och för det andra innebära att statens skatteinkomster i varje fall inte skulle minska utan sannolikt bli desamma som tidigare. Det kan ju inte heller vara någon nackdel i sammanhanget.

Anf. 20 PER ISRAELSSON (vpk) replik:

Herr talman! Egon Jacobsson hänvisade beträffande vår motion bara till skrivningen i skatteutskottets betänkande och påpekade att man har för avsikt att lägga fram en proposition i höst. I den kommer att föreslås att det bildas ett alkoholpolitiskt råd direkt under regeringen. Jag har självfallet inget emot att det bildas ett sådant råd, om det bara blir ett handlingskraftigt

organ av det slag som socialutskottet efterlyser i sitt yttrande. Om det framläggs en proposition får vi också motionsrätt i frågan. Det blir alltså anledning för oss att återkomma i den. Men t. v. vidhåller jag yrkandet i vår partimotion.

Anf. 21 EGON JACOBSSON (s) replik:

Herr talman! Låt mig först göra en kommentar till vad Knut Wachtmeister sade om cider. Det är riktigt att jag inte motiverade avslagsyrkandet utifrån alkoholpolitiska utgångspunkter. Huvudskälet har ju varit att gynna den svenska fruktodlingen. Vi har ändå i våra föredragningar inför utskottet fått tecken som tyder på att en ökad alkoholhalt i cider inte skulle gynna de svenska fruktodlarna.

Till Kjell Johansson vill jag säga att mitt uttalande att jag inte hade samma sakkunskap som han enbart inskränkte sig till frågan om cider.

Beträffande ölförbudet, Knut Wachtmeister, är det ingen krånglig utredning som pågår, utan det handlar om en översyn. Utskottet har inte ansett att det finns anledning att rycka ut en del frågor ur sitt sammanhang. Vi är överens om att en del krångligheter måste bort, och det är också därför regeringen gör den här översynen.

I fråga om kvalitetsvinerna är det riktigt, som Knut Wachtmeister sade, att det finns undantag och att priset inte är det allena saliggörande. Jag påstår, herr talman, att dessa undantag är många. Den debatt som har förts och förs om kvalitetsviner har trots allt föga med priset att göra.

Om ett vin, som enligt Kjell Johanssons mening är ett kvalitetsvin, kostar 60 eller 57 kr. – där någonstans skulle priset komma att ligga vid en förändring av beskattningen – så tror inte jag, om det skall finansieras genom ett påslag på de billigaste vinerna, att det leder till en alkoholpolitisk förbättring. Snarare blir det tvärtom, eftersom det finns en priskänslighet hos de billigaste vinerna. I värsta fall skulle följderna kunna bli en ökad hemtillverkning av viner.

Låt mig slutligen säga att Per Israelsson och jag tydligen är ganska överens. Han tycker att det är bra att ett alkoholpolitiskt råd nu inrättas. Handlingskraften har inget med namnet att göra, utan den hänger samman med de uppgifter som rådet får. Jag tror att det är klokt att ett sådant råd får sortera direkt under regeringen.

Anf. 22 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Först några ord i frågan om cider. Egon Jacobsson är inte säker på att svensk fruktodling kommer att gynnas om alkoholhalten i cider tillåts stiga något. Ja, vi lär inte kunna lösa den tvisten på annat sätt än att släppa cidern fri. Då kommer det snart att visa sig vem som har rätt – Egon Jacobsson eller jag.

Beträffande tillståndskrånget när det gäller att få servera öl i personalmat-salar talar Egon Jacobsson om att det pågår en översyn. I mitt huvudanföran-de erinrade jag om att regeringen om några veckor framlägger en proposition i vilken föreslås kvällsöppet på Systemet och att öl i klass II skall få säljas i

livsmedelsbutiker under kvällar och söndagar. Med det inflytande som Egon Jacobsson förmodligen har i regeringskretsar föreslår jag att han då också pläderar för att tillståndstvånget för ölservering i personalmatsalar avskaffas genom förslag i den blivande propositionen.

Anf. 23 PER ISRAELSSON (vpk) replik:

Herr talman! Egon Jacobsson och jag är överens i rätt mycket. Vi är tydligen överens om att det bör bildas ett handlingskraftigt organ. Jag har också föreställt mig, att om det bildas en kommission, skulle den sortera direkt under regeringen, som jag antar att narkotikakommissionen har gjort.

Vi behöver inte strida om ord. Om det här rådet blir ett organ med sådan handlingskraft som vi har förutsatt att en kommission skulle få, är det möjligt att vi kan enas när det kommer en proposition – men det får vi se då.

Anf. 24 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att Egon Jacobsson nu har en hel del slagkraftiga argument mot att sänka beskattningen på viner i mellansortimentet. Men då Egon Jacobsson själv drev den här frågan var väl ändå inte syftet att det skulle ske en sänkning med 3 kr. Egon Jacobsson ville väl åstadkomma den skillnad beträffande konsumtionsvanor som jag har tagit upp och som är önskvärd. Var det inte så?

Anf. 25 EGON JACOBSSON (s) replik:

Herr talman! Knut Wachtmeister hoppades att jag skulle plädera för att tillståndstvånget för servering av öl i personalmatsalar tas bort. Jag skall bara här bekräfta att jag har för avsikt att göra det.

Till Kjell Johansson vill jag säga: Det är riktigt att det föresvävade mig att det skulle kunna röra sig om större differenser, och det redovisade jag i den förra riksdagsdebatten. Sedan ett ganska omfattande arbete på det här området har nedlagts visar det sig att det handlar om ungefär de nivåer och de prisrelationer som jag nyss har relaterat. Man kan säga att jag efter att ha inhämtat mer kunskap har ändrat uppfattning – det tycker jag inte är fel att göra när det är sakligt motiverat.

Talmannen anmälde att Kjell Johansson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 26 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Om svensk alkohollagstiftning är mycket att säga. Där om vittnar antalet motioner i detta ärende och den redogörelse som utskottets majoritetsföreträdare har gett kammaren. En del har redan sagts i debatten, men en del ytterligare behöver sägas. Man må ha den allra största respekt för nykterhetspolitiska strävanden – det har jag förvisso, efter 15 års arbete i en socialnämnd – men vissa lagar och bestämmelser befrämjar sannerligen inte nykterheten hos svenska folket utan uppfattas av allmänheten enbart som krångel, förmynderi och godtycke.

Särskilt gäller detta frågor rörande serveringstillstånd, som jag kommer att uppehålla mig vid. Riksrevisionsverket har dess bättre nyligen genomfört en kartläggning av hur reglerna för servering av alkoholdrycker tillämpas. Verket säger att serveringsfrågorna omgärdas av ett förhållandevis krångligt regelsystem och en omfattande administration. En särskild utredare har därför tillkallats av regeringen för att se över lagstiftningen. Främst kommer frågor om servering och annan handel med alkoholdrycker att behandlas. Det är bra, och det behövs.

I motion 1983/84:386 av Göthe Knutson och mig själv har vi tagit upp effekten av den lag om ändring i lagen om handel med drycker som gäller fr. o. m. den 1 juli 1982. Utskänkningstillstånd kan förvägras eller återkallas – och nu citerar jag direkt ur propositionen – ”då ekonomisk misskötsamhet föreligger och tillståndshavaren därmed inte kan anses lämplig att driva rörelse med försäljning av alkoholdrycker”.

Enligt lagen åläggs kronofogdemyndigheten att underrätta tillståndsmyndigheten – länsstyrelsen – när den som har serveringstillstånd försummat att betala skatter eller sociala avgifter. Detta uppfattas av många som ett myndighetsövergrepp. När lagen antogs framhölls i en moderat motion – sedermera en reservation – att det av många människor uppfattas som obilligt att koppla ihop ett tillståndsåterkallande med oförmåga att fullgöra ekonomiska skyldigheter i de fall det inte föreligger några anmärkningar mot sättet att sköta serveringsverksamheten i vad gäller ordning, nykterhet och trevnad. Utskottet ville inte heller i betänkandet bestrida att ”det kan ligga en viss fara i att tillämpa en lagstiftning med ett rent alkoholpolitiskt syfte för att bekämpa ekonomisk misskötsamhet eller brottslighet enbart på den grunden att anmärkningar av ekonomisk art skulle kunna medföra risker för alkoholpolitiska olägenheter”. Utskottet menade att det hade varit av värde om lagrådet funnit anledning att belysa dessa frågeställningar. Nåväl, lagen blev ett faktum.

Herr talman! En viss grupp näringsidkare – inom restaurangbranschen – riskerar således, om en försämring av det ekonomiska resultatet av rörelsen resulterar i försumlighet i fråga om skatte- och avgiftsbetalningar, att ställas inför det faktum att utskänkningstillståndet återkallas. Därmed avsågs ju vederbörande definitivt från möjligheten att betala eventuella skatteskulder. Att återkallelser har skett på till synes alltför lösa boliner finns det ett flertal exempel på. Bl. a. diskuterades frågan vid en interpellationsdebatt här i riksdagen den 19 mars i anledning av ett antal återkallelser efter taxeringsnämndsrevisioner i Malmö.

Vi motionärer har undrande ställt frågan: Blir nästa steg att en åkare som ligger efter med skatten mister sitt trafikstillstånd, eller elinstallatören sin behörighet? Det är kanske farliga frågor att ställa i denna lagstiftningsglada församling.

Herr talman! Inte nog med att en person som visat misskötsamhet på ett område kan straffas för verksamhet på ett helt annat område. Lagens långa arm kan också straffa en person som har en misskötsam make eller maka.

Några av de fall som blivit speciellt uppmärksammade i pressen har gällt

kvinnor som bedrivit restaurangrörelse men som mist sitt utskänkningstillstånd på grund av att mannen i familjen har gjort ekonomiska transaktioner, som bedömts utgöra grund för en indragning av tillståndet. Socialstyrelsen, som är sista besvärinstans i dessa ärenden, ansåg det exempelvis i ett fall "inte uteslutet att mannen hade ett faktiskt inflytande över verksamheten", trots att det var kvinnan som stod skriven för rörelsen. Indragningen av tillståndet i det fallet medförde att rörelsen gick i konkurs.

En sådan lagstiftning är inte rimlig!

Utskottet nöjer sig nu med att besvara motionen med att lagstiftningen nu är föremål för översyn. Därmed borde kanske vi motionärer lugnt kunna avvakta. Men direktiven till utredningen skrämmer mig. Där hänvisas bl. a. till ekobrottskommissionens delbetänkande SOU 1984:8, Näringsstillstånd. Därför är jag, herr talman, rädd för att vi kanske tvingas välja mellan pest och kolera.

När socialstyrelsen i somras yttrade sig över betänkandet avvisades tanken på att ekobrottskommissionens förslag skulle ligga till grund för bedömningar inom restaurangnäringen vad gällde socialstyrelsens ansvarsområde. Man hänvisade till alkohollagstiftningen på området och ansåg att denna var tillfyllest.

Jag tvingades reservera mig mot såväl nuvarande utformning av lagen om handel med drycker som ekobrottskommissionens förslag om vandelsprövning och ekonomisk bankgaranti om 50 000 kr. för företag i s. k. kritiska branscher. Om ekobrottskommissionens förslag går igenom kommer näringsidkare inom restaurangbranschen – liksom en del andra branscher – att betraktas som presumtiva brottslingar. Utredningen sätter nämligen en kollektiv brottetikett på bl. a. näringsidkare inom restaurangnäringen genom förklaringen – och nu citerar jag direkt ur den statliga utredningen på s. 253 – att "branscherna i fråga genom sin verksamhetsstruktur erbjuder goda möjligheter för den som vill fiffla att sätta sina planer i verket". Ganska anmärkningsvärt!

Herr talman! Jag finner det inte rimligt med en alkohollagstiftning som i dag kan straffa en person för misskötsamhet på *ett* område – det ekonomiska – genom att förhindra vederbörandes försörjningsmöjlighet på *ett helt annat* område, där personen i fråga visat skötsamhet.

Ännu orimligare förefaller det mig som kvinna i nådens år 1984 vara att jag själv inte skall anses ha kapacitet nog att sköta en rörelse, om det finns en make eller "sambo" i bakgrunden, som kan bedömas "ha ett inflytande över verksamheten". Detta är anmärkningsvärt, och det förvånar mig att inte JÄMO agerat.

Men blir rättssäkerheten större i morgon om denna alkohollagstiftning byts ut mot ekobrottskommissionens förslag, där människor är dömda på förhand genom det faktum att de driver företag inom restaurangbranschen?

Herr talman! Jag har insett det meningslösa i att i dag yrka bifall till vår motion. Jag hoppas att detta mitt inlägg kan leda till någon eftertanke inför ärendets fortsatta behandling. Det är också min förhoppning att sans och förnuft skall få råda inom alkoholpolitiken och att rättssäkerheten skall bli en

ledstjärna även inom denna lagstiftning.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till de moderata reservationerna i ärendet och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 27 THURE JADESTIG (s):

Herr talman! Det må förlåtas mig att jag i dag utifrån mina utgångspunkter känner stor saknad över att vi inte har tillgång till Erik Wärnbergs klarhet, elegans och goda insikter när vi diskuterar de här frågorna.

Jag har under ett och ett halvt sekel deltagit i riksdagens alkoholpolitiska debatter, kanske oftast som lyssnare men även som debattör. Jag tycker att det saknas någonting i dagens debatt, nämligen en bedömning av utvecklingstendenserna. Alkoholstatistiken kan berätta för oss att konsumtionen under första halvåret 1984 visar en ökning av totalkonsumtionen med 1,6 % jämfört med första halvåret 1983. Särskilt oroande är att spritkonsumtionen har ökat under andra kvartalet 1984. Ett enstaka kvartal behöver i och för sig inte vara oroande, men inget tyder på att inte utvecklingen blir densamma under tredje kvartalet, och det är mycket otillfredsställande.

Att konsumtionen av starköl och vin ökar är ingen överraskning. Både kvällstidningar och TV har under det här året stått på vinagenternas sida och skapat en opinion som naturligtvis har varit negativ till sprit. Men när spritkonsumtionen ökar måste det tyda på att prisinstrumentet inte har använts så aktivt som skulle ha varit önskvärt. Den allmänna opinionen har alltså fått en inte lika alkoholnegativ inställning som tidigare. Resultatet av detta kan bara leda till en sak, nämligen att vi har att vänta en konsumtionsökning.

Jag oroas över att det kanske blir en socialdemokratisk regering som bryter den utveckling på alkoholområdet som har varit så positiv sedan 1977 års beslut. Det är därför som jag i mitt anförande i dag vill framhålla att vi måste vidta åtgärder nu. För mig framstår det som möjligt och angeläget att skatteinstrumentet kommer till heders.

Nu har vi anledning att med intresse avvakta den aviserade proposition som regeringen kommer med. Jag utgår från att den alkoholstatistiska tendens som jag här har berört då kommer att analyseras. Vi vet ju – det har sagts tidigare i dag och många gånger förr – att det finns ett samband mellan totalkonsumtionen och omfattningen av alkoholskadorna. Den uppfattningen har nu bekräftats. Det är därför vi måste fortsätta med satsningen på information, förebyggande nykterhetsarbete och stöd till olika alkoholfria aktiviteter.

När jag har läst utskottsbetänkandena – både från skatteutskottet och från socialutskottet – och även när jag har lyssnat till dagens debatt, tycker jag att jag har fått bekräftat att en övertygande majoritet anser att mellanölet tillhör historien. Men naturligtvis är reservation 5 från moderaterna anmärkningsvärd. Jag måste faktiskt få citera den, eftersom det som står där bör in i protokollet:

"Det måste betecknas som egendomligt att en öltyp som får säljas fritt i de flesta länder inte skall finnas att tillgå i Sverige. Den under senare tid kraftigt

Nr 10

Onsdagen den
17 oktober 1984

*Vissa alkohol-
politiska frågor*

ökande starkölsförsäljningen kan ses som ett tecken på att åtskilliga konsumenter inte nöjer sig med det s. k. folkölet. Målsättningen bör därför vara att återinföra mellanölet.”

Det här citatet visar kanske hur isolerade moderaterna är i den svenska socialpolitiska debatten.

I motion 1132 har jag tillsammans med Barbro Nilsson i Örnsköldsvik yrkat på en utvärdering av 1977 års alkoholpolitiska beslut. Jag skall gärna erkänna att utskottet har skrivit mycket snällt – men snällhet löser inte alltid problemen.

Utskottet säger att minskningen av totalkonsumtionen har varit för liten och att fortsatta ansträngningar skall göras. Man avvisar kravet på delmål för alkoholpolitiken. Inte heller vill man tillstyrka en utredning om effekterna av 1977 års alkoholpolitiska beslut. Utskottet anför:

”Enligt utskottets mening torde det vara förenat med utomordentliga svårigheter att inom rimlig tid göra en meningsfull utvärdering av ett så vittomfattande beslut som 1977 års alkoholpolitiska reform. Även om man begränsar utvärderingen — till enskilda beslut som information, reklamförbud m. m. är det knappast troligt att man därigenom skulle nå några resultat av större värde för den kommande alkoholpolitiken.”

Var har man hämtat de kunskaperna? Det är en fråga som jag måste ställa. Mellanölsutvärderingen visar att det är möjligt att göra en utvärdering även med vidmakthållande av de vetenskapliga krav som man har rätt att ställa.

Jag kommer vid dagens votering att rösta för majoritetens förslag, inte därför att det helt tillfredsställer min grunduppfattning utan i tilltro till att regeringen i sin kommande proposition banar väg och föreslår sådana åtgärder att de orosmoln som finns kan skingras.

Anf. 28 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Herr talman! Jag erkänner gärna att jag inte har tillnärmelsevis Thure Jadestigs alkoholpolitiska erfarenhet, som enligt hans inledningsanförande sträckte sig över inte mindre än ett och ett halvt sekel. Jag har inte ens ett och ett halvt decenniums erfarenhet, men väl elva riksdagsårs.

När sedan Thure Jadestig säger att vi moderater i reservation 5 kräver ett återinförande av mellanölet är det fel. Det finns ingen reservation 5 till skatteutskottets betänkande. Men vi har väl i ett särskilt yttrande, som har nr 5, resonerat om dessa problem och sagt, att man på sikt bör återinföra mellanölet.

Jag vill alltså understryka att vi inte i en reservation har krävt återinförande av mellanölet, men vi har i ett särskilt yttrande pläderat för att man skall göra det på sikt.

Anf. 29 THURE JADESTIG (s) replik:

Herr talman! Jag får beklaga felsägningen. Nykterhetspolitiskt har vi etthundrafemtio års erfarenhet av vad alkoholkonsumtion betyder i det här landet. Själv kan jag nöja mig med de 17 år som jag har varit här i riksdagen.

Men det väsentliga är att de erfarenheter vi har av mellanölet har varit så

värdefulla ur nykterhetspolitisk synpunkt att t. o. m. moderaterna borde kunna omvärdera sina marknadsmässiga bedömningar av mellanölets framtid.

Nr 10

Onsdagen den
17 oktober 1984

Anf. 30 STEN ANDERSSON i Malmö (m):

Herr talman! Under den allmänna motionstiden skrev jag motion 1983/84:384, i vilken jag yrkade att Systembolagets minimiålder för inköp skulle sättas vid myndighetsåldern.

Med tanke på den alkoholpolitik som bedrivs i vårt land vill jag betona att jag inte är förvånad över att motionen inte fått stöd från något håll. Motionen har avstyrkts med motiveringen att man först vill avvakta uppgifter om de effekter mellanölets slopande haft på ungdomen samt även om hur denna har påverkats av den allmänna alkoholpolitiken.

Jag vill ifrågasätta den generella benämningen ungdomar i detta sammanhang – vad det i första hand gäller är att myndiga människor omyndigförklaras.

Jag skall inte yrka bifall till motionen eller begära votering. Jag är nämligen helt på det klara med hur denna kammare resonerar när det gäller alkoholpolitik. Men jag vill ändå ta tillfället i akt för att beskriva något av det som blir följderna då man diskriminerar myndiga människor. Som jag ser det är det mycket tivelaktigt att, som man nu gör, ta bort rättigheter som automatiskt bort följa myndighetsåldern. Först, herr talman, vill jag dock säga några ord om vår alkoholpolitik.

Det är ingen överdrift att påstå att svensk alkoholpolitik är unik i västvärlden; det ger en jämförelse med de flesta andra länder i västvärlden vid handen. Självfallet vill och kan jag inte förneka att vi har alkoholproblem. Men jag är benägen att hålla med de många som påstår att vi har våra problem på grund av våra många lagar och förbud. Många av våra alkoholbestämmelser betraktas med rätta som krångliga och t. o. m. löjligen. Men framför allt – och det är det allvarliga – anses de ofta vara verkningsslösa och sakna förankring bland människorna.

Jag är, herr talman, övertygad om att skulle ett politiskt parti i ett annat land gå till val med ett alkoholprogram liknande det vi har här skulle detta parti säkert – med några få undantag som bekräftar regeln – sopas bort från allt inflytande. Då även mycket måttliga lättnader i vår alkoholpolitik debatteras brukar vad som av många kallas "nykterhetsmaffian" genast ställa sig upp och tala om alla de stora katastrofer som då omedelbart och säkert kommer att drabba oss.

Det är, herr talman, inte utan en viss förvåning jag noterar att andra länder faktiskt fungerar, trots att man där inte har den djungel av bestämmelser som vi har här i Sverige. Sverige behöver inte och kommer inte att störta samman om vi anpassar delar av vår alkoholpolitik till den som förekommer i andra länder. Kan någon på fullt allvar påstå att kulturell, social och ekonomisk verksamhet inte förekommer i Västtyskland, USA, Storbritannien, Danmark m. fl. länder? Dessa länder har ju alkoholbestämmelser som till stora delar skiljer sig från dem vi har här. Jag tror inte vi kan få ett vettigt

*Vissa alkohol-
politiska frågor*

alkoholmängde genom flera förbud eller genom att alla gamla förbud behålls.

Zoologerna påstår bestämt att strutsen inte förekommer i vilt tillstånd i Sverige. Med tanke på svensk alkoholpolitik är jag ändå benägen att hålla med dem som menar att fågelarten finns här i full frihet och att stammen växer!

Jag skall nu, herr talman, ta upp några av de problem som uppstår för myndiga människor vilka inte fyllt 20 år.

Svenska 18-åringar får efter ett prov som nästan alla klarar framföra bil och tung motorcykel. De får alltså köra ett fordon i vår ofta mycket hetsiga och besvärliga trafik, vilket ställer stora krav på kompetens och omdöme. Däremot får samma 18-åringar inte köpa en flaska lättvin på Systembolaget!

De som fyllt 18 år får göra transaktioner med egna pengar samt ingå olika köpeavtal, som de efter eget beslut finner lämpliga. Men att köpa en flaska lättvin på Systembolaget tillåts inte.

Har man fyllt 18 år har man lov, ja man anses rent av skyldig i vårt demokratiska samhälle, att delta i valen till riksdag, landsting, kommun och kyrkofullmäktige. Detta innebär också att en person som inte fyllt 20 år kan väljas till denna kammare. Här kan då personen i fråga vara med och besluta om huvudlinjerna i vår alkoholpolitik samt lägga fram förslag till en sådan. Samma person som kan erhålla detta stora ansvar får däremot inte köpa en flaska lättvin på Systembolaget.

Man kan också bli invald i en kommunal nämnd med allt vad detta kräver av ansvar och omdöme. En som inte fyllt 20 år kan t. ex. bli invald i en social nämnd, där man har ett stort inflytande över vilka restauranger i kommunen som skall få tillstånd att servera alkoholhaltiga drycker. Trots detta får denne socialnämndsledamot inte köpa en flaska lättvin på Systemet.

De som ännu inte fyllt 20 år och är män blir också inkallade att göra värnplikt, där man ofta handskas med mycket farligt materiel. Detta innebär också att man i en krigssituation kan bli tvingad, ja det förutsätts, att ta ett stort ansvar för sig och sin omgivning. Trots denna kompetenstilltro får de som ännu inte fyllt 20 år inte köpa en flaska lättvin på Systembolaget.

Man menar också att de som ännu inte fyllt 20 år är mogna att ta det största av alla ansvar. Knappast någon, herr talman, protesterar om ett par, där någon eller båda inte fyllt 20 år, sätter barn till världen. Större ansvar än att uppföstra egna barn kan inte läggas på en människa. Detta stora ansvar till trots får man inte köpa en flaska lättvin på Systembolaget, om man inte är 20 år.

Jag menar, herr talman, att det är fundamentalt fel att omyndigförklara myndiga människor. Då vi sedan 1974 ansett att myndighetsåldern skall vara 18 år, finns det enligt min uppfattning ingen anledning att gör ett, säger ett, undantag. Jag har här talat om ett antal områden, där samhället förutsätter att 18-åringar är mogna att ta stort ansvar. Detta borde gälla fullt ut.

De alkoholproblem som finns bland dem som inte fyllt 20 år men ändå är myndiga löses knappast genom ett bibehållande av nuvarande diskriminerande bestämmelser. Det behövs inte särskilt starka glasögon för att

konstatera att de som är myndiga men inte fyllt 20 år utan större besvär skaffar sig den alkohol de eventuellt vill ha.

Jag vill, herr talman, uttrycka den förhoppningen att vi framöver slutar förnedra myndiga svenska medborgare och andra som bor i eller kommer till vårt land. Till sist vill jag återge ett uttryck som nog är ganska aktuellt vad gäller svensk alkoholpolitik: Förbjuden frukt smakar bäst.

Anf. 31 BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Av de 30 motioner som behandlas i skatteutskottets betänkande nr 1 har jag bidragit med tre: en allmänt principiell, vari krävs en avveckling eller minskning av alkoholrestriktionerna i landet, en annan, vari krävs skattefri proviantering och försäljning på båtar i trafik mellan svenska fastlandet och Gotland, samt en tredje, vari krävs att man skall föranstalta om billigare alkohol på våra restauranger.

Först finns det emellertid anledning att se på de rent principiella aspekterna. Jag vill då gärna än en gång citera professor Gustav Sundbärg, statistiker, som i sina aforismer i "Det svenska folklynnnet" 1911 sade följande:

"Svensken utvecklar energi, endast när det gäller att *hindra* en sak, säger Strindberg. Detta är en av de bittraste sanningar, som någonsin sagts om vårt folk, men en sanning *är* det.

De folkrörelser, som vinner mest anslutning i vårt land, är gärna de, vilkas syften är *negativa*.

Förbud! Förbud! – det är en älsklingsfordran och ett universalmedel mot allt ont i Sverige.

Sker någon förbrytelse, – strax skall man i våra tidningar finna en hel rad insändare, som begär inskränkningar i friheten för *hela den klass eller grupp*, som brottslingen tillhör. Och så *inbillar man sig ha kommit till roten av den onda.*"

Herr talman! Jag instämmer till fullo med Sten Andersson i Malmö när han i sitt anförande kunde konstatera att djuret struts nog finns i rätt stor utsträckning i det här landet. Förbudssverige har blivit en *realitet* på område efter område. Det rör sig om inskränkningar i vardagsfriheten som knappast skulle tolereras i något annat civiliserat land. Inte minst har detta kommit att prägla den s. k. alkoholpolitiken – för det är inte en alkoholpolitik utan det är många gånger en renodlad förbudspolitik.

Sverige, Norge, Finland och delar av USA – där har vi de enda länderna i världen med mycket säregna för att inte säga löjeväckande restriktioner. Detta alltså på ett område som berör hela vår vardagstillvaro. Vinet och ölet är delar av den mänskliga civilisationen så långt den sträcker sig tillbaka.

Vi vet att ett måttligt bruk av vin och öl och av alkohol i och för sig inte leder till några skador utan kan vara till mycken glädje för människor. Vi vet också att det omåttliga bruket förvisso ger skador. Men som ordföranden i Svenska vinakademin, förre chefredaktören för Expressen, Per Wrigstad uttryckte det i Dagens Nyheter den 1 juni i år: "90 % av dem som använder alkohol gör det utan att bli missbrukare. Man kan inte tvinga in alla

människor i en tvångströja för de övriga tio procentens skull.”

Men det är det man är i färd med att göra. Vi har i det här landet en politik som framför allt tar sikte på de tio procenten men som går emot de 90 % som förvisso icke är några missbrukare.

De som ensidigt pläderar för nya restriktioner och nya inskränkningar gör det ofta med hänvisning till en icke sällan mycket dubiös statistik. Man talar om forskningsresultat än hit och än dit. Det kan dock sägas att den forskning som bedrivs på området inte alltid är så förfärligt tillförlitlig. Det är svårt att mäta attityder. Det är svårt att över huvud taget göra de mätningar som erfordras på det alkoholpolitiska området, och det är skälet till att forskningsrapporter ofta talar om att det ”är sannolikt”, det ”förefaller troligt”, ”kanske förhåller det sig” på det och det sättet. Man vet inte.

Man talar också om den mätbara mängden alkohol. Man konstaterar att det har skett en nedgång av den reguljära försäljningen, samtidigt som vi ändå vet hur det puttrar i de svenska hemmen både här och där. Och det puttrandet har inte minskat under senare tid.

Höjer man då priserna, vilket man naturligtvis kan göra, på den alkohol som försäljs reguljärt, kommer man också att se att den reguljära försäljningen minskar. Men vi vet att i gengäld kommer det att puttra ännu mera i hembränningsapparaterna, och tekniken är nu så förfinad att det torde vara ytterligt besvärligt för någon att egentligen upptäcka vad som är på gång.

Vi har här i landet monopol. Vi har Systembolaget som har sitt försäljningsmonopol. Vi har Vin- och Spritcentralen som också har sitt monopol. Enligt mitt förmenande finns det i och för sig ingen anledning, lika litet på det här området som på något annat, att slå vakt om en monopolsituation. Men om den nu finns, har vi anledning att kräva service av monopolföretagen.

Vi har drabbats av lördagsstängning av systembutiker där effekterna verkligen är svårämbara. Man kom ju fram till det rätt fantastiska att under sommaren har förhållandena blivit bättre men inte under vintern. Av detta drar man då diverse slutsatser.

I min motion har jag yrkat på att man skulle återinföra lördagsöppet alternativt införa kvällsöppet någon dag i veckan. Nu ser det ut som om jag blir bönhörd i en del av det yrkandet så småningom. Det har aviserats att det kommer en proposition som sannolikt också kommer att innehålla förslag till beslut om kvällsöppet någon gång i veckan. Det är gott och väl, men det ena goda behöver inte förskjuta det andra. Det är ett monopol som har en servicefunktion, och denna servicefunktion borde också utövas på lördagarna. Men eftersom propositionen kommer avstår jag från att nu lägga fram något särskilt yrkande.

När det gäller de höga restaurangpriserna omvittnas det också av utskottet att de är så höga att det knappast är möjligt för en vanlig medborgare i det här landet att gå in och beställa en grogg. Vem har råd att betala 60 kr. för någonting sådant på en restaurang? Då skall man ha något kontokort som helst någon annan betalar åt en, och tyvärr är inte alla utrustade med sådana finesser.

Utskottet konstaterar att priserna är höga och att det smygsupps; man går med pluntorna både här och där. Men utskottet vill å andra sidan inte göra någonting åt detta, utan hänvisar till att pågående utredning av serveringsreglerna är oförhindrad att ta upp de här problemen till diskussion. Jag vill hoppas att så blir fallet och att man skall få tillbaka litet grand av den restaurangkultur som finns utomlands och som en gång fanns här i landet men är på väg att snabbt dö ut.

Vi har mellanölsfrågan. Effekten av förbudet tål förvisso att diskuteras. Forskningen är inte alls entydig på den här punkten. Vad vi kan konstatera är att det förekom ett missbruk och att det förde med sig besvärliga förhållanden. Sedan tror man sig kunna veta att alkoholbruket har minskat, särskilt bland skolungdomen. Men om det beror på mellanölets borttagande tål verkligen att diskuteras. Vad vi vet i största allmänhet är ju att den flumaktighet som kan sägas ha utmärkt ungdomen i början av 1970-talet sedan har förbytts i ett större ansvarstagande på det ena området efter det andra, och det är inte osannolikt att det kan ha givit resultat i det här sammanhanget.

Hur som helst förefaller det ändå orimligt att Sverige skall vara det enda land i Europa där man inte kan få ett gott öl. Jag menar nämligen att mellanölet är ett gott öl till skillnad från lättölet, som jag för egen del inte gärna vill förtära, och starkölet, som är alltför starkt. För att mellanöl skall kunna tillverkas fordras att det håller en viktprocent på åtminstone 3,5 %. Det finns nu ett särskilt yttrande som går ut på att målsättningen på sikt måste vara att återinföra mellanölet. Ja, självfallet måste den vara det. Det finns ingen anledning till att vi skulle fjärma oss från resten av Europa i det här hänseendet.

Den motion som har väckts om skattefri proviantering och försäljning på båtarna till och från Gotland gäller egentligen inte någon alkoholpolitisk fråga. Avsikten har i stället varit att stimulera kommunikationerna och turismen på Gotland, att skapa möjligheter för människor till ett bättre liv på Gotland. Man skulle kunna konkurrera med Finlandstrafiken och Ålandstrafiken. Något större intresse härför har inte visats.

Herr talman! Låt mig till sist konstatera att här föreligger positiva särskilda yttranden. Jag vill låta mig nöja med detta och vill i övrigt gärna stödja de moderata reservationer som avser att bidra till att minska restriktionerna på det alkoholpolitiska området. Jag är alldeles övertygad om att avvecklingen av restriktionerna måste komma. Vi måste så småningom bort ifrån den provinsialism, från det förbudstänkande som alltför mycket sätter sin prägel på vårt land. Vi måste anpassa oss till de internationella förhållandena. Vi måste också i Sverige ge människorna frihet under ansvar.

Anf. 32 EGON JACOBSSON (s) replik:

Herr talman! En kort kommentar till Birger Hagårds inlägg i debatten! Han talade om de båda alkoholföretagen och menade att dessa monopolföretag skall erbjuda service. Låt mig säga att jag till hundra procent delar den uppfattningen. Men så gjorde han en hopblandning i fråga om lördagsstäng-

*Vissa alkohol-
politiska frågor*

ningen och Systembolaget som jag tycker var litet olycklig. Beslutet om lördagsstängning togs av Sveriges riksdag, och t. o. m. Systembolaget var emot det. Därför bör icke alkoholbolaget lastas för det.

Anf. 33 BIRGER HAGÅRD (m) replik:

Herr talman! Nej, jag avser förvisso inte att lasta Systembolaget för detta, men desto mera Sveriges riksdag.

Anf. 34 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! Om inte alkoholen sedan många generationer tillbaka varit så fast etablerad i vårt samhälle, hade den förmodligen inte haft en chans att bli introducerad i dagens samhälle. På praktiskt taget alla områden ställer den till bekymmer. Det gäller trafiken, där en hög andel olyckor kan skrivas på alkoholens konto. Det gäller arbetslivet, där många slås ut på grund av alkoholbruket. Det gäller de många våldsinslagen ute i det offentliga livet men också i många hem. De många miljarder som bruk och missbruk av alkohol kostar det svenska samhället skulle aldrig rymmas i en finansministers budget, om de inte redan hade parkerat sig där sedan lång tid tillbaka. Samhällets ekonomiska förluster är enorma, och det mänskliga psykiska och fysiska lidandet i alkoholens spår är för många ett livslångt grymt öde.

Det övergripande målet beträffande alkoholpolitiken är att begränsa den totala, alltför höga alkoholkonsumtionen, för att nu återge vad som står i 1977 års beslut. Den senare delen av 1970-talet innebar en konstruktiv uppbyggnad av alkoholpolitiken. Konsumtionen har pressats tillbaka, och skadorna ser ut att reduceras.

Herr talman! Det är därför som det är så viktigt att vi inte tappar bort det perspektivet att en framgångsrik alkoholpolitik bygger på en rad insatser, en del i form av restriktioner. Ett annat inslag är en aktiv prispolitik. Nödvändiga element är också arbete och bostad samt främjande av harmoniska och stabila miljöer. Det behövs sociala inslag i form av vård och rehabilitering. En på det sättet uppbyggd alkoholpolitik är nödvändig om vi skall kunna hjälpa de svaga och utsatta grupperna och också om vi skall ge ungdomar det stöd de har rätt att kräva i en svår brytningstid.

Men alkoholpolitiken är inte oomstridd. Gång på gång utsätts den för attacker, alltifrån det som förlöjligar varje socialt ansvarsfullt inslag till det som enbart spårar förmynderi och krångel.

Dagens debatt, herr talman, bekräftar ett sådant påstående. Här har flera av alkoholens förespråkare uppträtt, som regel med partibeteckningen (m). De har talat om att det vore angeläget att få mellanölet tillbaka, fler systembutiker, mer och billigare sprit på inrikesfärjorna. Sten Andersson i Malmö hade frimodigheten, för att inte säga fräckheten, att påstå att svensk alkoholpolitik är strutspolitik. Den envishet han upprepar sina krav med kommer mig osökt att tänka på en annan fågel.

Beträffande Birger Hagårds hyllning till Bacchus ära var det inte att ta miste på vad hans avsikt var: Släpp loss, alkoholen ger ju glädje! Varför skall vi terrorisera 90 % av mänskligheten i Sverige när det egentligen bara är 10 %

som far illa? Så talar ofta den som upplever att socialt ansvarstagande inte är så angeläget.

Det som återkommer i de båda föregående talarnas inlägg var att det handlade om service. Men ordet socialt ansvar gick inte att spåra i de inläggen. Har aldrig någon av dem som uttrycker sådana här tankegångar funderat på hur det kommer sig att de många missbrukarna, som ni å andra sidan vill att vi skall göra insatser för, kommer ur de skötsamma, de s. k. vanliga konsumenternas led? Detta borde stämma till eftertanke.

Alla erfarenheter pekar mot att en slapp alkoholpolitik med minskade eller få restriktioner följs av ökad konsumtion. Eftersläpningen i prispolitiken, experiment med starköl i livsmedelsbutiker eller den glamorösa mellanölsperioden på 1960-talet och i början av 1970-talet är exempel på hur snabbt det kan gå utför. Den totala sänkning som vi har upplevt de senaste åren är betydande. Redan nu går det att spåra att antalet av alkoholen utslagna eller för tidigt döda är mindre än under den period då vi hade högkonsumtion. Sjukdomen skrumplever ser ut att minska i omfattning. Däremot ökar sjukdomen kraftigt i t. ex. Danmark och de kontinentala länderna, där man enligt några av talarna här levde utan bekymmer för alkohol.

De positiva resultaten talar för att vi i första hand bör fullfölja den alkoholpolitik som slogs fast i 1977 års beslut. Vi skall naturligtvis inte slå oss till ro med de resultat som nu uppnåtts. Problemen är ju fortfarande enorma. Jag vill instämma i Thure Jadestigs vädjan till den socialdemokratiska regeringen: Se till att inte just denna regering blir den som bryter en konstruktiv och positiv alkoholpolitik.

Det är, herr talman, glädjande att skatteutskottet i allt väsentligt håller fast vid den fastlagda politiken. Att flertalet av moderaterna inte kan finna sig i det är visserligen att beklaga, men det är knappast överraskande. Att återinföra mellanölet eller öppna systembutikerna på lördagarna är förslag som står högt på moderaternas önskelistor. Brist på sociala grepp på alkoholpolitikens område är sällan saker som bekymrar företrädare för moderata samlingspartiet – i alla fall dem som uppträtt här i dag.

I motion 2160 av Olle Grahn och mig förs fram förslaget att försäljningen av snabbvinsatser borde stoppas. Både socialutskottet och skatteutskottet delar vår oro och uppfattning att en fortsatt handel med snabbvinsatserna står i strid med vår lagstiftning. Handel med snabbvinsatserna kringgår lagen på tre vitala punkter: åldersgränsen, beskattningen och bestämmelsen att tillverkning och försäljning enbart skall ske genom monopolorganen. Jag noterar att både skatteutskottet och socialutskottet känner sig särskilt oroade över att det synes vara ungdomen som genom en sådan vintillverkning och ett sådant vindrickande lätt lägger grunden till alkoholproblem. Denna insikt är värdefull, men min övertygelse är att bekymren i snabbvinets spår snart kommer att vara så betydande att mer kraftfulla åtgärder behöver sättas in.

Jag vill särskilt stryka under vad skatteutskottet förutsätter för sitt ställningstagande, nämligen att socialstyrelsen följer utvecklingen med uppmärksamhet och föreslår de åtgärder som påkallas härav. Detta uttalan-

de finns det anledning för socialstyrelsen att ta mycket allvarligt på och se som en direkt uppfordran till handling. Med det reella stödet har jag, herr talman, ingen anledning att formellt yrka bifall till motionen.

Till sist. Alkoholpolitiken pendlar ofta mellan ytterligheterna: å ena sidan kravet på socialt ansvar och å andra sidan en ensidigt serviceinriktad linje. När vi går att ta ställning till de alkoholpolitiska frågorna är det viktigt att det sociala ansvaret för våra medmänniskor och oss själva blir det dominerande inslaget.

Anf. 35 BIRGER HAGÅRD (m) replik:

Herr talman! Elver Jonsson gör sig skyldig till ett misstag som ofta är förekommande i sådana här debatter. Han sätter likhetstecken mellan socialt ansvar och en utpräglad förbudspolitik. Vi vet från historien att det funnits ett samhälle med totalförbud. Jag tänker på det amerikanska samhället under förbudstiden. Aldrig någonsin har kriminaliteten i alkoholens spår varit så utbredd som då i USA.

Vill man lösa problemen, och vill man verkligen ta sitt sociala ansvar, gör man det inte genom att införa restriktioner för dem som inte behöver dem men väl genom att ta hand om dem som drabbas eller genom att hindra att någon drabbas. Detta sker genom information och upplysning. Man kan aldrig isolera vårt land från andra kulturer. Trots allt är det alltid den förbjudna frukten som smakar bäst. Det sociala ansvaret är någonting helt annat än den inkrökta förbudspolitik, som misslyckats över hela linjen.

Anf. 36 ELVER JONSSON (fp) replik:

Herr talman! Det är naturligtvis omöjligt att reda ut det hela i en kort replik. Birger Hagård påstår att både riksdag, jag och många andra gör sig till tolk för en utpräglad förbudspolitik. Då är det intressant att konstatera att de förslag som Birger Hagård för fram i sina motioner inte ens får stöd från de egna partikamraterna.

Sedan var exemplet med förbudstiden i USA litet illa valt. Det är inte den situationen vi har i Sverige. Och för att få framgång för sina teser – när nu Birger Hagård målar det hemska samhälle som han lever i när det gäller svensk alkoholpolitik – får han ta till exempel ur en verklighet som inte existerar, framför allt inte i Sverige.

Anf. 37 STIG JOSEFSON (c):

Herr talman! På grund av ett missförstånd har ingen av centerns ledamöter i skatteutskottet blivit föranmäld till denna debatt. Nu skall jag inte ta upp en ny debatt, utan jag vill bara understryka att utskottets talesman redan har lovat att arbeta för den fråga som tas upp i den ena av reservationerna, och då finns det ingen anledning att alltför mycket debattera frågan på nytt.

På grundval av de motiveringar som föreligger i reservationerna yrkar jag med detta bifall till reservationerna 2 och 3.

Onsdagen den
17 oktober 1984

*Vissa alkohol-
politiska frågor*

Herr talman! I slutet av den här debatten kan det vara lämpligt att ytterligare en gång erinra om vad väl egentligen alla vet: att alkoholpolitiken inte är någon i vanlig mening partiskiljande fråga i riksdagen. Skiljelinjerna – i varje fall de flesta – går tvärs igenom partierna. Det gör de här i riksdagen och också ute hos allmänheten. Det är kanske bra att ha detta klart för sig.

Jag har roat mig med att försöka analysera var skiljelinjerna egentligen går. Vid ett tillfälle – ett tillfälle som var mycket mer dramatiskt än det är i dag, då ju debatten är en västanfläkt i jämförelse med vad vi tidigare har varit med om – kunde man iaktta att på den ena sidan, den återhållsamma, finns i stort sett de människor som i sin gärning på ett eller annat sätt är i kontakt med socialt arbete, utbildning och liknande. På den andra sidan finns de övriga.

Med utgångspunkt i vad som har sagts här kan man också säga att på den förstnämnda sidan finns de som verkligen ser till de 10 procenten och finner dessa, som vi kallar för missbrukare, väldigt viktiga, liksom kanske också de ytterligare 10 eller 20 % som raskt är på väg åt samma håll.

Det är också – förlåt att jag säger det – delvis en fråga om att känna till en del enkla fakta eller att inte göra det. Den här debatten har gett prov på att en del av dessa fakta är okända. Det finns de som tror att våra alkoholproblem, som förvisso är stora, är en följd av våra restriktioner, inte en motivering för dem. De tror att det skulle vara bättre i länder som har en friare alkoholpolitik än vår. Detta är helt enkelt inte sant. Det förhåller sig exakt tvärtom. Internationellt sett är våra alkoholproblem egentligen små. Att vi betraktar dem som mycket stora beror delvis på att vi ser dem mot bakgrund av mycket höga sociala ambitioner. Vårt södra grannland nämns ofta. Det är ett frihetens eldorado på det här området. Mängder av svenskar tror att det är ett problemfritt land när det gäller alkoholskador. Nu har äntligen danskarna själva erkänt att de har det mycket, mycket värre än vi. Den gamla skrumplevern är i dag den tredje största dödsorsaken i Danmark och raskt på väg att bli den allra största – med nuvarande utveckling är den om något år den största alla kategorier. Likadant är det i de andra stora länderna med en fri alkoholpolitik.

Vi hade en problempå period under 20-, 30- och 40-talen. Nu talar jag inte för ett återinförande av motboken, men man skall ändå veta vad det handlade om. Man kan se det som en ö av väldigt små problem i en lång och ytterligt tråkig svensk alkoholhistoria. När delirium tremens, denna hemska och direkt livshotande sjukdom, dök upp i Sverige i slutet på 1950-talet hade man inom sjukvården under ett antal år svårigheter att ställa diagnosen, för det fanns inte en läkare här som hade stött på sjukdomen. I dag är den en mycket frekvent sjukdom. Det sägs att de som var alkoholskadade på 20-, 30- och 40-talen var de som inte hade motbok. Den hjälpte alltså inte. Man vände på saken och sade: De som trots motåtgärderna blev missbrukare och alkoholskadade blev av med motboken, och rent definitionsmässigt var det alltså så att de svårt alkoholskadade inte hade någon motbok.

Jag är inte karl att förklara varför det gick som det gjorde med mellanölet i

Sverige. Det borde inte ha gått så. Jag var en stor entusiast för dess införande och röstade för det i riksdagen. Varför det gick galet vet jag inte, men jag vet att det gjorde det. Och jag vet att det i dag finns en generation, några årsklasser som i dag kommit upp i åldern 20–30 år, där vi har en mångdubbelt större andel totalutslagna, kroniska alkoholister än i årsklasserna över och under den här gruppen. Det är alltså fråga om dem som var barn och tonåringar under mellanölsåren. Jag minns att jag när vi avskaffade mellanölet sade att det inte i första hand var ett ungdomsproblem utan ett barnproblem. Det var 8–10–12-åringar det handlade om den gången.

Den här generationen missbrukare har vi i dag. Fråga mig inte varför det blev så, men det är ett faktum att vi har dessa utslagna, och jag är inte beredd att utan vidare säga att detta inte kan hända igen.

Jag är ingen vän av kineseri och meningslösa restriktioner – dit räknar jag ting som lördagsstängt på Systemet och mycket annat – men några rejäla, återhållande krafter måste vi ha, om vi över huvud taget skall komma till rätta med det som trots allt är vårt största sociala problem. Det är litet märkligt att höra skillnaden i ton i riksdagen när vi diskuterar den sortens narkomani som kallas just narkomani och den sortens narkomani som kallas alkoholism. Enigheten om hårda tag är stor när det gäller det s. k. knarket. Men det är ju – för att använda samma uttryck igen – en västanfläkt, ett litet socialt problem jämfört med alkoholmissbruket. Varför blir det så? Det är mycket i de här sammanhangen som är svårt att förstå, men det förhåller sig faktiskt på det sättet.

Jag skall inte dra fler slutsatser. Jag vill egentligen bara slå fast ytterligare en gång att alkoholpolitiken inte är en i vanlig mening partiskiljande fråga, utan åsiktsbildningen följer här andra linjer än dem som i andra frågor skiljer oss åt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 3 (delmål för alkoholpolitiken)

Utskottets hemställan bifölls med 267 röster mot 18 för reservation 1 av Kjell Johansson. 16 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 (en statlig alkoholkommission)

Utskottets hemställan bifölls med 284 röster mot 17 för motion 1983/84:1499 av Lars Werner m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 7 (cider)

Utskottets hemställan bifölls med 180 röster mot 121 för reservation 2 av Knut Wachtmeister m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 16 (tillstånd för ölservering i personalmatsalar)

Utskottets hemställan bifölls med 168 röster mot 131 för reservation 3 av Knut Wachtmeister m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 17 (skattelättnader för vissa lättviner m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

6 § Föredrogs

skatteutskottets betänkanden

1984/85:2 om vissa företagsskattefrågor m. m.,

1984/85:4 om vissa taxerings- och uppbördsfrågor m. m. samt

1984/85:5 om beskattning av sjömän och partrederier.

Anf. 39 TALMANNEN:

Skatteutskottets betänkanden 2, 4 och 5 kommer att behandlas i tur och ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså skatteutskottets betänkande 2 om vissa företagsskattefrågor m. m.

Företagsskattefrågor

Anf. 40 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! I skatteutskottets betänkande nr 2 behandlas en lång rad motioner om företagsbeskattningen som utskottet inte hann ta upp i våras. 14 reservationer är fogade till betänkandet, och i 10 av dessa deltar vi moderater.

Vi har i reservation 1 tillsammans med centerpartiets representanter yrkat bifall till de motioner som krävt en återgång till den tidigare 60-procentiga avskrivningsrätten. För ett år sedan begränsades denna nedskrivningsrätt med 10 procentenheter samtidigt som bolagsskatten sänktes.

För många mindre aktiebolag, där överskottet huvudsakligen tas ut som lön, samt för företag som ej drivs i aktiebolagsform innebär reformen en försämring i form av ökad skattebelastning. För att inte svenska företag ytterligare skall missgynnas bör regeringen snarast ändra reglerna i fråga om lagernedskrivning.

I en gemensam borgerlig reservation har vi tagit upp problemet med att många svenskar av skatteskal känner sig tvingade att flytta utomlands. Svårigheterna är störst för fria yrkesutövare med ojämna inkomster, och en skattefri avsättning till en trygghetsfond skulle utjämna inkomsterna över åren och därmed kunna bidra till att både människor och inkomster stannade kvar i Sverige. Vi skall dock ha helt klart för oss att den största boven i dramat är vårt skyhöga skattetryck.

Reservationerna nr 6 och 7 är också trepartireservationer och berör egenföretagarnas pensionsförsäkringar. Som reglerna nu är får egenföretagarna dra av sina pensionsförsäkringspremier som allmänt avdrag och inte i

Nr 10

Onsdagen den
17 oktober 1984

*Företagsskatte-
frågor*

förvärvskällan. Härigenom blir underlaget för egenavgifter högre än om företaget hade drivits i form av aktiebolag, då premien får dras av i rörelsen.

Riksdagen har tidigare, liksom utredningen om beskattning av tjänstepensioner, uttalat sig för en likformig behandling av pensionspremierna oberoende av i vilken företagsform som verksamheten bedrivs. Som så många gånger förr avslås motionen med motiveringen att utredningsarbete pågår – i det här fallet i företagsskattekommittén. Enligt vår uppfattning behövs det inga ytterligare utredningar för att göra beskattningsvillkoren likformiga, utan vi begär ett direkt regeringsförslag där en sådan rättvisa skipas.

När det gäller s. k. kompanjonsförsäkringar som delägare tecknar för varandra för att gardera sig mot förluster som kan uppkomma i händelse av kompanjons frånfälle, behöver dessa en skattemässig översyn, vilket vi kräver i reservation 7. Enligt nuvarande lagstiftning är premien för kompanjonsförsäkring ej avdragsgill.

Redan för några år sedan begärde en enig riksdag hos regeringen en redovisning och kartläggning av de konfliktbidrag som betalas ut av arbetstagarnas och arbetsgivarnas organisationer. Denna begäran har inte effektuerats utan i stället fick vi, som alla känner till, avdragsrätt för fackföreningsavgifter, maximerad till 480 kr. Denna reforms genomförande understryker ytterligare behovet av att den begärda och av riksdagen beslutade kartläggningen verkligen görs. I reservation 8 kräver vi detta.

I reservation 9 vill vi ha tillbaka forsknings- och utvecklingsavdraget som avskaffades för ett knappt år sedan. Avdraget som ursprungligen var provisoriskt permanentades fr. o. m. 1983 års taxering. Därmed fanns det anledning att tro att reglerna skulle gälla för lång tid framåt, vilket är av särskilt stor betydelse, eftersom forskningen i allra högsta grad är en långsiktig verksamhet.

Den obligatoriska avsättningen till särskilt investeringskonto är ingenting annat än ett räntelöst tvångssparande. Syftet med lagen har sagts vara att stimulera företagens investeringar, men som nästan alltid använder sig socialdemokraterna av piskan i stället för moroten. Enligt vår uppfattning är det totalt fel att försöka tvinga fram investeringar med åtgärder som minskar lönsamheten och rörelsefriheten i näringslivet. Vi yrkar att lagen om inbetalning på särskilt investeringskonto slopas fr. o. m. den 1 januari 1985.

För ganska precis ett år sedan lade regeringen fram propositionen om höjd förmögenhetsskatt för 1983 som sedan beslöts av riksdagens socialistiska majoritet när blott 2 av årets 52 veckor återstod. Skälet till denna extraskatt sades vara kursuppgången på Stockholms fondbörs, men den drabbade också mängder av företagare som inte hade sina tillgångar i börsaktier utan nedplöjda i sina företag. Denna extra förmögenhetsskatt, den andra höjningen f. ö. för 1983 som naturligtvis måste betraktas som retroaktiv, visar hur högt det egna kapitalet är beskattat i Sverige trots allt vackert tal om gynnsam företagsbeskattning i vårt land. Som exempel på vad denna extra enprocentiga förmögenhetsskatt betydde i ökad belastning kan nämnas att för en företagsförmögenhet på 2 milj. kr. ökade förmögenhetsskatten med 25 000 kr. och belastningen på företaget med inte mindre än 175 000 kr.

Redan 1981 ansåg företagsbeskattningskommittén att förmögenhetsskatten på det arbetande kapitalet i mindre och medelstora företag helt borde slopas. Majoriteten av remissinstanserna tyckte likadant. En enig borgerlighet inom skatteutskottet begär nu att regeringen snarast skall lägga fram ett förslag om slopande av förmögenhetsskatten på det arbetande kapitalet i dessa företag. Vi är lika eniga om ett tillkännagivande att någon produktionsfaktorsskatt – som ju drabbar både arbete och kapital – inte bör införas.

I ytterligare en gemensam reservation föreslår vi att företagsskattekommittén i tilläggsdirektiv får i uppdrag att se över de speciella skatteregler som för fåmansföretagen medför mycket av krångel och merarbete i det vällovliga syftet att förhindra skatteflykt. Den som gör sig besväret att studera deklaraionsblankett nr 10, uppgifter om ersättningar m. m. från fåmansföretag, får genast klart för sig hur in i minsta detalj företagaren i fråga måste lämna uppgifter om vissa förmåner och kostnader. Dessa spörsmål tas f. ö. upp i det utskottsbetänkande som skall behandlas efter detta.

Med det sagda, fru talman, yrkar jag bifall till de tio reservationer där företrädare för moderata samlingspartiet finns med som undertecknare.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 41 STIG JOSEFSON (c):

Fru talman! I skatteutskottets betänkande 1984/85:2 behandlas inte mindre än 36 motioner, och till utskottsbetänkandet har fogats 14 reservationer och 5 särskilda yttranden.

Detta stora intresse för företagsskattefrågor vittnar om behovet av både förändringar och förenklingar. Ofta har det i den svenska riksdagen talats om behovet av en företagsvänlig skattepolitik. Även från socialdemokraternas sida har betonats vikten av att företagen har möjlighet att bygga upp en egen reserv för att kunna möta problem vid omställning eller vid lågkonjunktur.

Det är därför märkligt att den socialdemokratiska regeringen sedan den tillträdde hösten 1982 allvarligt har försämrat dessa förutsättningar, framför allt för de mindre och medelstora företagen.

Genom beslutet förra hösten att höja den nedre gränsen för lagernedskrivningen från 40 % till 50 %, en höjning med 25 %, försvårades möjligheterna till den konsolidering av företagen som alltså även socialdemokraterna tidigare ansett vara värdefull. Särskilt hårt drabbas en företagare som driver sin rörelse som enskild firma. Han drabbas inte bara av skatt på den ökade inkomst som förändringen kan innebära utan också av de arbetsgivaravgifter som tas ut.

Från centerns sida sade vi förra året, när frågan var uppe, bestämt nej till en dylik skatteskärpning och yrkar därför i reservationerna 1 och 2 på en återgång till de tidigare reglerna beträffande såväl avskrivningsreglerna som bolagsskatten.

En fråga som varit föremål för mycken debatt är införandet av ett avgiftsfritt bottenbelopp vid beräkning av den s. k. egenavgiften. Under en

del år under 1970-talet var denna princip accepterad av riksdagens alla partier. I dag står – beklagligt nog – centern ensam bakom detta rättvisekrav. Enligt skatteöverenskommelsen med socialdemokratin och folkpartiet skulle denna fråga snabbutredas och förslag framläggas för riksdagen.

Nu kryper socialdemokraterna bakom företagsskatteutredningens förslag om den s. k. staketmodellen – ett förslag som nu är ute på remiss men som enligt utredarna själva endast visar på en teknisk lösning av problemen. Att då bara säga nej till alla förändringar är verkligen att svika det ansvar alla borde känna för att skapa så rättvisa skatteregler som möjligt.

Trygghetsfonder eller utjämningsfonder för personer som under en relativt kort tid har stora inkomster har ofta diskuterats. Genom införande av utgiftsbeskattning skulle denna fråga lösas automatiskt. Nu avstyrker socialdemokraterna t. o. m. att frågan utreds, med motiveringen att denna fråga bör lösas på annat sätt än genom rätt till skattefria fondavsättningar.

Detta ställningstagande gör socialdemokraterna utan att med ett enda ord ange på vilket sätt denna fråga får lösas. Vad menar man? Vad är det man vill? Jag tycker det skulle vara värdefullt om kammaren här i dag kunde få reda på hur man vill lösa denna fråga.

I reservation 6 begärs förslag av regeringen om att avdrag för egenföretagares pensionsförsäkringspremier skall få göras i förvärvskällan. Den socialdemokratiska utskottsmajoriteten hänvisar till att företagsskattekommittén kommer att pröva denna fråga. Det bör då uppmärksammas att 1981/82 års riksdag ställde sig bakom ett uttalande från skatteutskottet där det bl. a. sades följande:

”Det finns alltså enligt utskottets mening skäl att nu ompröva frågan om egenföretagares avdrag för kostnader för pensionsförsäkring. Målet bör därvid vara att samma regler skall gälla för egenföretagare som för anställda.”

Riksdagen gav regeringen till känna vad utskottet anförde.

Det är beklagligt att det när det gäller ett sådant rättvisekrav som här ställts, som fått instämmande från såväl utskott som riksdag, ändå inte sker någonting. Utan hänsyn till kravet på en likvärdig beskattning låter man frågan ligga kvar i utredningskvarnen, trots att det gäller ett förhållande som utan omfattande och tidsödande utredningar hade kunnat rättas till. Vid 1981/82 års riksmöte var vi också överens om att det skulle vidtas snara åtgärder. Tyvärr har ingenting skett.

Vi har avgivit en reservation som berör frågan om avgifterna till arbetsgivarorganisationer och fackföreningar. Den frågan har varit uppe till behandling tidigare. För flera år sedan begärde vi en ordentlig utredning om hur det förhåller sig med organisationernas sammanlagda medlemsavgifter och storleken på bidragen i förhållande till dessa. Vi ville att det skulle göras en allmän utredning för att man skulle kunna bedöma hur förhållandena är mellan arbetsgivarorganisationer och fackföreningar. Vi tycker att det är en tämligen rimlig begäran, som framställdes i ganska stor enighet. Det är beklagligt att utredningen inte har förverkligats.

En annan reservation behandlar avdraget för kostnader för forskning och

utveckling. Vi var tidigare överens om att näringslivet skulle få göra avdrag för dessa kostnader. Företagare planerade att så skulle ske, men helt plötsligt ändrade sig socialdemokraterna. Vi yrkar att de regler som slopades förra året skall återinföras.

I reservation 11 berörs kapitalbeskattning av arbetande kapital. Frågan har varit mycket diskuterad under de senaste åren. Företagsskattekommittén har utrett frågan och föreslagit att man helt skall undanta arbetande kapital i mindre och medelstora företag från förmögenhetsskatt. Även bland remissinstanserna var en majoritet för utredningens förslag. Trots detta hänvisar utskottsmajoriteten till företagsskattekommittén och den s. k. staketmodellen.

I detta förslag om staketmodellen berörs inte kapitalskattefrågorna. Men det finns ett förslag från företagsskattekommittén, som har remissbehandlats. Också här vill emellertid utskottsmajoriteten inte göra någonting, utan hänvisar bara till nya utredningar.

Från centerns sida har vi länge krävt att det s. k. arbetande kapitalet i företagen skall befrias från beskattning. Vi vidhåller detta krav.

Reservation 10 gäller frågan om särskilt investeringskonto. Redan vid lagens tillkomst förra året var vi starkt kritiska till dess införande. Vi fullföljer här i dag vårt tidigare ställningstagande och yrkar att lagen om inbetalning på särskilt investeringskonto upphör fr. o. m. den 1 januari 1985.

I reservation 12 behandlas en motion av Thorbjörn Fälldin m. fl., som yrkar att något förslag om breddat underlag för produktionsfaktorsskatt inte föreläggs riksdagen. Centern föreslår att riksdagen ger detta till känna för regeringen genom ett bifall till motionen.

I reservation 13 behandlas ett betänkande som framlagts av företagsskattekommittén, Kreativ finansiering. Utredningen har presenterat ett flertal förslag som – om de förverkligas – kan få stor betydelse för småföretagens möjligheter att utvecklas och konsolideras.

Utskottsreservanterna finner det angeläget att förslag på grundval av betänkandet Kreativ finansiering föreläggs riksdagen så snart som möjligt. Vi föreslår därför bifall till motion 1129 av Thorbjörn Fälldin m. fl., där man framfört förslaget att proposition i detta ärende framläggs för riksdagen snarast möjligt. I reservationen betonar vi att det bör ske redan i höst.

I reservation 14 berörs ytterligare en punkt i Thorbjörn Fälldins motion 1129. Det gäller vissa skatteregler avseende tvåmansföretag. Vi reserverar yrkar på en översyn av de särskilda skattereglerna för fåmansföretagen, liksom av de skattemässiga reglerna vid kapitalförluster.

Fru talman! Med utgångspunkt från vad jag här anfört yrkar jag bifall till samtliga reservationer där mitt namn förekommer och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 42 KJELL JOHANSSON (fp):

Fru talman! I skatteutskottets betänkande 1984/85:2 behandlas en rad motionsyrkanden som alla avser företagsskattefrågor. Flertalet av dessa har tidigare varit föremål för behandling här i riksdagen.

I reservation 3, som är en ren folkpartireservation, uttalar vi att yrkandet i folkpartiets partimotion 1983/84:909 om en på sikt avskaffad bolagsskatt bör bifallas. Denna fråga hör nära samman med och behandlades också tillsammans med nivån på högsta tillåtna lagernedskrivning förra hösten.

Folkpartiet biträdde då – med ett undantag – förslaget att begränsa företagens möjligheter till lagernedskrivning samtidigt som bolagsskatten sänktes i motsvarande utsträckning. Det undantag vi ville göra gällde de företag som inte fick del av någon skattelindring i samband med omläggningen, främst handelsbolag och enskilda firmor. Vi står fortfarande fast vid vår uppfattning från förra hösten då det gäller de senast nämnda företagstyperna. Jag hänvisar i detta sammanhang till det särskilda yttrandet nr 2. Däremot vill vi från folkpartiets sida, som jag nyss nämnde, på sikt avskaffa bolagsskatten helt, vilket innebär att dubbelbeskattningen på aktieutdelningar avskaffas. Ett annat starkt skäl för att avskaffa bolagsskatten är att vi vill öka kapitalets rörlighet. Dagens skatteregler innebär ju att kapitalet låses fast i företag som traditionellt varit lönsamma men vilkas verksamhet inte längre har lika goda framtidsutsikter. Detta gäller bl. a. upplåsning i t. ex. varulager.

Det är i sådana fall viktigt att skattereglerna inte som nu är fallet låser fast kapitalet vid den skrupnande verksamheten, utan att kapitalet i stället utan hinder kan söka sig till nya verksamheter som har framtiden för sig. Det förslag – den s. k. staketmodellen – som företagsskatteutredningen nyss presenterat och som nu befinner sig på remiss bygger ju bl. a. på denna princip. Folkpartiet anser att den här principen bör vara genomgående för all företagsverksamhet oavsett bransch, storlek på företag eller företagsform. Självfallet avvisar vi därför förslag om återgång till tidigare skattesats för bolagsskatten. Sådana förslag är till hinder för utvecklingen, menar vi, av ett slagkraftigt svenskt näringsliv.

Jag yrkar därför bifall till reservation 3.

Jag har sagt det tidigare från denna talarstol, men jag finner skäl att upprepa det. Inget land har i längden råd med ett skattesystem som tvingar dess mest framgångsrika medborgare, idrottsstjärnor eller andra, att bosätta sig utanför landets gränser. Den utredning som begärs i motion 1983/84:305 bör därför komma till stånd. Syftet bör vara att finna en lösning som möjliggör att alla svenskar kan bo kvar här i landet även om de skulle råka få mycket höga inkomster under kortare perioder av sitt liv. Det är ur alla synpunkter till gagn för vårt land.

Jag yrkar således bifall till reservation 5.

I detta betänkande behandlas också en rad motioner om lika och rättvis behandling av egenföretagare och t. ex. rörelseidkare som driver aktiebolag i fråga om rätten till avdrag för pensionspremier och s. k. kompanjonsförsäkringar. Dessa frågor bör snarast bringas till en rättvis lösning, och jag yrkar bifall till reservationerna 6 och 7.

De fackliga organisationerna såväl på löntagarsidan som på arbetsgivar sidan spelar betydelsefulla roller i vårt ekonomiska system. Det är därför oerhört viktigt att maktbalansen mellan löntagarsidan och arbetsgivar sidan

inte rubbas genom olikformigheter i beskattning eller i förmåner från statens sida. Folkpartiet har av denna anledning motsatt sig den nu införda skattereduktionen för fackföreningsavgifter ända sedan den infördes.

För att neutrala regler skall erhållas bör regeringen omedelbart uppta det utredningsarbete som den tidigare regeringen påbörjade. I det syftet yrkar jag bifall till reservation 8.

Samtliga borgerliga partier har i olika motioner framfört krav på ett återinförande av forsknings- och utvecklingsavdraget. Regeringen vidtog ju efter maktskiftet 1982 den något förbryllande åtgärden att först permanenta forsknings- och utvecklingsavdraget för att året därpå avskaffa det. Som jag redan i inledningen framhöll ser vi det som väsentligt att företagen utan statens inblandning kan använda genererat vinstkapital för satsningar som man bedömer har framtiden för sig. På samma sätt bör forsknings- och utvecklingsarbete bedrivas med inriktning som bestäms av företagens exklusiva insikter om var satsningarna bör sättas in. Regeringens politik förrycker och byråkratiserar företagens insatser till men för både det industriella framtidskridandet och sysselsättningen.

I reservation 9 krävs ett återinförande av forsknings- och utvecklingsavdraget, och jag yrkar bifall till denna reservation.

Att förmögenhetsbeskatta i företagen arbetande kapital leder också till att sysselsättningen hämmas i stället för att den borde främjas. Speciellt hårt slår förmögenhetsskatten mot mindre och medelstora företag. Från folkpartiets sida upprepar vi därför kravet att förmögenhetsskatten på i företaget arbetande kapital tas bort för denna kategori företag.

Vi menar att regeringen bör lägga fram förslag som kan gälla fr. o. m. 1986 års taxering. Jag yrkar således bifall till reservation 11. Jag kan också med instämmande i vad som tidigare har sagts här då det gäller reservationerna 10, 12 och 14 yrka bifall till dessa.

Låt mig sedan ta upp en motion som jag tillsammans med Kerstin Ekman har lämnat. Det är motion 1983/84:1133. I den motionen påpekar vi att företagare som bor i en kommun och driver rörelse i en annan kommun ofta missgynnas av de skattebestämmelser som gäller. Det är ju så att avdrag för underskott i boendet får kvittas endast kommunalt. Kommunalt avdrag får göras endast mot inkomst i hemortskommunen, medan inkomsten på rörelsen skall deklarerars och beskattas i den kommun där rörelsen bedrivs. Nu hänvisar utskottsmajoriteten till företagsskattekommitténs förslag, den s. k. staketmodellen, vilket man f. ö. gör i en mängd olika avseenden då det gäller rättvisefrågor. Det ger mig anledning att säga att jag med stort intresse ser fram emot den proposition som skall komma med anledning av denna utredning. Utredningen är ju hittills inte förankrad i någon partigrupp. Den är ute på remiss, men utskottsmajoritetens benägenhet att lösa alla de rättviseproblem och andra problem på företagsbeskattningens område som behandlas i det här betänkandet gör att jag nu har en viss förhoppning. Jag ser som sagt verkligen fram emot den proposition som kommer. Den blir en test på vad regeringen vill åstadkomma för att underlätta för de mindre företagen.

Anf. 43 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Fru talman! Beskattningen av olika verksamheter i Sverige är ytterligt sned. Spekulation och s. k. snabba klipp beskattas mycket lågt eller inte alls, medan människors arbete beskattas hårt. Detta är en otillfredsställande skattepolitik.

Den svenska företagsbeskattningen anses vara en av de lindrigaste – eller liberalaste, om man så vill – i hela den industrialiserade västvärlden. Även USA, som så många borgerliga företrädare alltid framhåller som ett lysande exempel på skatteområdet, har ett betydligt hårdare företagsbeskattningssystem än vi har här i Sverige.

Inkomstbeskattningen i Sverige däremot är förhållandevis hög för arbetsinkomster, samtidigt som inkomster till följd av spekulation m. m. i praktiken inte beskattas speciellt mycket eller t. o. m. i vissa fall med noll.

Vidare är beskattningen av förmögenheter, som i dagens samhälle ofta tillkommit eller väsentligt ökat genom spekulation, mycket låg i förhållande till förmögenheternas storlek eller reala ökning.

Detta är visserligen en förenklad men ändå fullt användbar schematisk bild av vårt skattesystem och av hur illa det slår. De som definitivt drabbas hårdast är de som arbetar på vanligt hederligt sätt för att försörja sig. Samtidigt lever andra med andra metoder gott på dessa arbetande och – i de flesta fall – lojala samhällsgrupper. De försörjer sig med hjälp av andra metoder.

En rad exempel härpå skulle kunna föras fram, men jag skall denna gång avstå från en sådan exposé.

Det finns inslag i det nuvarande företagsbeskattningssystemet som det kan vara anledning att se över. Det är vi medvetna om. Bl. a. gäller det skillnaden i vad kapital användes till och hur det i dessa sammanhang beskattas. Enligt de nuvarande reglerna beskattas direkt produktiva och härigenom arbetsskapande kapitalinvesteringar på liknande sätt som det kapital som nyttjas till spekulation i s. k. värdepapper. Det finns alltså anledning att diskutera ett beskattningssystem som i högre grad drabbar den finansiella sektorn än den producerande delen av näringslivet. Den diskussionen får dock anstå till ett senare tillfälle, när bl. a. företagsskattekommitténs delbetänkande har remissbehandlats.

Vad som däremot framstår som angeläget i nuläget är att inom ramen för det befintliga företagsskattesystemet skärpa vissa delar av detsamma. Jag avser då dels en höjning av bolagsskatten, dels ett slopande av rätten till avdrag för s. k. representation.

Den utveckling som ägt rum under senare år med ständigt ökade bolagsvinster måste också enligt vpk:s mening resultera i en högre beskattning av dessa vinster. Det finns företag som visar upp vinster i miljardklassen bara på delårsrapporter, samtidigt som de arbetande för åttonde året i rad ser sina reala arbetsinkomster minska i värde.

Det har under det senaste decenniet skett väsentliga förmögenhetsförskjutningar. Inflationen har skapat värdestegringar på flera hundratals miljarder kronor för de stora förmögenhetsägarna. Löneandelen av produk-

tionen har minskat kraftigt. Det har skett en övervältring av inkomster från reallöner till profiter och bolagsvinster.

Som ett led i ett större skattesammanhang föreslår vänsterpartiet kommunisterna att bolagsskatten höjs till 50 %, dvs. till den skattesats som socialdemokraterna var överens med oss om för några år sedan.

Vidare föreslår vi återigen ett slopande av rätten till avdrag för s. k. representation. Vi anser det – för att vara litet lustig – ”osmakligt” att vissa av överklassens representanter skall äta middagar på i stort sett skattebetalarnas bekostnad.

Fru talman! Jag yrkar bifall till vpk-motionerna.

Anf. 44 BO FORSLUND (s):

Fru talman! I betänkandet nr 2 har skatteutskottet sammanfört flera motioner som har det gemensamt att de handlar om skatteregler för olika slag av näringsverksamhet.

Ett flertal av reservationerna rör frågor som vi tidigare vid åtskilliga tillfällen har debatterat, och således finns det anledning för mig att vara relativt kortfattad.

Jag vill börja med reservationerna 1, 2 och 3, som gäller begränsning av lagernedskrivning och sänkning av bolagsskatten.

Jag tycker det är en märklig ordning som de borgerliga kräver, nämligen att riksdagen nu skall göra ändringar i en lagstiftning som träder i kraft först fr. o. m. 1985 års taxering.

Utskottsmajoriteten menar att en eventuell omprövning bör vänta tills erfarenheterna av de nya bestämmelserna i deras praktiska tillämpning kan redovisas.

Här har vi olika uppfattningar, och utskottsmajoriteten finner icke skäl att ändra på riksdagens beslut, som fattades så sent som vid förra riksmötet.

Detta gäller också folkpartiets yrkande om en successiv avveckling av bolagsskatten och vpk:s yrkande om en skärpning av samma skatt.

Reservation 4 gäller också en nyligen behandlad fråga vid förra riksmötet.

Efter den föregående behandlingen av frågan om ett fribelopp vid beräkning av egenföretagares egenavgifter har företagsskattekommittén avlämnat ett delbetänkande i form av ett förslag om en modell för beskattning av enskilt bedriven näringsverksamhet. Betänkandet, med den modell som benämns staketmetoden, har nu i höst överlämnats till finansministern och därefter utsänts för en bred remissomgång.

Under pågående remissbehandling finner utskottsmajoriteten att det ej finns anledning att föregripa remissinstansernas synpunkter. Låt oss invänta dessa värdefulla synpunkter.

Reservationerna 5, 6 och 7 behandlar fondavsättningar och försäkringspremier för egenföretagare. Dessa frågor är också föremål för företagsskatteutredningens prövning och kommer således att snare få prövas av riksdagen, varför jag icke finner skäl att närmare argumentera mot reservationerna.

Reservation nr 8 behandlar avgift till arbetsgivarorganisation. Denna

Nr 10

Onsdagen den
17 oktober 1984

*Företagsskatte-
frågor*

reservation är föranledd av att riksdagen under våren 1983 införde en skattereduktion för fackföreningsavgifter.

Jag tycker det var ett riktigt beslut, så till vida att det åstadkommer en större likställighet i beskattningshänseende mellan arbetsgivarnas och arbetstagarnas medlemsavgifter. Även här har lagstiftningen hunnit tillämpas vid bara en enda taxering, och majoriteten finner inte något skäl att ändra några bestämmelser i vad det gäller avdrag för arbetsgivares avgifter till intresseförening eller förorda en översyn av reglerna om avdragsrätten.

Jag är medveten om att dessa motioner från de borgerliga kommer tillbaka, därför att man inte accepterar vår syn på likställighet. För de borgerliga är detta mer en ideologisk fråga än en ekonomisk.

Reservation nr 9 handlar om avdrag för forskning och utveckling.

Fr. o. m. den 1 januari 1984 avskaffades det särskilda avdraget.

Anledningen till att avdraget slopades var den mer principiella uppfattningen att samhällsstöd till denna utveckling skulle ges genom bidrag och inte genom avdrag vid beskattningen. Att ett bidragssystem skulle vara en hämsko för forskningsinsatser och dessutom dra med sig byråkratisk kontroll och prövning, som det sägs i reservationen, tycker vi är svaga argument. Ett avdragssystem skulle ju i så fall också kunna ses som byråkratiskt, eftersom en viss kontroll måste ske för att avdraget skall godkännas.

Reservation nr 10 vill att man skall upphöra med inbetalning på särskilt investeringskonto. Riksdagen beslutade 1983 att förlänga lagstiftningen att gälla till 1985. Vi ser inte att denna fråga skulle vara ett problem – eller att det skulle vara ett så stort byråkratiskt problem som anförs i reservationen.

Meningen är ju att stimulera företaget att investera i det egna företaget, och det måste för oss alla vara en mycket angelägen sak. Och är det så att man inte finner investeringsobjekt eller inte vill utnyttja dem, så finns pengarna kvar i fonden.

Kapitalbeskattning av arbetande kapital, som behandlas i reservation nr 11, har också varit föremål för företagsskattekommitténs arbete. Jag tycker att reservanterna kan nöja sig med att kommitténs förslag bygger på att vinst som uppkommer i verksamheten och får stå kvar i företaget endast skall beskattas med 10 % statlig skatt.

Som jag har sagt tidigare är kommittéförslaget föremål för remissbehandling. Kommer kommitténs förslag att vinna framgång, bör företagens likviditet kunna förstärkas och även investeringarna förbättras. I det fortsatta arbetet i kommittén kommer ytterligare ansträngningar att göras för att underlätta familjeföretagens försörjning med riskvilligt kapital.

Reservation nr 12 om produktionsfaktorsskatt tycker jag är en något märklig reservation. Reservationen avstyrker något som egentligen inte finns.

Utskottsmajoriteten menar att man inte skall hindra regeringen från att framlägga de propositioner som den tycker att den skall presentera för riksdagen. Men när förslagen väl ligger på riksdagens bord skall vi kritiskt granska dem och i samband därmed också väcka motioner om vi anser att så behövs. Är inte förslaget bra skall det avslås, men att ta till så preventiva

åtgärder som reservanterna vill använda tycker vi är att gå för långt. Man skulle alltså inte ens få framlägga en eventuell proposition.

Till sist tycker jag att reservationerna 13 och 14 kan anses vara något överspelade, eftersom behandlingen av företagsskattekommitténs förslag sker med all den skyndsamhet som är möjlig.

Jag vill, fru talman, helt kort kommentera vad Tommy Franzén tog upp om representationsavdragen. Jag vill också framhålla att detta är en mycket svår fråga att lösa. Om ett företag i samband med ett affärsengagemang bjuder på lunch eller middag, så tycker jag att det är naturligt att kostnaden är avdragsgill – och jag är övertygad om att den övervägande delen av representationen sker just på detta sätt.

Är det däremot inte en affärshandling utan i stället bara ett sätt att få sin privata konsumtion tillgodosedd på företagets bekostnad, så är det givetvis fel att avdrag får göras. Jag tror dock att man måste finna en annan väg än att helt slopa representationsavdragen, vilket vpk-yrkandet går ut på.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställen i skatteutskottets betänkande nr 2 i dess helhet, vilket också innebär att jag yrkar avslag på samtliga reservationer samt vpk-yrkandet.

Anf. 45 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Fru talman! Bo Forslund säger att detta betänkande behandlar en lång rad företagsskattefrågor. Ja, det är riktigt, och det finns också en annan gemensam nämnare, nämligen att samtliga 36 motionsyrkanden har avstyrkts. Som många gånger förr gömmer sig socialdemokraterna bakom det faktum att en utredning, i det här fallet om den s. k. staketmodellen – och även andra utredningar – kommer att behandla de krav som vi har ställt.

När det gäller den första reservationen, om lagerredskrivning, säger Bo Forslund att det är naturligt att avstyrka den, eftersom beslutet om den fattades så sent som vid förra riksmötet. Då vill jag erinra Bo Forslund om att regeringen hösten 1982 beslöt att höja förmögenhetsskatten för 1983. Men man nöjde sig inte med det, utan när det var bara två veckor kvar av året 1983 höjde man förmögenhetsskatten en gång till, trots att den tidigare hade varit föremål för höjning under det beskattningsåret.

Sedan tar Bo Forslund upp avdraget för fackavgifter, som det nu finns ett beslut om. Men han säger ingenting om varför inte regeringen vill efterleva vad riksdagen tidigare har beslutat, nämligen om den nämnda kartläggningen.

I stället för FoU-avdraget vill Bo Forslund ha bidrag. Det är den vanliga modellen. Man skall ha bidrag, man skall vara beroende av staten. Om det, som tidigare, fanns ett permanent avdrag visste företagen vad de på sikt skulle rätta sig efter. På det viset hade de mycket lättare att göra upp de många viktiga planer som gäller forskning och utveckling, och som är typiskt långsiktiga.

Beträffande det särskilda investeringskontot säger Bo Forslund, att om företagen inte vill investera, finns pengarna i alla fall där. Ja, de finns där, men de är räntelösa. Dessutom är de inte tillgängliga för företagen för andra

ändamål som kräver kapital än investeringar. Det finns många andra ändamål som företagen behöver använda sitt kapital till, vilket absolut skulle ske på ett bättre sätt än tvångssparande utan någon som helst ränta.

Anf. 46 STIG JOSEFSON (c) replik:

Fru talman! Bo Forslund var förvånad över att vi begär ändringar av ett beslut som fattades förra året. Knut Wachtmeister har delvis bemött detta redan. Jag vill bara säga att det är den arbetsgång som vi har i det parlamentariska systemet. När vi anser att ett beslut är felaktigt försöker vi att rätta till det så snart som möjligt.

När det gäller det avgiftsfria beloppet hänvisar Bo Forslund till att denna fråga berörs av företagsskattekommittén. Men den föreslår ingenting på den här punkten. Den tar bara fram en ny företagstyp, på just den här punkten har man ingenting att säga.

Beträffande reservationerna 5, 6 och 7 sade Bo Forslund att det inte fanns någon anledning att diskutera dessa nu. Jag blev verkligen förvånad över detta. När socialdemokraterna förr hade gjort ett uttalande och varit med om ett beslut stod man för detta. 1981 fattade vi ett beslut som grundades på att vi ansåg det vara ett rättvisekrav att reglerna skulle vara likartade för löntagare och företagare. Vi var helt eniga om detta. Då kan jag inte tänka mig annat än att det också var meningen att beslutet skulle genomföras. Nu skjuter man på detta. Det har egentligen inte någonting direkt med företagsskattekommitténs arbete att göra, utan detta skulle man ha kunnat genomföra mycket enkelt om bara viljan hade funnits.

Frågan om avgiften till arbetsgivarorganisation gäller egentligen en redovisning och kartläggning av storleken av det konfliktbidrag som betalas ut av arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer i förhållande till de sammanlagda medlemsavgifterna. Det är inte fråga om ett ställningstagande vare sig i den ena eller den andra riktningen, utan om en begäran om att vi skall utreda detta och få förhållandena kartlagda. Det vill man inte. Det verkar som om man är rädd för att redovisa en sådan sak.

Förslaget i reservation 11, om kapitalbeskattningen, sade Bo Forslund gällde att den statliga skatten skulle vara endast 10 %. Men det gäller inte förmögenhetsskatten. Det är det arbetande kapitalet som vi inte vill beskatta. Det är beklagligt att man inte direkt har velat ta tag i de motioner som har väckts.

Samma sak gäller de frågor som tas upp i reservationerna 13 och 14. Det finns ingenting som säger att staketmodellen skulle lösa dessa problem i någon större utsträckning. Företagsskattekommittén anför att sedan staketmodellen har antagits kan man ta upp de olika frågorna och finna lösningar. Men det innebär att man inte vill göra någonting under en följd av år. Och det är det som vi anser ytterst beklagligt.

Anf. 47 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Fru talman! Då det gäller alla de rättvisefrågor som tas upp i olika reservationer – rätt till avdrag för pensionspremier i förvärvskällan, kompan-

jonsförsäkringar, frågan om avgiftsfritt belopp och de orättvisor inom boendet som jag har skildrat här tidigare – hänvisar Bo Forslund till företagsskattekommitténs arbete och kryper därmed bakom detta.

Men många av dessa frågor är inte alls av den digniteten att de behöver utredas i någon större grad. Exempelvis frågan om att bevilja företagare samma rätt att göra avdrag för sina pensionspremier som andra har behöver inte utredas i någon större omfattning. Frågan om att medge rätt att göra avdrag för boendet – på samma sätt som andra kategorier av medborgare har rätt att göra avdrag – skulle inte heller, menar jag, på detta vis behöva skjutas flera år framåt i tiden mot en högst oviss lösning.

När det gäller det bidrag till forskning och utveckling som Bo Forslund vill ha i stället för avdrag är det en principiell skillnad i synsättet mellan folkpartiet och socialdemokraterna. Regeringen menar att man skall styra forskningsarbetet så, att företagen skall gå in och fråga innan de får sätta i gång, att de skall behöva ansöka om bidrag. Vi anser däremot att företagen själva bäst vet vad den tekniska nivån kräver, vilka utvecklingsbehov och marknader som finns – och att de därför också bör få göra ett avdrag och alltså forska mer fritt.

Jag tror att folkhushållet faktiskt tjänar på ett avdragssystem. Jag har aldrig haft någon tilltro till att politiker skulle kunna sköta svensk industri bättre än de kan som dagligen arbetar med frågorna ute i företagen.

Det finns alltså en principiell skillnad mellan vår syn och socialdemokraternas.

Anf. 48 BO FORSLUND (s) replik:

Fru talman! Låt mig börja med att bemöta Stig Josefson, som säger att företagsskattekommittén egentligen inte föreslår någonting, att den nu har lämnat sitt material på remiss utan direkta ställningstaganden. Det ligger väl en viss sanning i det påståendet, men när remissarbetet är klart kommer alla synpunkter tillbaka till företagsskattekommittén för att sedan behandlas vidare i denna parlamentariskt sammansatta utredning.

Det skall också sägas att det i kommittén dessutom sitter en rad fackintressenter, som följer utredningen och framlägger synpunkter från sina utgångspunkter.

Låt mig också säga några ord till Kjell Johansson, som säger att alla frågor inte är av sådan art att de behöver utredas. Men såsom jag upplever det hela arbetar företagsskattekommittén på ett utomordentligt brett fält. Alla de frågor som tas upp i större eller mindre utsträckning behandlas på något sätt i utredningsarbetet. Det är mycket svårt att komma ifrån det, om man skall få en helhetsbedömning av problematiken.

Knut Wachtmeister påstår att socialdemokraterna gömmer sig bakom utredningar. Jag tycker, Knut Wachtmeister, att det är ett mycket konstigt påstående. Först uppdrar riksdagen till regeringen att tillsätta utredningar av olika slag, och innan utredningarna har arbetat färdigt framläggs konkreta förslag till ändringar. Inte mindre än sju reservationer i det här betänkandet har direkt anknytning till företagsskattekommitténs arbete. Jag tycker vi

skall respektera det parlamentariska utredningsväsende som vi står bakom, Knut Wachtmeister. Jag tycker därför att vi skall invänta det förslag som kommer att framläggas. Därefter skall förslaget granskas. Det tycker jag är att följa de demokratiska spelreglerna.

Anf. 49 KNUT WACHTMEISTER (m) replik:

Fru talman! Bo Forslund vill att vi skall följa de demokratiska spelreglerna. Om det nu krävs en utredning skall vi först avvakta vad utredningen kommer fram till. Men riksdagen har också, som tidigare har nämnts, krävt en kartläggning av de avgifter som betalas ut av arbetsgivarorganisationer och de anställdas organisationer. Vi har inte fått någon sådan kartläggning. Det är väl inte att följa demokratins spelregler! Det är att nonchalera vad riksdagen har beslutat!

Sedan skall jag bara ta upp en av de frågor som jag tycker inte tarvar någon utredning, och det är egenföretagarnas pensionsförsäkringspremier. Där har en utredning redan sagt att man vill ha villkor som är neutrala när det gäller dem som driver sitt företag som enskild firma och dem som driver det som aktiebolag. Där finns redan en utredning. Varför då inte acceptera det och föreslå rättvisa regler, som vi gör i våra motioner?

Anf. 50 STIG JOSEFSON (c) replik:

Fru talman! Bo Forslund säger att företagsskattekommittén har att utreda dessa frågor; det hör ihop med staketmodellen. Men enligt vad jag har fått besked om har man inte diskuterat någon ändring i lagernedskrivningsreglerna, man har inte talat om ett avgiftsfritt belopp för egenföretagare och man har inte berört egenföretagarnas pensionsförsäkring. Man har givetvis inte heller diskuterat utredning om arbetsgivarorganisationers och fackföreningars ekonomiska förhållanden, man har inte behandlat kapitalbeskattningen av det arbetande kapitalet, och man har inte berört utredningen om kreativ finansiering. Jag tycker det skulle finnas anledning att inte bara skjuta på allting utan vara beredd att ta upp dessa frågor, som utan tvivel är fristående från de diskussioner som i dag förs i företagsskattekommittén.

Bo Forslund säger att det är kutym att man avvaktar resultatet av utredningar. Ja, men det är också kutym att man inte först klart gör ett positivt ställningstagande och nära nog säger att det kommer ett förslag och sedan följer en helt negativ linje!

Anf. 51 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Fru talman! Det är konstaterat i debatten att företagsskattekommittén inte föreslår någonting i de här frågorna. Det är precis som jag sade i mitt inlägg – förslaget om staketmodellen är alltså inte parlamentariskt förankrat i någon riksdagsgrupp eller någon politisk instans. Men det är också därför jag tycker att det är konstigt att utskottsmajoriteten i fråga efter fråga lutar sig så kraftigt mot denna modell, som man alltså inte ännu tagit någon som helst ställning till. Men jag ser det så, att det förpliktar socialdemokraterna att vid det fortsatta handlandet – oavsett om de befinner sig i regeringsställning eller

i opposition – verkligen ställa upp på det förslag som nu föreligger.

Nu löper alltså en orättvis skattelagstiftning under tiden som företagsskattekommittén arbetar, och det menar jag är otillfredsställande. Det skulle gå att rätta till många av dessa orättvisor utan några omfattande utredningar. Naturligtvis fick man sedan göra en ny bedömning när man eventuellt kom fram till att man skulle göra om hela systemet och genomföra en så genomgripande förändring av systemet som staketmodellen innebär.

Jag tycker det är bra att företagsskattekommittén arbetar på ett så brett fält som här nämndes – det finns verkligen behov av att se över beskattningen, främst för småföretagen men även för det totala svenska näringslivet, så att man inte har för många hindrande bestämmelser, detaljregleringar, som vi har i det svenska skattesystemet i dag. En sådan förändring är en åtgärd som hela folkhushållet skulle tjäna på.

Anf. 52 BO FORSLUND (s) replik:

Fru talman! Såsom har sagts här är det bara fråga om ett delbetänkande från företagsskattekommittén. Kommittén kommer självklart att fortsätta sitt arbete. Även om kommittén inte enigt har ställt sig bakom det förslag som nu är ute på remiss, kan jag väl ändå säga så mycket att man är ganska överens om principen med staketmodellen. Man vill emellertid avvakta och lyssna på den remissopinion som kan finnas, innan man tar slutlig ställning och sedan för över sitt beslut till regeringen.

Företagsskattekommittén har fått ytterligare ett uppdrag. Den skall se över handelsbolagens situation. Så nog har kommittén många och stora arbetsuppgifter. Därför vore det ganska klokt att inte skölja över alltför många uppdrag på denna kommitté, som har detta breda fält att arbeta på.

Anf. 53 ROLF RÄMGÅRD (c):

Fru talman! Jag vill något kommentera skatteutskottets betänkande nr 2, som behandlar motion 305 av Rune Torwald och mig. Tyvärr har vi inte lyckats få utskottsmajoriteten med på vårt yrkande, men hela den borgerliga sidan har i reservation 5 tillmötesgått våra krav på en snabb lösning av frågan om skattefri avsättning till s. k. trygghetsfonder.

Många av våra mest kända ansikten utåt i världen – Ingemar Stenmark och stora delar av vårt framgångsrika tennislandslag med Mats Wilander i spetsen är några kända exempel på professionella idrottsmän – har av skatteskal tvingats bosätta sig utomlands. Men det finns också gott om individer inom andra yrkesgrupper, såsom uppfinnare och kulturarbetare, som efter mångårigt vanligtvis närmast oavlönat arbete, träning eller forskning plötsligt har fått ett genombrott, som ger dem mycket stora inkomster. Ganska vanligt är också att dessa onormalt stora inkomster inflyter under bara ett relativt begränsat antal år, varefter vederbörande återgår till en förhållandevis låg inkomstnivå.

För enskilda personer gäller att bara s. k. ackumulerade inkomster kan få fördelas över ett antal år bakåt i tiden. Men dels är bestämmelserna härför ganska restriktiva, dels löser de inte problemen för de yrkesgrupper som vi

har aktualiserat. Aktiebolag, ekonomiska föreningar och sparbanker har däremot bättre möjligheter att göra avsättningar för framtida behov. Men inte heller dessa regler torde vara till någon glädje för idrottsmän m. fl.

Vi tror att åtskilliga delar vår uppfattning att det är olyckligt att många av våra internationellt mest kända svenskar på grund av brister i det svenska skattesystemet av ekonomiska skäl tvingas utvandra till Monaco, Schweiz eller andra s. k. skatteparadis.

Det rör sig här inte om skatteflykt i ordets egentliga mening utan om att skapa en möjlighet att fördela inkomster över hela sin framtida livstid. Normalt står man i dessa sysselsättningar på topp prestationsmässigt endast under några få år av sitt liv. Under dessa år har man mycket höga inkomster, som dock måste räcka till levnadskostnaderna även under efterföljande år, när inkomsterna försvinner eller i bästa fall sjunker kraftigt.

Vi motionärer och reservanter tror att om man vid beskattning i Sverige av denna typ av inkomster fick rätt att göra skattefria avsättningar till någon slags trygghetsfond, skulle detta kunna ge dessa yrkesutövare en möjlighet att även efter ett genombrott och efter sin aktiva tid fortfarande vara svenska medborgare. Tanken är givetvis att uttag ur dessa personliga trygghetsfonder skulle beskattas.

Motivering för avslag på det här förslaget saknas i stort från utskottsmajoritetens sida. Man hänvisar bara till att detta får lösas på annat sätt. Men hur, Bo Forslund?

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 5.

Anf. 54 BO FORSLUND (s):

Fru talman! En proposition om att befria idrottsmän som flyttar utomlands från skatt betvivlar jag att vi får från regeringen, åtminstone under denna höst. Däremot har regeringen aviserat en proposition mot bakgrund av kulturskattekommitténs betänkande som ju omfattar uppfinnare och kulturarbetare, något som Rolf Rämgård också efterlyste. Så jag tycker att Rolf Rämgård bör vänta till dess ett förslag föreligger från regeringens sida.

Anf. 55 ROLF RÄMGÅRD (c):

Fru talman! Här är det ju inte fråga om att befria professionella idrottsmän från skatt utan om ett sätt att fördela deras inkomster under många år så att de skall kunna få en tryggad inkomst även efter sin aktiva tid.

Inte minst viktigt tycker jag att det är att dessa idrottsutövarers inkomster stannar kvar i Sverige. Så sker inte i dag, utan pengarna flyter ju ut ur landet.

Det är som sagt inte fråga om att befria någon från skatt i egentlig mening utan om att ge vederbörande möjlighet att ta ut inkomsterna under en längre tid. Då är trygghetsfonderna ett sätt som är relativt enkelt att införa. Inkomster utöver 7,5 gånger basbeloppet, den inkomst som berättigar till högsta ATP-poängen, skulle man kunna avsätta till s. k. trygghetsfonder. Därifrån skulle pengarna sedan kunna tas ut successivt och då beskattas i vanlig ordning.

Detta är inget märkvärdigt. Det skulle vara enkelt att införa ett sådant

system i dag. Samtidigt skulle man göra det möjligt att ha människor kvar i vårt land som internationellt sett gör stor PR för Sverige som nation.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om skatteutskottets betänkande 5.)

Anf. 56 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera skatteutskottets betänkande 4 om vissa *taxerings- och uppbördsfrågor m. m.*

Nr 10

Onsdagen den
17 oktober 1984

*Taxerings- och
uppbördsfrågor*

Taxerings- och uppbördsfrågor

Anf. 57 KARL BJÖRZÉN (m):

Fru talman! Skatteutskottets betänkande nr 4 behandlar 17 motioner som handlar om vissa *taxerings- och uppbördsfrågor*. Dessa 17 motioner har lett till fem reservationer. Bakom alla de fem reservationerna står moderata samlingspartiets, centerpartiets och folkpartiets företrädare i utskottet.

Jag hade tänkt koncentrera mig på reservationerna 2 och 3, som är föranledda av moderata motioner, men jag vill inledningsvis också beröra reservation 1, därför att den fråga som behandlas där – debiteringen av B-skatt – har viss betydelse för argumentationen bakom reservation nr 2.

Preliminär B-skatt debiteras enligt de nu gällande reglerna med 120 % av den slutliga skatten föregående år. Vi reseranter hävdar att det kommer att innebära ett oskäligt överuttag av preliminärskatt. Jag är åtminstone för egen del beredd att hålla med om att det kanske åren 1982–1983 kunde finnas skäl att göra en tillfällig justering av B-skatteuttaget. Ganska snart efter en tidigare devalvering fattades då beslut om ytterligare en devalvering på hela 16 %, och därefter började vi skymta en högkonjunktur. Av dessa två skäl kunde man vänta sig en stegring av den genomsnittliga vinstnivån. Men att behålla ett uttag av 120 % av föregående års slutliga skatt kommer att vara oskäligt och innebära ett överuttag.

Det har också inträffat en del annat under de två år som har gått sedan den socialdemokratiska regeringen trädde till. Det har fattats en rad beslut här i kammaren som påverkar företagets situation i en annan riktning än vad devalveringen gjorde – beslut som påverkar företagets resultat, dvs. lönsamhet, men också beslut som negativt påverkar deras likviditet. Åtskilliga framför allt mindre och medelstora företag har ett förhållandevis litet rörelsekapital och är därför väldigt känsliga för de åtgärder som verkar på likviditetssidan. Sådana åtgärder gör det svårare för dem att förbättra sin ekonomi genom expansion och därmed också att öka antalet anställda, alltså att bidra till att sänka arbetslösheten.

Reservation 2 handlar om en del företag som kan drabbas av ett överuttag. De kan förväntas bli fler framöver, om riksdagen inte behagar bifalla yrkandet i reservation 1. Det gäller dem som har betalat in för mycket i skatt och inte har råd att vänta på återbäring ända till december månad påföljande

år, utan skulle vilja utnyttja de möjligheter som finns att få en förtida återbetalning. Ansökan om sådan återbetalning måste lämnas före april månads utgång, men många företag har anstånd med inlämnandet av sin deklaration och har alltså vid april månads utgång inte underlag för att göra en sådan framställning och få den beviljad. Reservation 2 går ut på att skapa en sådan möjlighet. Som det visas i ett förslag till lag om ändring i uppbördslagen kan detta ske väldigt enkelt.

Utskottet säger att önskade möjligheter redan finns, eftersom taxeringsnämnderna, om det föreligger särskilda skäl, kan besluta om förtida återbetalning. Men de regler som riksskatteverket har ställt upp för sådant förfarande är så stränga att man i praktiken inte har någon möjlighet att få en sådan ansökan beviljad. I varje fall kan inte de skattskyldiga påfordra att få det och inte heller överklaga myndighetens beslut.

Reservation 3 berör en helt annan grupp, nämligen en del av dem som får kvarskatt och drabbas av kvarskatteavgift. Speciellt gäller det en grupp företagare som driver sin rörelse som aktiebolag och som drabbas av en uppvärdering av aktierna och av den anledningen får kvarskatt och kvarskatteavgift. En sådan uppvärdering av aktierna sköter länsstyrelsen om, men beskedet om uppräknningen kommer ofta efter den sista dagen för fyllnadsinbetalning av skatt. Vi reserverar hävdar att det är rimligt att den skattskyldige i ett sådant fall, när kvarskatten beror på förhållanden som han inte har kunnat råda över, skall kunna bli helt befriad från kvarskatteavgift.

Fru talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till samtliga reservationer som är fogade till utskottets betänkande.

Anf. 58 STIG JOSEFSON (c):

Fru talman! I skattcutskottets betänkande 1984/85:4 berörs vissa taxerings- och uppbördsfrågor.

I reservation 1 berörs debitering av B-skatt, en fråga som diskuterats tidigare här i riksdagen. När riksdagen på hösten 1982 beslöt att den preliminära B-skatten skulle fastställas till 120 % av den slutliga skatten året före uppbördsåret, byggde det förslaget, enligt min uppfattning, på ett mycket bräckligt underlag. Visserligen visade statistiken att det totalt sett inbetalades för litet B-skatt under löpande inkomstår, men inget besked kunde ges om hur det såg ut i de individuella fallen. Betalades det genomgående in för litet skatt eller var det en stor grupp som betalade in ungefär vad som hade beräknats? För många som betalar B-skatt och har en relativt jämn inkomst innebär 120-procentsregeln en direkt orättvisa, och där har man – såvitt jag har fått erfara – sorterat bort vissa kategorier. Detta visar direkt att beslutet inte är rimligt.

Även för den stora grupp som betalar B-skatt och som är egenföretagare, framstår höjningen till 120 % som orimlig, särskilt i de många fall där det är ovisst vad inkomsten kommer att bli och också för dem där inkomsten inte kommer in förrän under den allra sista delen av året, kanske under de sista månaderna.

Ofta framhålls att skatten skall inbetalas vid inkomstens förvärvande, och

detta anser jag är riktigt. Svårigheten är att utforma ett sådant uppbördssystem vid den direkta beskattningen. Enligt min uppfattning borde vi återgå till den tidigare regeln att den slutliga skatten året före uppbördsåret skall ligga till grund för den preliminära B-skatten, detta såväl ur rättvisesynpunkt som för att begränsa arbetsbelastningen hos skattemyndigheterna genom de många ansökningar om jämkning som nu förekommer. Yrkandet i reservation 1 innebär detta, och jag yrkar bifall till denna.

Reservationerna 2 och 3 har Karl Björzén redan berört, och jag skall nöja mig med att yrka bifall till dessa.

I reservation 4 berörs inbetalningsreglerna. I många år har denna fråga varit uppe i riksdagen. Steg för steg har kraven tillgodosetts, men fortfarande måste moms och vissa punktskatter inbetalas via postgiro. Jag har svårt att förstå det sakliga innehållet i utskottsmajoritetens motivering, att denna fråga skall behöva prövas vid en statlig översyn. Varför kan man inte tillgodose kravet på en mer likvärdig behandling av bank- och postgiro och därmed låta skattebetalarna själva få välja den väg de anser vara den bästa och mest rationella.

I reservation 5 behandlas frågan om företagens uppgiftsskyldighet. I reservationen påtalas de besvärligheter som uppgiftslämnandet kan innebära, och kraven är i reservationen liksom i motion 1129 av Thorbjörn Fällidin att uppgiftsskyldigheten i möjligaste mån förenklas liksom beskattningsreglerna. Samma krav ställs på deklarationsblanketterna. Vi vet att vissa av dessa är ytterst besvärliga, särskilt beträffande företagsledare i fåmansföretag.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till samtliga reservationer och i övrigt till hemställan i utskottsbetänkandet.

Anf. 59 KJELL JOHANSSON (fp):

Fru talman! Karl Björzén sade att det var naturligt att höja det preliminära skatteuttaget för dem som har B-skatt till 120 %. I motsats till honom måste jag säga att det gick kalla kårar utmed ryggen på mig när jag tog del av regeringens förslag. Jag frågade mig: Vilken kostnadsutveckling är det egentligen regeringen vill anpassa det preliminära skatteuttaget till?

Vi hade alltså nyligen devalverat med 16 %. Vi kunde förutsätta att kostnadsutvecklingen i vår omvärld skulle stanna vid ca 5 %. En kostnadsutveckling av den storleksordningen var vad vi hade råd att kosta på oss i Sverige för att inte tappa devalveringseffekten. Därför krävde vi från folkpartiet att uttaget skulle sättas till 110 % i stället för 120. Eftersom detta förslag föll, ligger det väl nu närmast till hands med ett uttag på 100 %.

Behovet att höja preliminärskatteuttaget för dem som har B-skatt bestäms i huvudsak av fyra faktorer: den reala inkomstökningen, inflationen, skattehöjningar och eventuellt kommande skatthöjningar samt höjningar av arbetsgivaravgifter.

Vi hade redan lagt in ett inflationsskydd i skatteuppgörelsen, och en inflation utöver detta ansåg vi vara helt orealistisk. Regeringen förberedde sig emellertid tydligen för en ännu högre inflation, vilket som sagt gjorde mig

mycket betänksam.

Vi insåg att vi måste stanna vid de magiska 5 % som spökar även i dagens debatt om lönekostnader och de svenska kostnadsökningarna för att kunna behålla vår internationella konkurrenskraft. Därför var detta beslut mycket olyckligt, och det är det fortfarande.

Mot vem är det det riktar sig? Jo, naturligtvis mot dem som lojalt accepterar den här höjningen, som inte preliminärdeklarerar utan låter det löpa under året. De som är litet mera fiffiga eller framsynta kanske preliminärdeklarerar och slipper den extra belastningen.

Att detta dessutom har en inverkan på företagens prissättning är helt klart. Man är tvungen att under året ta ut sådana priser att man kan betala preliminärskatten, och detta påverkar i sin tur direkt inflationen.

Med det jag har sagt vill jag yrka bifall till reservation 1.

Beträffande anledningen till att vi biträder reservation 2 vill jag säga att den inte gäller någon stor sak, som kan förorsaka någon större adrenalinut-söndring, men vi tycker ändå att principen bör vara att reglerna utformas så att de innebär en rätt för den skattskyldige, inte rättigheter för myndigheterna. Den enskilde skall alltså ha rätt att få jämkning och kunna besvära sig om han finner detta lämpligt. Det är inte taxeringsmyndigheten som skall ha rätt att bevilja eller avslå en sådan jämkning.

Reservationerna 3 och 4 tycker jag talar för sig själva. Jag yrkar bifall till dem.

När det gäller reservation 5 om företagens uppgiftsskyldighet är det mycket riktigt, som det står i reservationen, att denna hänger ihop med det oerhört krångliga skattesystem vi har. Jag ser med stor tacksamhet fram emot att alla de orättvisor skall kunna avskaffas som faktiskt har lett fram till en blankett som knappast är värdig ett land som Sverige.

Avslutningsvis, fru talman: Bifall till samtliga reservationer.

Anf. 60 KARL BJÖRZÉN (m) replik:

Fru talman! Kjell Johansson tog avstånd från vad jag sade beträffande uttagsprocenten 1982/83. Jag vill bara påminna Kjell Johansson om vad jag sade. Min personliga uppfattning är att det då kunde finnas vissa skäl att göra en tillfällig justering av uttaget. Jag nämnde inte 120 %. Jag vill påminna om att moderata samlingspartiet då yrkade avslag på förslaget.

Möjligen kan Kjell Johansson tolka mitt uttalande så, att jag personligen har viss förståelse för den linje som folkpartiet och centerpartiet då valde, nämligen att föreslå en lägre procentsats. Jag vill minnas att det var 110 %.

Anf. 61 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Fru talman! Helt kort: Jag vill bara upprepa vad jag sade tidigare. Jag menar att det, i det läget, inte fanns anledning att genomföra en höjning. Tvärtom gick det kalla kärar utmed ryggen på mig när jag tänkte på ett kostnadsläge som skulle "sticka i väg" med 10 % årligen. Om det hade funnits motiv för ett sådant uttag, hade vi förlorat devalveringseffekter i en

takt som hade varit fullständigt oacceptabel – och som oerhört snabbt skulle ha lett fram till en följande devalvering.

Anf. 62 OLLE WESTBERG (s):

Fru talman! Skatteutskottets betänkande som vi nu behandlar rör, som framgått av tidigare talare, olika detaljfrågor på taxerings- och uppbörsområdet.

Till utskottets betänkande har det fogats fem reservationer.

I reservation nr 1 yrkas, med bifall till motioner från centern och moderaterna, att uttaget av preliminär B-skatt skall återföras till den tidigare nivån, dvs. ett uttag på 100 % mot det nu gällande uttaget på 120 %. Som motiv för en återgång till ett uttag på 100 % anförs från reservanternas sida bl. a. att inkomstutvecklingen för egna företagare varit svag under de senaste åren, något som det väl kan råda delade meningar om. Reservanterna anser att ett förhöjt uttag med 20 % är oskäligt.

Från utskottsmajoritetens sida har vi, i avvaktan på en utvärdering av det förhöjda uttaget, avstyrkt yrkandet. Sedan vi behandlade den aktuella frågan i utskottet har vi från riksskatteverket fått fram statistik för 1983. Den nu tillgängliga statistiken visar att 120 % inte har varit ett för stort preliminärskatteuttag. Trots den 20-procentiga uppräkningsfyllnadsinbetalningarna ökat från 6 598 milj. kr. 1982 till 7 491 milj. kr. 1983.

Såvitt jag kan bedöma finns det inga motiv att i detta läge gå ifrån den 20-procentiga uppräkningsfyllnadsinbetalningarna. Mot bakgrund av de stora ränteförluster staten gör på de utestående skattefordringarna kan man inte säga att 120 % är oskäligt, snarare tvärtom.

Av de uppgifter jag fått framgår det också att jämningsansökningarna ej ställt till något större besvär för skattemyndigheterna, vilket reservanterna vill göra gällande. Som exempel anges att det i ett fögderi med 6 491 B-skattare bara har kommit in 119 jämningsansökningar.

Framhållas bör också att riksskatteverket infört rutiner för att sortera bort vissa kategorier när en uppräkning till 120 % i allmänhet kan anses omotiverad. Dessa rutiner håller man nu på att förfina, så att ännu fler B-skattare för vilka en 20-procentig uppräkning ej skulle vara skäligen skällas ut i ett tidigt skede.

I reservation nr 2 yrkas att ansökan om jämkning av preliminärskatten skall kunna inges efter utgången av april månad året efter inkomståret för dem som fått anstånd med inlämnande av deklarationen efter denna tidpunkt. I samband med att deklarationen inlämnas skall man alltså kunna inge också jämningsansökan.

Enligt utskottsmajoritetens mening skulle detta förrycka taxeringsarbetet. Utskottsmajoriteten vill också ifrågasätta vinsten med en förtidsåterbetalning när det återstår så kort tid till den ordinarie återbetalningen i december månad. Majoriteten vill också framhålla att den lokala skattemyndigheten, om det är motiverat av särskilda skäl, kan besluta om jämkning även om ansökan inkommit efter den angivna tidsfristen, dvs. den 30 april.

I reservation nr 3 yrkas på att ändringar i förfarandet vid värderingar av

aktier i fåmansföretag bör övervägas av 1980 års företagsskattekommitté. Utskottsmajoriteten som avstyrkt yrkandet framhåller att kvarskatteavgiften efter ansökan hos länsstyrelsen kan sättas ned till 5 % i fall som påpekas i motion 1491. Eftersom en avgift på 5 % endast motsvarar skälig ränta för den kredit den skattskyldige fått, finner utskottsmajoriteten att några förändringar i nuvarande ordning ej är motiverade. I reservation nr 4 yrkas förenklingar av företagens inbetalning av mervärdeskatt och punktskatter på så sätt att inbetalningar även skall kunna ske på post- och bankkontor och inte som nu endast på postgirokonto.

Motsvarande fråga var föremål för behandling under vårriksdagen, varvid finansutskottet, som då hade att ta ställning till frågan, framförde att det inte fanns något skäl för riksdagen att vidta någon åtgärd i hithörande fråga innan den arbetsgrupp som har att se över uppbörden i postgirosystemet avslutat sitt arbete. Skatteutskottets majoritet har intagit samma ståndpunkt som finansutskottet då gjorde, alltså att avvakta arbetsgruppens ställningstagande, och avstyrker därmed yrkandet.

När det gäller företagens uppgiftsskyldighet yrkar reservanterna i reservation nr 5 att 1980 års företagsskattekommitté får tilläggsdirektiv att i samråd med skatteförenklingskommittén föreslå förenklingar av de särskilda beskattningsreglerna för företagsledare i fåmansföretag.

Vid skatteutskottets behandling av motsvarande frågor förra året ställde sig utskottet positivt till att uppgiftsskyldigheten för företagen i möjligaste mån bör förenklas. På skilda områden pågår arbetet med att förenkla uppgiftsskyldigheten, varför utskottsmajoriteten ej nu funnit anledning att ge ytterligare utredningsdirektiv på området.

Till sist vill jag nämna något om motion 1983/84:2529, lämnad av Gunnar Björk i Gävle m. fl. I motionen yrkas bl. a. på att taxeringsintendent skall kunna få förhandsbesked i skattefrågor. Utskottet har i och för sig instämt i syftet med motionsyrkandet men avstyrker motionen. Jag vill dock framföra, vilket ej kommer fram i utskottsbetänkandet, att i skatteförenklingskommitténs direktiv ingår att pröva den ordning som föreslås i nämnda motion. Den är därigenom till viss del redan tillgodosedd.

Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Anf. 63 KARL BJÖRZÉN (m):

Fru talman! Olle Westberg redovisade en del siffror på utfallet under det första beskattningsåret efter ändringen av uttagsprocenten. Jag har också tagit del av sådana siffror, och jag kan väl erkänna att de i viss mån pekar på att de farhågor som vi framförde när beslutet om 120 % fattades kanske inte helt och hållet har besannats. Men då är det viktigt att komma ihåg att detta gäller ett år – det första året efter den stora devalveringen – och under en högkonjunktur. Dessa siffror säger ingenting om utfallet året därpå eller åren framöver.

Det är ju så att ett uttag på 120 % innebär att man antingen räknar med en permanent årlig inflation på 10 % eller alternativt en något lägre inflation,

men en ständigt stegrad vinstnivå i näringslivet. Jag vill fråga Olle Westberg om han anser att detta är en realistisk grund för uttaget av preliminärskatt.

Nr 10

Onsdagen den
17 oktober 1984

Anf. 64 STIG JOSEFSON (c):

Fru talman! När Olle Westberg hävdar att bestämmelsen om 120 % är en riktig regel att följa då det gäller grunden för B-skatt, vill jag säga att med statistik kan man åstadkomma det mesta från en viss utgångspunkt. I denna statistik ser man till förhållandena på hela området. Jag påtalade emellertid att väldigt många människor i den grupp som drabbas ingalunda har haft någon sådan här höjning av inkomsten, och då drabbar bestämmelsen i allra högsta grad orättvist.

Jag anser att man skulle kunna undersöka vilka grupper som har legat alltför lågt. Olle Westberg vill väl inte påstå att det i detta fall skulle röra sig om en grupp som har en årlig höjning av skatteförmågan på 20 %? Det torde vara uteslutet.

När det gäller den andra reservationen om förenkling av inbetalningsreglerna finner jag det ganska egendomligt att en sådan fråga skall behöva utredas ytterligare, när man har kunnat vidta förändringar på nästan alla områden utom beträffande mervärdeskatten. Nog skulle man väl kunna ha tillräcklig grund för att också här tillmötesgå motionärernas och reservanternas krav. Jag beklagar att vi lever i en sådan byråkrati att vi ständigt och jämt på nytt skall utreda, även på sådana områden där det till synes är självklart att det inte skulle innebära några olägenheter att redan nu göra en förändring.

Anf. 65 KJELL JOHANSSON (fp):

Fru talman! Olle Westberg redovisade en del statistik från riksskatteverket och anförde denna statistik som bevis för att det var ett riktigt beslut att höja uttaget till 120 %. Han sade att fyllnadsinbetalningarna har ökat. Ja, det är klart att de har ökat. Om preliminärskatteuttaget blir för högt kommer allt fler att preliminärt deklarerat. I sin preliminärdeklaration anger de ju en lägre inkomst än den de kommer att få, vilket innebär att man skaffar sig en skattecredit, vilket i sin tur innebär att behovet av fyllnadsinbetalningar ökar vid årets slut. De siffror som Olle Westberg anför kan över huvud taget inte användas som bevis i den här processen. För mig visar de bara att det, som jag sade i mitt tidigare anförande, är sannolikt att det har blivit allt fler som preliminärdeklarerar och därmed skaffar sig skattecrediter, medan de lojala missgynnas. Detta påverkar som sagt företagens kalkyler. Det är olyckligt därför att man då får en uppdriven prisstegringstakt. Det är ganska väl känt att inkomstutvecklingen för den typ av företag, främst småföretag, som har B-skatt inte alls har varit sådan att den motiverar detta uttag. Dessa företag släpar som regel efter i en konjunkturuppgång. De får inte del av uppgången förrän sent i konjunkturcykeln. Det tyder på att hela den här frågan är felaktigt behandlad.

*Taxerings- och
uppbördsfrågor*

Anf. 66 OLLE WESTBERG (s):

Fru talman! När det gäller B-skattefyllnadsinbetalningar är det inte någon förljugen statistik som jag redovisar. Siffrorna visar det faktiska förhållandet, att fyllnadsinbetalningarna har stigit med ungefär 1 miljard kronor sedan vi höjde uttagsprocenten till 120. Jag tror inte att det, som ni påstår, är fler som gjort preliminärdeklarationer för att gardera sig. Det är ett faktum att man fått sådana inkomstförstärkningar att man måst göra fyllnadsinbetalningar.

Det mesta har ju handlat om B-skatten, men Stig Josefson var, om jag inte missuppfattade honom, inne på förenklade inbetalningar – att man omedelbart skulle kunna förändra systemet. Jag är inte så hemma på området – jag har aldrig haft B-skatt och inte heller några punktskatteinbetalningar över huvud taget. Annars är det väl allmänt vedertaget att postgiroinbetalning är det allra enklaste inbetalningssystem som man kan använda sig av. Om man har postgirokonto kan man ju faktiskt sitta hemma i sin lägenhet och sköta inbetalningen och sedan bara gå ut till sin postlåda med brevet. Annars kanske man kan ge uppdraget till sin bank att sköta inbetalningen. Då är man ju helt fri från de bekymren. Jag kan inte förstå att detta skall vara ett stort problem.

Dessutom kan jag tala om att jag även har varit i kontakt med anställda vid riksskatteverket som sysslar med dessa frågor. De säger att det inte skulle vara helt utan besvär att hastigt gå över till ett helt annat inbetalningssystem. Det fordras nog att man ser över systemet litet grand och inte hux flux inför ändrade inbetalningsrutiner.

Anf. 67 KARL BJÖRZÉN (m):

Fru talman! I vad gäller frågan om uttagsprocenten för B-skatt svarade inte Olle Westberg på min fråga, om han finner det vara en rimlig utgångspunkt för uttaget av preliminärskatt att räkna antingen med 10 % permanent årlig inflation eller en något lägre inflation och en ständigt ökad vinstnivå i företagen. Men han har ju ytterligare en chans att besvara den frågan.

Olle Westberg nämnde vidare att riksskatteverket nu utarbetar rutiner för undantag från regeln om 120 % preliminärskatteuttag. Tror inte Olle Westberg som jag, att om man behåller detta uttag på 120 %, kommer de här undantagsrutinerna att steg för steg utvidgas till att omfatta allt fler skattskyldiga?

Anf. 68 STIG JOSEFSON (c):

Fru talman! Låt mig bara säga till Olle Westberg att i fråga om förenklade inbetalningsrutiner för skatter och avgifter handlar det inte om B-skatten. Det står nämligen var och en fritt att betala in skatter och arbetsgivaravgifter via postgiro eller bankgiro på post- och bankkontor. Mervärdeskatten däremot kan bara betalas in via postgiro. Motionären har bara begärt den lilla förändringen att mervärdeskatten skall kunna betalas på samma sätt som arbetsgivaravgiften och de direkta skatterna.

Jag beklagar att man tydligen inte har förstått innehållet i vår motion. Då

hade det kanske varit lättare att komma överens. Men det finns ju möjlighet att redan i dag rätta till detta – om det beror på ett missförstånd – genom att rösta på reservationen.

Nr 10

Onsdagen den
17 oktober 1984

Anf. 69 KJELL JOHANSSON (fp):

Fru talman! Jag skall kortfattat säga några ord om detta med inflationen och höjningen av preliminärskatteuttaget.

Här i riksdagen har vi faktiskt kommit överens om ett inflations skydd, dvs. att skatten inte skall höjas om vi får en viss inflation. Det innebär, att om inflationen håller sig under det inflationsmål som regeringen har satt upp, finns det ingen anledning alls att höja det preliminära skatteuttaget. Det argumentet håller alltså inte. Det rör sig helt enkelt om en bedömning från regeringen att kostnaderna går upp 10 %. Det är en bedömning som skrämmer mig.

Så bara några ord i frågan om fyllnadsinbetalningar. För att förklara saker och ting är det ofta pedagogiskt att överdriva. Låt oss anta att man gjort bedömningen att vissa företag kommer att fördubbla sina inkomster och att därför preliminärskatteuttaget fastställts till 200 %. Då skulle alla företagare tvingas avge en preliminär deklARATION. Men när man preliminärdeklarerar räknar man lågt. Vid ett preliminärskatteuttag på 200 % skulle alla få göra fyllnadsinbetalningar. Det skulle i sin tur innebära att den totala summan av fyllnadsinbetalningar skjuter i höjden som en raket. Man kan alltså inte ta fyllnadsinbetalningarna och den utveckling som har ägt rum som ett bevis för att uttagsprocenten är riktig.

Anf. 70 OLLE WESTBERG (s):

Fru talman! Det har talats om inflationen kontra fyllnadsinbetalningar på 120 %, men det går inte att göra den direkta jämförelsen. Till inflationsutvecklingen bidrar nämligen många andra orsaker. Bl. a. kan utvecklingen utomlands påverka inflationen hos oss. Vi vet också att vissa branscher och kanske även småföretag efter devalveringen på 16 % har tagit ut oskäligt höga priser för sina produkter. De har inte anpassat dem till devalveringen, vilket också är en inflationsdrivande faktor. Det finns alltså många orsaker till den inflation som vi har haft.

Vår mening är inte heller att sikta på ständigt ökade vinster för företagarna för att de skall kunna betala in dessa 20 %. Fyllnadsinbetalningarna bygger på en granskning av den vinstutveckling för företagarna som varit – den 20-procentiga uppräknningen bygger på den slutgiltiga skatten två år tidigare. Sedan visar det sig att inbetalningarna har varit för låga, jämförda med den faktiska vinsten och det faktiska löneuttaget i företagen.

Anf. 71 KARL BJÖRZÉN (m):

Fru talman! Olle Westbergs svar på mina frågor var inte särskilt klarläggande. Jag fattade det så, att han närmast sökte olika förklaringar till den inflation som vi har men som ingen av oss egentligen vill ha.

120 % som normal uttagsprocent måste grunda sig på att man räknar med

*Taxerings- och
uppbördsfrågor*

att inflationen blir 10 % om året. Blir den lägre måste man räkna med en ständigt stegrad vinstnivå i företagen.

Om Olle Westberg har någon annan rimlig förklaring är jag tacksam för att höra den, men jag tror inte att det finns någon.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om skatteutskottets betänkande 5.)

Anf. 72 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera skatteutskottets betänkande 5 om beskattning av sjömän och partrederier.

Beskattningsreglerna för partrederier

Anf. 73 EWY MÖLLER (m):

Fru talman! I skatteutskottets betänkande nr 5 tar man upp förutom sjömansbeskattningen frågan om partrederiernas beskattning. Moderaterna, centern och folkpartiet har en gemensam reservation i den frågan, och det är denna fråga som jag skall uppehålla mig vid.

Vi anser att det är flera viktiga skatteregler som behöver ses över i samband med partrederiformen. Det gäller partrederiets driftsställe, de särskilda regler för underskottsavdrag som finns i denna näringsgren samt de särskilda reglerna mot för stora avdrag i partrederierna. Detta bör omprövas med tanke på de begränsade möjligheter till underskottsavdrag som 1982 års skattereform medfört.

Den lagstiftning som tillkom 1973 har erfarenhetsmässigt under åren visat sig vara för restriktiv. Den har stoppat tillflödet av nytt kapital till sjöfarten.

Ett partrederi fungerar ungefär som ett handelsbolag. Varje delägare äger en del i fartyget – dess skulder, tillgångar, inkomster och förluster. Delägarna deklarerar var för sig – själva rederiet är inget skatteobjekt.

Ett partrederis inkomster beskattas direkt genom de olika delägarna, men i den kommun där verksamheten har fast driftsställe. Detta innebär att underskott i förvärvskälla inte kan utnyttjas om en delägare är bosatt i annan kommun. Detta medför givetvis problem. Logiskt sett borde det vara en självklarhet att partredarna skall få göra avdrag i sin hemkommun. Annars måste alla partredare rekryteras inom en och samma kommun, där rederiet har sitt driftsställe. Detta medför givetvis svårigheter, särskilt för företag som drivs i mindre kommuner.

Det är inte bara här i riksdagen som man motionsvägen har påpekat de problem som finns när det gäller partrederier. I december 1982 var regeringen föremål för en gemensam uppvaktning av redare och fackförbund. Man sade då bl. a.:

Vi föreslår att nuvarande skatteregler ändras så att rederirörelsen i form av partrederi alltid skall anses sakna fast driftsställe i kommunalskattelagens mening och att nuvarande skatte- och avdragsregler för rederiföretag ses

över med hänsyn till behovet att kunna fördela rörelsevinster och förluster över flera år.

Bakom dessa krav står Sveriges redarförening, Handelstjänstemannaförbundet, Svenska maskinbefälsförbundet, Svenska sjöfolksförbundet och Sveriges fartygsbefälsförening.

Man har alltså från sjöarbetsmarknadens sida observerat de problem och nackdelar som finns med nuvarande regler. De krav som ställs – dels att det blir fastslaget att ett partrederi inte skall anses ha fast driftställe, dels att det tillskapas förnuftiga skatte- och avdragsregler för partredare – borde ha varit föremål för någon form av utredning. Men det har inte framkommit några synliga bevis på att man tagit någon hänsyn till denna uppbackning och dessa krav från sjöarbetsmarknadens sida.

Det förefaller vara lättare att snabbt tillskapa nya skatter och pålagor som är ogynnsamma för näringslivet än att ändra skatteregler vilkas tillämpning medför allvarliga problem. Inte heller när ärendet varit föremål för behandling i skatteutskottet – initierat av motioner från bl. a. moderaterna och centerpartiet – har man från utskottsmajoritetens sida visat något intresse för att få en snabb översyn av dessa för sjöfarten så viktiga frågor.

Utskottsmajoriteten hänvisar till 1980 års företagsskattekommitté, som i ett delbetänkande lagt fram en modell med nya principer för företagsbeskattningen, den s. k. staketmodellen, som har diskuterats här i kammaren i dag i samband med flera andra ärenden från skatteutskottet. Och det är ju möjligt att den modell man nu har föreslagit i ett delbetänkande kommer att lösa problem för enskild näringsverksamhet – om och när den reformen genomförs.

Men med hänsyn till sjöfartsnäringsens svåra ekonomiska situation kan man med fog befara – om ingen snabb förändring kommer till stånd – att partrederier som företagsform kommer att bli alltmer sällsynta. I dag består 40 % av alla svenska rederier av partrederier.

Vi anser därför att dessa frågor inte bör anstå i avvaktan på en allmän reform rörande företagsbeskattningen. Vi vill i stället att man ger 1980 års företagsskattekommitté tilläggsdirektiv att utreda dessa frågor i syfte att underlätta användandet av partrederi som finansieringsform.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till reservationen i skatteutskottets betänkande nr 5.

Anf. 74 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Fru talman! Skatternas utformning och inriktning styr ju så gott som all verksamhet här i landet. I dag gäller det kustsjöfarten – eller för att uttrycka det exakt: de skattevillkor under vilka partrederierna verkar.

Om man vidgar begreppet kustsjöfart till närsjöfart, så omfattar det trafik i Östersjön, Nordsjön och ner till och i Medelhavet. Den svenska närsjöfartsfloTTan omfattar ca 180 fartyg och sysselsätter direkt ca 4 000 personer. Närsjöfartsrederierna har mestadels sin hemort i skärgårdssamhällen, där de har stor regionalpolitisk betydelse. På samma sätt som jordbruken håller landsbygden levande håller närsjöfarten tillsammans med fisket våra skär-

gårdssamhällen levande.

Strax efter andra världskriget hade vi i Sverige över 1 000 motorseglare, byggda av trä och hemmahörande i kustsamhällen runt Sverige. Dessa fartyg utförde en viktig transportfunktion, men konkurrerades efter hand ut av modernare tonnage och lastbilar. "Skutepoken" kan sägas ha tagit slut under första hälften av 1960-talet.

Men systemet med seglande delägare fortsatte i form av partrederier. Partrederi betyder, som Ewy Möller just sade, att ett antal personer, normalt mellan 5 och 15, tillsammans äger ett fartyg. Rederiets förmögenhet och skulder är uppdelade på partredarna i förhållande till deras andelar, och varje partredare beskattas för sig.

Partrederiet är den helt dominerande verksamhetsformen när det gäller närsjöfart. I dag är knappt 50 % av alla svenska handelsfartyg och knappt 50 % av hela det svenska handelstonnaget ägt av partrederier.

Det här visar att begreppet partrederi används för såväl stora som små fartyg. Detta visar också att om vi politiker vill stödja svensk kustsjöfart, måste vi sätta in åtgärder som förbättrar partrederiernas villkor.

När man talar med partredarna själva är det främst fyra problem som de tar upp. Ett problem gäller bemanningen, ett annat gäller amorteringsregler för inköpt andrahandstonnage. Dessa frågor hör hemma i trafikutskottet och alltså i andra betänkanden än de vi diskuterar i dag.

Det tredje problemet har, såvitt jag vet, ännu inte uppmärksammats i någon riksdagsmotion. Redarna efterlyser möjligheter att under goda år fondera medel som beskattas först när de tas ut. Det skulle ge partredarna större chans att möta dåliga år, oförutsedda reparationer etc. Den "staketmetod" som 1980 års företagsskattekommitté tagit fram i ett delbetänkande skulle kanske kunna vara en lösning på den delen av partredarnas problem. Den frågan får säkert skatteutskottet tillfälle att återkomma till.

Sedan har vi då det fjärde problemet, det som är aktuellt i dag, nämligen beskattningssidan.

Nuvarande bestämmelser i kommunalskattelagen säger att partrederi skall anses ha fast driftsställe där fartyget är registrerat och att partrederiet skall beskattas vid detta fasta driftsställe. Men ett partrederi ställer som regel små krav på kommunal service från sin hemortskommun. Det är i stället de kommuner där de anställda och partredarna är bosatta som får svara för huvuddelen av den kommunala servicen. Beskattning av partrederiandel bör därför ske i partredarens hemort.

Tillämpningen av de nuvarande skattereglerna leder till både ovisshet och oönskade finansieringseffekter. Partrederiet blir i första hand begränsat till att söka partdelägare i hemortskommunen. Detta försvårar allvarligt kapitalanskaffningen. I vissa fall har detta lett till att partrederiet av skatteskal flyttats till någon storkommun.

Reglerna för beskattning av partrederiandel bör ändras så att beskattningen sker i respektive partredares hemkommun. I och med skattereformens ändrade regler för underskottsavdrag bortfaller de betänkligheter som tidigare rests av skattepolitiska skäl.

Hur ser då utvecklingen inom svensk kustsjöfart ut efter det att beskattningsreglerna har blivit oförmånligare för partrederierna, samtidigt som vi fått stora ränteökningar? För tio år sedan var nästan allt kusttonnage under 1 000 ton. I dag ligger båtarna på mellan 2 000 och 8 000 ton. Detta betyder att det i dag behövs mycket större kapital för att starta och driva ett partrederi. Eftersom partrederiformen har så stor betydelse för svensk kustsjöfart är det viktigt att vi snabbt får ett skattesystem som gör det möjligt för fler att engagera sig i denna rederiform.

Våra svenska kustfartyg, som dag efter dag i alla väder transporterar papper och olja, timmer och spannmål, grus och styckegods längs Sveriges långa kust, utgör ett energisnålt transportsystem som snabbt och med kort varsel kan förflytta mycket stora mängder gods. Därför måste vi föra en sjöfartspolitik som underlättar för duktiga skeppare att förvärva och behålla bra och lämpliga fartyg.

Under de senaste tio åren har den svenska kustsjöfartsflottan halverats. Därför är det bråttom med att ändra beskattningsreglerna. Det är möjligt att staketmetoden kan vara en lösning, men vi vill inte vänta tills alla företagsskatteproblem är lösta, remissbehandlade och manglade genom riksdagen. Under den tiden hinner alltför många kustsjöfartyg säljas ut eller dras upp på land. Därför, fru talman, yrkar jag bifall till reservation till skatteutskottets betänkande nr 5.

Anf. 75 KJELL JOHANSSON (fp):

Fru talman! Jag har lyssnat mycket intensivt och noggrant till de båda tidigare talarna. Med tanke på att kammarens ledamöter troligen tycker att de har sett mig tillräckligt mycket i talarstolen och med tanke på att bordet i denna fråga är tämligen avbetat, kan jag med totalt instämmande i Ewy Möllers och Anna Wohlin-Andersson anföranden nöja mig med att yrka bifall till den reservation som är fogad till det betänkande vi nu behandlar.

Anf. 76 RUNE CARLSTEIN (s):

Fru talman! Utskottet har i betänkande nr 5 haft att behandla tre motioner, som handlar om sjömansskatt och om partrederiernas skattesituation.

När det gäller sjömansskatten är utskottet enigt, och där har vi hänvisat till att frågan är under övervägande inom finansdepartementet.

Frågan om beskattningen av partrederierna eller kanske främst delägarna i dessa rederier har resulterat i att en reservation har fogats till betänkandet. Reservanterna önskar att 1980 års företagsskattekommitté skall få i uppdrag att snabbutreda partrederiernas skattesituation i syfte att underlätta finansieringen för partrederierna. Skälet till begränsning av avdragsrätten för underskott i partrederirörelse är främst att söka i det omfattande missbruk som ägde rum före de nuvarande bestämmelsernas tillkomst.

Jag vill gärna erinra om att det rådde en betydande enighet i skatteutskottet 1973 om att vi skulle vidta åtgärder för att komma till rätta med dessa olägenheter. I en rad uppmärksammade skattemål kunde man konstatera ett omfattande skatteundrandragande. Därför var det nödvändigt att begränsa

avdragsmöjligheterna.

Den uppstramning av bestämmelserna som skedde har uppenbarligen – där vill jag ge dem som har talat för reservationen rätt – lett till svårigheter för näringen och för de seriösa investerare som vill gå in med kapital i rederinäringen.

Men det är som bekant inte en helt ovanlig situation att ett missbruk av bestämmelser leder till skärpningar av dessa, som också drabbar de seriöst arbetande inom näringen. Vi har flera bevis på att så sker.

En del av de olägenheter som nu råder kan undanröjas genom de förslag till ändrade regler för företagsbeskattning som 1980 års företagsskattekommitté har lagt fram och som är ute på remiss. Det gäller främst frågan om rätt beskattningsort, som i detta sammanhang är ganska viktig. Men det är också den frågan som varit besvärligast att ta ställning till i skattehänseende. Jag har varit med om att behandla många mål som har handlat om partrederier, där man har kunnat se att bestämmelserna utnyttjats på ett sätt som inte har varit avsett. Det gäller, om vi skall ha nya bestämmelser, att täppa till de hål som finns.

Det finns alltså möjlighet att få rätsida på frågan om beskattningsorten. Det är innebörden i det förslag som 1980 års företagsskattekommitté har lagt fram. I det fortsatta arbetet kommer företagsskattekommittén att uppmärksamma de ytterligare begränsningsregler som finns inom rederinäringen.

Reservanterna begär nu att riksdagen skall hemställa att företagsskattekommittén skall behandla denna fråga med förtur. Jag vill hävda, att kommittén själv är bäst skickad att avgöra i vilken turordning den skall behandla de olika skattefrågor som gäller företagen. Det har gjorts en rad propåer i dag om att företagsskattekommittén skall ta upp olika frågor. Men jag tror att det är riktigare att kommittén får avgöra turordningen för de olika frågorna.

Utskottsmajoriteten anser därför att det inte finns skäl att begära särskilda tilläggsdirektiv för företagsskattekommittén, så som nu föreslås i reservationen. Jag hemställer därför, fru talman, om bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationen.

Anf. 77 EWY MÖLLER (m):

Fru talman! Det här är litet underligt. Utskottsmajoriteten är mycket medveten om att problemen finns – man förutsätter att de skall få någon form av lösning genom företagsskattekommittén. Jag ifrågasätter naturligtvis inte den s. k. staketmodellen – det kanske kan bli bra. Men vi vet ingenting om när reformen kommer eller hur förslaget kommer att utformas. Även om kommittén har för avsikt att behandla handelsbolagen och då möjligen också partredarna kommer det säkerligen – det vet vi – att ta många år innan vi får en färdig reform av företagsbeskattningen.

Vi menar att de uppenbara grundproblem som i dag finns snabbt måste utredas. Man har då från olika håll observerat att de nuvarande reglerna är för restriktiva. Det visar inte minst uppvaktningen från redare och fackförbund. Eftersom det här är en näring som behöver tillgång till riskvilligt

kapital skall man givetvis inte försvåra för dem som vill investera genom att med felaktig lagstiftning ta bort den viljan. Det är vad som sker i dag. Med de regler som finns stoppar man så småningom både investeringsviljan och tillflödet av riskvilligt kapital. Man borde i stället för att försvåra uppmuntra till investeringar. Det gör man inte genom att man skjuter problemen till en kommande utredning, om vilken vi inte vet när den kan bli klar. Vi vet inte heller hur man kommer att behandla frågan om partrederierna och 1973 års lagstiftning.

I exempelvis Norge och Danmark finns det mycket väl fungerande regler för partrederiverksamheten, som tillför sjöfartsnäringen någon miljard i riskvilligt kapital. Men där har man en annan syn än vi har i Sverige på beskattning av partredare.

Det är naturligtvis beklagligt att det förekom en del missbruk, eftersom det var just det som 1973 ledde till en ny lagstiftning, som sedan visat sig ha den effekten att den stoppar tillflödet av riskvilligt kapital. Reglerna tillkom väl inte i första hand för att det fanns möjligheter för privatpersoner att skjuta sin skattebörda framåt i tiden – det var väl så de regler som förut fanns fungerade. Men det var väl inte det som var det egentliga missbruket, utan det största missbruket var väl att en del personer vid försäljning föredrog att emigrera framför att betala skatt i Sverige. Detta uppenbara missbruk var naturligtvis inte bra. Men så kan ju inte ske med nuvarande regler.

Jag tror ändå att man måste åstadkomma en snabb översyn av lagstiftningen från 1973. Jag tror det är nödvändigt för att stimulera till investeringar och ge partrederierna bättre möjligheter att överleva.

Anf. 78 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Fru talman! Det är så lätt att skärpa bestämmelser, men det tycks vara så svårt och tidsödande att lätta på dem när man ser en möjlighet att göra det.

I Sveriges Redareförenings årsberättelse, som kom ut för någon månad sedan, heter det:

”Möjligen kan problemen kring den kommunala beskattningen få en partiell lösning när företagsskattekommittén framlägger sitt väntade förslag om en sk staketmodell, men det är omöjligt att nu överblicka konsekvenserna av en sådan modell. Det är med beklagande föreningen måste konstatera att företeelsen partrederier, trots dess uppenbara förtjänster, inte ännu lyckats vinna gehör hos statsmakterna för önskvärda reformer.”

Som jag poängterade förut är det bråttom. Under de senaste tio åren har kustsjöfartsflottan halverats. Vi behöver ha en livsduglig, livaktig kustsjöfartsflotta från såväl transportekonomisk och energiekonomisk synpunkt som från försvarssynpunkt. Därför är det bråttom att vi får beskattningsregler som uppmuntrar partrederierna.

Anf. 79 KJELL JOHANSSON (fp):

Fru talman! När jag lyssnade på skatteutskottets ordförande, Rune Carlstein, och konstaterade hans mycket välvilliga inställning till detta problem, fick jag för ett ögonblick för mig att han tänkte yrka bifall till

reservationen. Men så hamnade vi där vi har hamnat så många gånger denna dag, nämligen vid påståendet att staketmodellen kommer att lösa även detta problem. I olika motioner har tagits upp åtskilliga problem, som utskottsma-
joriteten anser möjliga att lösa genom staketmodellen.

Mina förväntningar, som jag redan tidigare har uttalat, ökar oavbrutet för varje betänkande. Samtidigt känner jag dock en liten oro: måtte det inte bli så att staketmodellen kommer att sätta staket kring alla skatteproblem som vi har att lösa här i landet.

Jag kan inte riktigt instämma i Rune Carlsteins bedömning att utredningen skall styra takten och prioritera vilka frågor som skall utredas. Jag tycker faktiskt att det är riksdagens uppgift att se till att utredningen tar saker och ting i den ordning som vi finner lämplig.

Anf. 80 RUNE CARLSTEIN (s):

Fru talman! Vi torde vara ganska överens om att det finns anledning att se över bestämmelserna när det gäller partrederiernas möjligheter att fungera fortsättningsvis. Frågan är bara hur man skall klara det jobbet. Kjell Johansson gör sig litet lustig över staketmodellen. Men ett faktum är att den löser ett av de besvärliga problemen när det gäller partrederinäringen, nämligen hemvisten för partrederiet. Obestriddigt är att det problemet löses, om man genomför staketmodellen.

När man säger att vi skall lätta på bestämmelserna, måste man ändå vara medveten om att vi i så fall måste se till att inte det upprepas som skedde före 1973. I utskottets betänkande från 1973 står att den uppseendeväckande och tilltagande skatteflykt som förekommer med tillhjälp av gällande regler givetvis bör stoppas i möjligaste mån. Vi måste väl ändå vara överens om att om vi skall ändra reglerna för partrederierna måste det ske på ett sådant sätt att vi inte på nytt hamnar i det läget att vi får en omfattande skatteflykt på detta område. Därför anser jag att företagsskattekommittén på sedvanligt sätt bör gå igenom detta ärende och se vad som kan göras för att hjälpa näringen i detta stycke.

Vi skall emellertid vara medvetna om att enbart en lösning av skattefrågan inte avlägsnar alla bekymmer. Såsom Anna Wohlin-Andersson redogjorde för i sitt första inlägg måste man få hjälp även med en rad andra frågor för att kunna klara rederinäringen.

Anf. 81 EWY MÖLLER (m):

Fru talman! Jag har förut sagt att jag inte alls ifrågasätter företagsskatte-
kommitténs förslag om en staketmodell. Jag hyser bara farhågor för att det kommer att ta för lång tid. Skall vi vänta på att kommittén kommer att behandla just partrederierna – vi vet inte när det sker, även om kommittén har aviserat att den kommer att behandla denna fråga – kan vi befara att partrederierna när utredningen är klar har blivit alltmer sällsynta. Då har vi inte så stor nytta av de nya reglerna.

Anf. 82 KJELL JOHANSSON (fp):

Fru talman! Rune Carlstein sade att jag gör mig litet lustig över staketmodellen. Det var egentligen inte min avsikt, tvärtom. Jag tycker att det förslag som företagsskatteberedningen har lagt fram är oerhört intressant. Jag är också helt på det klara med att det kan på ett avgörande sätt komma att undanröja väldigt många bekymmer som vi har på företagsbeskattningsens område, om man använder det med förnuft.

Men vi får som sagt inte använda det på det sättet att vi stoppar undan alla problem, vilket har skett här i dag. Det har hänvisats till staketmodellen i sådana frågor där vi faktiskt skulle ha kunnat fatta beslut, om det bara hade funnits ett förslag, och där det inte behövts någon utredning för att ett förslag skulle ha kunnat föreligga.

Det var därför som jag sade att det får inte bli så att staketmodellen sätter staket kring alla problem som vi har på företagsbeskattningsens område.

Anf. 83 ANNA WOHLIN-ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag ser med stort intresse på företagsskattekommitténs arbete, men jag vill hålla med Kjell Johansson om att riksdagen är oförhindrad att tala om hur man vill prioritera kommitténs arbete.

Låt mig sluta med att säga att när fartyg håller på att sjunka, är varken båten eller besättningen hjälpta av att man börjar med att utreda grundproblemen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Skatteutskottets betänkande 2*Mom. 2 (lagernedskrivning)*

Utskottets hemställan bifölls med 175 röster mot 123 för reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl.

Mom. 4 (bolagsskatten)

Först biträdades reservation 3 av Kjell Johansson med 21 röster mot 19 för motion 1983/84:2456 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 260 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Kjell Johansson – genom uppresning.

Mom. 7 (avgiftsfritt bottenbelopp för egenföretagare)

Utskottets hemställan bifölls med 253 röster mot 46 för reservation 4 av Stig Josefson och Karl-Anders Petersson.

Mom. 8 (trygghetsfonder)

Utskottets hemställan bifölls med 163 röster mot 135 för reservation 5 av Knut Wachtmeister m. fl.

Mom. 10 (egenföretagares pensionsförsäkringspremier)

Utskottets hemställan bifölls med 163 röster mot 136 för reservation 6 av Knut Wachtmeister m. fl.

Mom. 11 (kompanjonsförsäkringar)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (avgift till arbetsgivarorganisation)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (FoU-avdraget)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 14 (representation)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion 1983/84:1142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 16 (särskilt investeringskonto)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 19 (kapitalbeskattning av arbetande kapital)

Utskottets hemställan bifölls med 163 röster mot 137 för reservation 11 av Knut Wachtmeister m. fl.

Mom. 22 (produktionsfaktorsskatt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 23 (beredning av utredningsbetänkandet Kreativ finansiering)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Stig Josefson och Karl-Anders Petersson – bifölls med acklamation.

Mom. 24 (översyn av vissa skatteregler avseende fåmansföretag m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 14 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 25 (skärpt företagsskatt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motion 1983/84:1142 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande 4

Mom. 4 (debitering av B-skatt)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 137 för reservation 1 av Knut Wachtmeister m. fl.

Mom. 6 (tidsfristen för ansökan om jämkning av preliminär skatt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 7 c (kvarskatteavgiften och räntereglerna i uppbördslagen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (förenkling av inbetalningsreglerna)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 10 a (företagens uppgiftsskyldighet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Knut Wachtmeister m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande 5

Mom. 1

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 2 (beskattningsreglerna för partrederier)

Utskottets hemställan bifölls med 162 röster mot 137 för reservationen av Knut Wachtmeister m. fl.

7 § Föredrogs

Skatteutskottets betänkande

1984/85:6 Vissa internationella skattefrågor

Utskottets hemställan bifölls.

8 § Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkanden

1984/85:2 om statlig förvaltning, m. m. och

1984/85:3 om vissa kyrkliga frågor.

Nr 10

Onsdagen den
17 oktober 1984

Onsdagen den
17 oktober 1984

*Statlig förvaltning,
m. m.*

Anf. 84 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Konstitutionsutskottets betänkanden 2 och 3 kommer att behandlas i tur och ordning, och voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså konstitutionsutskottets betänkande 2 om statlig förvaltning, m. m.

Statlig förvaltning, m. m.

Anf. 85 OVE ERIKSSON (m):

Fru talman! I konstitutionsutskottets betänkande nr 2 om statlig förvaltning m. m. behandlas 15 motioner. Flertalet av dessa rör kontakter mellan enskilda medborgare och myndigheter.

I ett avsnitt av den moderata partimotionen, den s. k. frihetsmotionen, till föregående riksmöte konstateras att den enskilde vid sådana tillfällen ofta befinner sig i underläge. Det är ju inte alla som har utbildning eller fallenhet för att hantera lagparagrafer och i skrift kommunicera med en myndighet.

Den moderata partimotionen utmynnar i en allmän uppfattning att det nu är dags att sätta gränser för stat och kommun och att stärka den enskildes ställning gentemot myndigheterna.

I motionen påtalas bl. a. att medborgarna ofta krävs på detaljerade uppgifter inom snäva tidsramar, medan myndigheterna själva tar mycket god tid på sig att besvara skrivelser från enskilda medborgare. Enligt motionen är det naturligt att också myndigheterna åläggs motsvarande tidsramar för besvarande av skrivelser från enskilda.

Det är också angeläget att man förbättrar möjligheterna att få rättelse i en fråga som myndigheterna handlagt felaktigt. För de myndigheter som fattar beslut är dessa oftast rutinärenden. För den enskilde som berörs av beslutet kan de vara av vital betydelse. Under sådana omständigheter kräver rättssäkerheten att myndighetsutövningen sker korrekt och oväldigt. Det innebär ett speciellt ansvar för de tjänstemän som har att handlägga dessa frågor.

För att upprätthålla respekten för myndigheterna anser därför vi moderater att tjänstemannaansvaret bör återinföras. Det innebär också att enskilda tjänstemän som felat skall kunna åtalas.

Justitieombudsmannen fyller en viktig funktion i kontrollen av myndigheternas ämbetsutövning. Men JO-ämbetet måste förstärkas och få vidgade sanktionsmöjligheter.

Fru talman! Trots att den enskildes ställning i förhållande till myndigheterna är en central fråga för oss moderater, har inte de moderata företrädarna i konstitutionsutskottet i reservation yrkat bifall till motionsyrkandena. Anledningen är att de konkreta åtgärder som föreslås i motionen är föremål för utredningar eller överväganden inom statsförvaltningen. Vi avvaktar resultatet av dessa, men jag kan redan nu avisera nya moderata frihetsmotio-

ner om inte snara åtgärder vidtas för att förstärka den enskildes ställning i samhället.

I reservation 1 yrkar konstitutionsutskottets moderater att regeringen överväger att komplettera förvaltningslagen med en paragraf enligt ett yrkande i motion 1124 av Gunnar Biörck i Värmdö. Paragrafen borde enligt motionen få följande lydelse:

Tjänsteman hos myndighet skall, såväl när det gäller personligt bemötande som i skrift, alltid visa den som söker upplysning, råd eller hjälp hos myndigheten, eller vars sak prövas av denna, respekt och omtanke.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Till betänkandet har fogats tre särskilda yttranden av den moderata utskottsgruppen.

I det första understryks yrkandet i en motion av socialdemokraterna Thure Jädestig och Olle Göransson att besvärstiden, som nu är tre veckor, bör förlängas. På grund av ändrade rutiner och försämrad postgång kan besvärstiden i praktiken vara ytterligare begränsad.

I yttrandet konstateras att en förlängning av besvärstiden är en väg att stärka den enskildes ställning.

I ett annat yttrande erinrar de moderata utskottsledamöterna om de invändningar som moderaterna hade när den dåvarande socialdemokratiska regeringen utan formellt regeringsbeslut slopade beteckningen kunglig i namnet på statliga myndigheter. Inte minst i umgänget med utlandet kan beteckningen kunglig ha sin betydelse, och yttrandet utmynnar i ett konstaterande att de myndigheter som tidigare allmänt brukade beteckning kunglig kan fortsätta att använda denna beteckning om de så önskar.

Det sista yttrandet gäller förslaget om allmän flaggdag den 4 oktober. Detta datum har efter omfattande demonstrationer med ca 100 000 deltagare både i år och förra året kommit att uppfattas som något av företagsamhetens dag och en symbol för ett fritt näringsliv och marknadsekonomin bevarande.

Det är vår förhoppning att 4 oktober-rörelsen skall leva vidare, men vi tror inte att saken gagnas av att den 4 oktober görs till allmän flaggdag.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 1 och i övrigt till hemställan i detta betänkande.

Anf. 86 LARS ERNESTAM (fp):

Fru talman! I detta betänkande tas upp ett antal motioner, bl. a. några från folkpartiet.

Partimotion 2104 tar upp åtgärder avsedda att stärka samernas rättsliga ställning. Utskottet hänvisar till samerättsutredningen och anför att det är rimligt att avvakta denna utrednings resultat. Numera är dessutom samtliga större sameorganisationer representerade i utredningen. I särskilt yttrande har vi från folkpartiet anförts att vi noga kommer att följa de frågor som aktualiserats i vår motion.

Ett antal år har riksdagen efter motioner från folkpartiet diskuterat åldersgränserna för vissa offentliga uppdrag. Vi har åldersgränser för pension och för deltagande i yrkeslivet. Detta är givetvis helt i sin ordning.

Nr 10.

Onsdagen den
17 oktober 1984

*Statlig förvaltning,
m. m.*

När det gäller offentliga uppdrag av förtroendekaraktär bör det dock rimligen inte finnas några övre åldersgränser. Det finns f. ö. inte några sådana gränser för de flesta av dessa uppdrag. I riksdagen går det bra att vara ledamot även om man uppnått gränsen för ålderspension. Det anses allmänt vara stimulerande och riktigt att svenska folket representeras av olika ålderskategorier.

Det finns några uppdrag som har åldersgränserna kvar. Det mest kända exemplet gäller uppdraget som nämndeman. Reglerna kom till under en tid när den cirkulation som nu är normal vid de politiska partiernas nomineringar inte fanns. Antalet äldre uppdragstagare blev därför oproportionerligt stort. Den risken är mindre nu, och spärren bör avskaffas.

Det är betecknande att de organisationer som företräder de förtroendevalda, exempelvis Kommunförbundet, delar folkpartiets uppfattning. Organisationer som företräder yrkesverksamma är däremot mer tveksamma till förändringar. Men, herr talman, det är angeläget att skilja mellan yrkesuppdrag och förtroendeuppdrag, och ålderspärren stämmer inte med den allmänna syn som finns för förtroendeuppdrag och bör därför tas bort. Även pensionärer måste ha rätt att delta i politiskt arbete på alla nivåer.

Jag yrkar bifall till reservation 3.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 87 JÖRN SVENSSON (vpk):

Herr talman! Vpk har i motion föreslagit att man skall införa en särskild humanparagraf för att motverka orimliga, inhumana och för rättskänslan stötande åtgärder i myndigheters praxis.

Vi menar nu inte att myndigheter och förvaltningar av i dag är mindre humana än de var för t. ex. 50 år sedan. Både lagar och synsätt har i stor utsträckning blivit bättre ur den synvinkeln.

Men det finns vissa objektiva omständigheter och vissa drag i den offentliga sektorns utveckling som uppenbart riskerar att leda till att fler medborgare drabbas av missgrepp och inhuman eller orimlig praxis. Detta beror inte på tjänstemäns omänsklighet utan på andra, mer svåröverskådliga drag i modern samhällsutveckling.

Först och främst har antalet människor som är berörda av myndigheters handlande starkt ökat. I ett modernt industrisamhälle är kontakten mellan medborgarna och den offentliga sektorn naturligt nog tät och intensiv. Redan därigenom ökar risken för att medborgarna skall råka ut för orimligheter.

Oerhört mycket i förvaltningarnas arbete lämnas åt praxis. Lagstiftarnas insyn är svag, och det är omöjligt att skriva lagar så att de i detaljer kan reglera praxis. Utrymmet för tjänstemäns och myndigheters interna beslut och styrande förhållningssätt har därmed starkt vidgats.

När förvaltningsarbete blir mycket omfattande, blir det vanligen också mycket mer automatiserat och rutiniserat. Detta ökar risken för godtycke

och minskar systemets känslighet för individuella och särpräglade situationer.

I vissa typer av fall ligger det i själva rutinens och handläggningssystemets natur, att det allvarligt belastar oskyldiga medborgare. Sålunda har konstaterats att inte minst datoriserade rutiner faktiskt kan leda till att en helt oskyldig medborgare straffas för misstag som myndigheten begått.

Den klassiska typen av exempel är medborgaren som blir krävd på en parkeringsbot för en förseelse som hon uppenbarligen inte är skyldig till, eftersom hon kan bevisa att hennes bil eller hon själv befunnit sig på ett helt annat håll i landet vid det aktuella tillfället. Man har då rätt att vänta sig att myndigheten inser att en felanteckning av bilnumret har skett och att rutinen har slagit fel. Det är myndigheten som felat, och den skall själv stå för sitt misstag. Så sker emellertid inte. Myndigheten har rätt att kräva att boten betalas in. Datasystemet skall ha sitt. Att människan är oskyldig och att systemet och myndigheten har gjort fel hjälper inte. Detta är exempel på den form av idiotier och övergrepp som skall kunna stoppas. Och myndigheten själv, inte medborgaren, skall vara den som har en uttrycklig skyldighet att stoppa dem.

Ett annat exempel är studeranden som reser till högskolestaden glad i hågen eftersom han fått ett databesked om att han är klar för inskrivning. Beskedet är korrekt och oklanderligt, och hans rätt är obestridlig. Men se, högskoleförvaltningen har icke erhållit motsvarande kopia, varför inskrivning vägras. Studenten får fara hem igen. De formella kriterierna var uppfyllda till full evidens, men en rutin satte stopp – en rutin i vars utformning man inte skänkt en tanke åt vad medborgaren kunde råka ut för. Om förnuftet och humaniteten styrt, skulle naturligtvis tjänstemannen ha sagt så här: Skriv in dig! UHÄ:s kopia kommer, och när den kommer bifogar jag den till din akt.

Jag skulle också kunna berätta om kvinnan som blev fråntagen sitt bidragsförskott, därför att hon låtit sin frånskilde make vara barnvakt över natten, medan hon själv hade skiftarbete. Här sitter vi lagstiftare och stiftar lagar som skall främja frånskilda makars gemensamma fortsatta ansvar för barnen och därmed hjälpa barnen och mildra skilsmässokonflikterna. Och så går försäkringskassan och torpederar folks ekonomi på detta sätt, bara därför att försäkringskassan har någon logiskt obegriplig och formalistisk definition på att man är samboende med någon i vars lägenhet man tillfälligt sover, oavsett om lägenhetsinnehavaren är hemma eller ej.

Jag skulle kunna berätta om fabriksarbeterskan som var så synskadad att hon inte kunde läsa en TV-text med mindre än att hon satte ansiktet en decimeter framför TV-rutan, men som ändå inte ansågs ha sin arbetsförmåga nedsatt med 50 %. Jag skulle kunna berätta om hur jag en gång fick tillbaka en ansökan om förtidspension, som jag färdigställt för en annan persons räkning, med ett besked om att man endast kunde ta upp ärendet ifall jag anhängiggjorde det på en särskild blankett – på vilken det f. ö. helt saknades det utrymme som en relevant redogörelse för fallet krävde. Det hör till saken att jag själv har arbetat ett antal år i förvaltningen och mycket väl vet hur

Nr 10

Onsdagen den
17 oktober 1984

Statlig förvaltning,
m. m.

sådana här skrivelser sätts upp.

Jag skulle kunna ta upp fall efter fall av dumheter, rutinfel och trakasserier – om jag visste att det tjänade någonting till. Men jag har många års erfarenhet av konstitutionsutskottets värderade ledamöter, så jag skall avstå med tanke på den ringa pedagogiska effekt som jag förväntar mig av sådana lidandeshistorier. Med detta har jag inte på något sätt antytt att konstitutionsutskottets ledamöter är ointresserade av medborgarrätsfrågor, bara att detta intresse hittills möjligen har legat på ett något abstrakt plan.

I stället skall jag något granska de argument med vilka utskottet försvarar sitt avstyrkande av vår motion.

Det är egentligen bara två argument det handlar om.

Det ena är att en humanparagraf skulle leda till ökat godtycke. Det är en något märklig argumentering. Paragrafen skall ju tvärtom hindra att mekaniska rutiner och överdriven formalism resulterar i materiellt godtycke. Det materiellt förnuftiga skall hjälpas att slå igenom, och godtyckligt utformad praxis och godtyckliga beteenden skall avvärjas.

Det andra argumentet är hänvisningen till att det finns justitombudsmän och andra mekanismer för att korrigera saker och ting i förvaltningen. Det är också ett egentligen ovidkommande argument. Dumma och för medborgaren skadliga myndighetsageranden skall hindras och förebyggas. Inget av de fall jag känner till skulle ha varit hjälpta med att JO gav myndigheten en aldrig så hård skrapa. Det är ju det faktiska, materiella övergreppet och myndighetens rutinmässiga vägran att rätta till sina egna missgrepp som är problemet.

Vår slutsats blir att det behövs en bestämmelse eller åtgärd av ett slag som förhindrar de typer av övergrepp som beror på klumpiga rutiner, extrem formalism eller direkta misstag. Det behövs för medborgarens skydd. Det behövs som stöd för de många förnuftiga tjänstemän vi lyckligtvis har i offentlig verksamhet – och som vi skall vara rädda om.

Om nu konstitutionsutskottets majoritet inte är nöjd med idén i just vår utformning, kunde man kanske ha väntat sig att majoriteten hade haft någon egen tanke i saken, som kunnat vara till nytta. När nu en sådan tanke helt saknas i betänkandet tyder det på en viss brist på intresse. Vi försöker i all blygsamhet i alla fall att demonstrera vårt intresse genom att yrka bifall till reservationen 2.

Anf. 88 YNGVE NYQUIST (s):

Herr talman! I KU:s betänkande 1984/85:2 behandlar utskottet flera motioner som i huvudsak rör statlig förvaltning och som väckts under allmänna motionstiden i år och några också under förra året.

Utskottet avstyrker samtliga motioner, och skälen till det är bl. a. pågående utrednings- och beredningsarbete beträffande förvaltningslagen och den serviceroll som myndigheterna har.

Jag skall redan nu be att få yrka bifall till utskottets hemställan, och jag skall fortsättningsvis uppehålla mig något vid de tre reservationer som finns till utskottsmajoritetens hemställan. Två av reservationerna har den gemen-

samma nämnamnaren att de kan sägas beröra förhållandet mellan offentlig verksamhet och enskild person. Som en liten bakgrund vill jag nämna att förvaltningsrättsutredningen lämnade sitt slutbetänkande SOU 1983:73 i oktober 1983. Genom sina betänkanden har man lagt förslag till en ny förvaltningslag. Grundtanken är att skapa en bättre och mera heltäckande förfarandelag för myndigheter i första instans – ett slags motsvarighet till vad kommunallagen utgör på sitt område. Utskottet påpekar att huvudtankarna bakom förslaget kan sammanfattas i tre punkter. Man skall eftersträva enkelhet och snabbhet i förfarandet, kontakterna mellan myndigheter och allmänhet bör underlättas. Det är viktigt att rättssäkerheten inte får eftersättas. Viktiga inslag i förslaget är föreskrifter om vägledning och bistånd, om skyndsamhet och begripligt språk, utredningsansvar och omprövning.

Moderaterna önskar att regeringen vid beredningen av ny förvaltningslag skall överväga att komplettera lagen med vad som förordas i motion 1124. Ove Eriksson har nyss föredragit texten, så jag skall inte upprepa detta. En bestämmelse liknande den föreslagna finns i lagen 1980:11 om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen.

Man kan kanske konstatera att förslaget till ny förvaltningslag inte innehåller någon preciserad bestämmelse med den inriktning som föreslås i motion 1124. Men man kan också fråga sig: Behövs en sådan precisering, mot den bakgrund som jag nyss har redovisat?

Här har man försökt att skapa ett allmängiltigt regelsystem för förbättringar i myndigheternas service gentemot allmänheten. Kan inte det räcka t. v.? I vart fall bör resultatet av pågående arbete med den här typen av frågor avvaktas.

Vpk framhåller i motion 1983/84:336 att trots den utveckling som pågått, så finns en risk för inhumana eller eljest orimliga följder för medborgarna i det nutida samhällets administration. Man efterlyser bestämmelser så att inte formalismen hotar hänsynstagandet till det personliga fallets särart osv. – Visst har samhället och de offentliga institutionerna fått en alltmer komplicerad karaktär, det kan man hålla med motionärerna om. Men vi har ju klart uttalade skyldigheter för domstolar och förvaltningsmyndigheter att beakta allas likhet inför lagen och att iaktta saklighet och opartiskhet. Dispens- och nådeinstitutionen öppnar ju därutöver möjligheter till individuella hänsynstaganden. Jörn Svensson har nyss nämnt några drastiska exempel. Men utskottets majoritet anser ändå inte att en "humanparagraf" skulle hindra misstag som tyvärr begås och som måste rättas till på annat sätt. Tvärtom är risken för godtycke, Jörn Svensson, inte helt utesluten – även om vi skulle få en s. k. humanparagraf.

Slutligen har man från folkpartiet en reservation av annan karaktär än de tidigare nämnda, där man i anslutning till motion 1982/83:1144 begär ändring så att ingen övre åldersgräns fastställs för offentliga uppdrag. Motionärerna anger det som ett slöseri att man i samhällsarbetet inte tillräckligt drar nytta av äldre personer.

I KU:s tidigare behandling av liknande ärenden – och det har förekommit

en rad sådana under senare år – har man påtalat att åldersgränser i samband med nomineringar berör i första hand de politiska partierna, som inom sig måste klara ut den saken.

I KU:s betänkande 1980/81:8 redovisades en genomgång av de åldersgränser som förekommer. De kan sägas främst förekomma i fråga om nämndemannauppdrag i olika domstolar. Samma gäller också taxeringsnämnder. Åldersgränsen är 70 år. Utskottet föreslog att regeringen närmare skulle pröva behovet av övre åldersgränsen som villkor för valbarhet till offentliga uppdrag. Så har också skett, och i proposition har avstyrkts avskaffande av 70-årsgränsen. I sin behandling av propositionen pekade justitieutskottet bl. a. på att ett slopande av 70-årsgränsen skulle skapa ett motsatsförhållande mellan nämndemännen och de lagfarna domare som avgår med pension vid 67 års ålder.

Med anledning bl. a. av att riksdagen så nyligen behandlat den frågan finner KU inte skäl till nya initiativ.

Herr talman! Det har i utskottets betänkande crinrats om att olika aspekter på myndigheternas verksamhet på senare tid varit föremål för särskilda utredningsinsatser och överväganden inom regeringskansliet. Utom översynen av förvaltningslagen görs också särskilda insatser för att förbättra kontakterna enskilda personer och myndigheter emellan. Syftet är ju att myndigheter och anställda inom hela statsförvaltningen skall aktivt verka för bättre service och kontakt med medborgarna. Mot den bakgrunden finns det enligt utskottet inte anledning att ta särskilda initiativ i nuvarande läge.

Anf. 89 OVE ERIKSSON (m) replik:

Herr talman! Yngve Nyquist frågar om det behövs en särskild paragraf där tjänstemän åläggs att visa respekt och omtanke när det gäller att möta den person som söker upplysning, råd eller hjälp hos myndigheten eller vars sak prövas av denna. Ja, Yngve Nyquist, vi anser att det tyvärr behövs en sådan lagparagraf. Naturligtvis kommer den inte att hindra misstag. Jörn Svensson redogjorde värtaligt för flera olika exempel som visar att nuvarande lagstiftning medger misstag. Tyvärr kommer det säkert att bli så också i framtiden. Det allmängiltiga regelverk som Yngve Nyquist hänvisar till räcker inte, utan jag tror att en sådan här paragraf skulle fungera bra.

Jag vill i detta sammanhang också säga att jag hyser stor sympati för de synpunkter som Jörn Svensson talat om när det gäller en humanparagraf. Det är möjligt att vi någonstans från våra bägge utgångspunkter kommer att mötas. Vi har tydligen samma uppfattning om detta.

När det är så, Yngve Nyquist, att man funnit det nödvändigt att så sent som 1980 komplettera lagen om tillsyn över hälso- och sjukvårdspersonalen med en paragraf av denna lydelse, varför skulle vi då inte kunna få in en komplettering i förvaltningslagen?

Anf. 90 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Jag tycker att Yngve Nyquists attityd är både ofruktbar och passiv. När man nämligen konfronteras med sådana här praktiska fall, som inte är ovanliga – jag skulle, om det behövdes, kunna redovisa långa listor med sådana – kommer man fram till att de helt enkelt måste kunna förhindras. Det får inte vara så att en människa plötsligt blir påförd ett betalningskrav därför att en myndighet har begått ett uppenbart misstag. Sedan kan myndigheten, trots att den måste inse sitt misstag, fortsätta att insistera på att inbetalning skall ske för att sedan betala tillbaka pengarna till vederbörande. Det är alldeles orimligt att ställa sådana krav på människor för saker och ting som de inte är skyldiga till. Sådant skall inte behöva hända. Det måste antingen finnas undantagsregler eller någon formell mekanism med hjälp av vilken en tjänsteman som är ansvarig för handläggningen av ett sådant fall kan säga: Här rör det sig om ett uppenbart fel, och här kan vi inte kräva den enskilde på pengar.

Sedan kan man diskutera på vilka vägar man skall ge tjänstemännen denna skyldighet eller möjlighet – om det skall ske genom tillkomsten av en paragraf eller genom regler tillsammans med exempelvis agerande på det fackliga planet. Kommunal tjänstemannaförbundet exempelvis har på ett förtjänstfullt sätt tagit upp den här frågan och försöker för sina medlemmar befordra ett humant beteende och en insikt om att man ibland måste träda vid sidan om de formella reglerna, därför att konsekvenserna av att följa dem blir totalt orimliga.

Vi hävdar att detta är viktigt, inte minst ur en speciell synpunkt, som Yngve Nyquist som socialdemokrat borde vara känslig för. Vi lever i en tid där den offentliga sektorn utsätts för angrepp av dem som är dess fiender. Det är viktigt för den offentliga sektorns anseende att den offentliga sektorn får ett gott namn och inte belastas med den här typen av bisarra fall och grova misstag. Det är nämligen politiskt skadligt, och det skadar de många goda sidor och viktiga områden som den offentliga sektorn verkar inom och som vi vill slå vakt om.

Anf. 91 YNGVE NYQUIST (s) replik:

Herr talman! Ove Eriksson har sagt sig ha sympatier för vad Jörn Svensson har föreslagit. Det skall bli intressant att se om det så småningom kommer något slags blandning av den frihetsmotion som moderaterna har framlagt och de synpunkter på humanparagraf som Jörn Svensson har.

Jörn Svensson åberopar sin erfarenhet från tjänstemannaplanet. Det kan också jag göra efter ett antal år i både privat och statlig tjänst. Min uppfattning är att tjänstemän i statlig förvaltning lika väl som tjänstemän inom den privata sektorn inte visar upp någon omänsklighet. De styrs alltför mycket av praxis, säger Jörn Svensson. Men är ändå inte den praxis som går ut på att människor skall behandlas lika inför lagen betydelsefull i sammanhanget? De drastiska exempel, som Jörn Svensson redovisar, och som han rubricerar som idioti, dumdristighet och övergrepp får naturligtvis stå för hans räkning. Själv tycker jag att han använder litet väl starka ord. Skulle vi

tillskapa en paragraf av det slag som föreslagits av vpk. kan ändå inte risken uteslutas för olika behandling från skilda myndigheter och ute i länen. Den risken är jag litet rädd för.

Anf. 92 JÖRN SVENSSON (vpk) replik:

Herr talman! Yngve Nyquist förväxlar nog det man skulle kunna kalla den materiella likheten vid behandlingen av medborgare från myndigheters sida med den formella likheten. Vårt förslag tar sikte på att undanröja just sådana stötande fel som är en konsekvens av att man visserligen tillämpar samma rutin men att den leder till så från varandra vitt skilda och för vissa medborgare orimliga konsekvenser, just på grund av sin formalism, att den materiella likheten, den materiella rättvisan, blir lidande. Därför menar vi att det behövs någon form av agerande, någon form av bestämmelse, som medför att den formella likheten inte används för att så att säga undergräva den materiella. Så skedde t. ex. i fallet med studenten som jag har redogjort för. Där tillämpade man formellt samma beteende mot alla sökande, men i detta fall ledde det till materiellt andra konsekvenser, trots att denna student enligt all rimlighet borde ha behandlats lika som alla andra studenter som kom för att skriva in sig.

Jag vill också betona att mycket av skulden till sådana förhållanden ligger i de speciella typer av rutiner som uppkommer vid en förvaltningsdatorisering och som icke rättas till därför att det kostar pengar och man måste programmera om eller ändra bestämmelser och rutiner internt inom förvaltningen. Man gör sig inte den mödan, utan medborgarna får hellre lida.

Till slut skulle jag, med anledning av Yngve Nyquists kommentarer till mina och den moderate talarens propäer, vilja säga: Vi skulle helst se att vi kunde verka för en humanisering och ett undanröjande av sådana orimligheter som jag har påtalat tillsammans med socialdemokraterna och tillsammans med övriga partier. Men det fordrar litet större aktivitet från Yngve Nyquists sida.

Anf. 93 YNGVE NYQUIST (s) replik:

Herr talman! Den aktivitet som Jörn Svensson efterlyser tycker jag har kommit till synes i den utredning som regeringen nu bearbetar. Här kan vi förvänta oss ett förslag så småningom.

Om man syftar till enkelhet och snabbhet vid behandlingen, om man vill att kontakterna mellan myndigheter och enskilda skall underlättas, om man vill att rättssäkerheten inte skall eftersättas, då måste man naturligtvis vara försiktig i sitt agerande. Jag tycker nog att det finns skäl att avvakta.

Självfallet har jag samma synpunkter som Jörn Svensson beträffande de exempel som han har tagit fram. I samband med datorisering kan det naturligtvis uppstå problem, men då skall givetvis någon ansvarig i ett led av ärendet försöka rätta till detta, och jag tror att man redan nu har förutsättningar att göra det. Så långt kan Jörn Svensson och jag vara överens.

Anf. 94 GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Nr 10

Onsdagen den
17 oktober 1984

Statlig förvaltning,
m. m.

Herr talman! Jag är på sätt och vis tacksam att jag genom andra värv i rikets tjänst var förhindrad att bli indragen i så självuppgivna meningsyttringar som dem man nu kan ta del av i konstitutionsutskottets betänkande 1984/85:2.

Det går ju knappast en dag då man inte på ett eller annat sätt kommer i kontakt med mänskliga oförrätter, där byråkratins och juristeriets företrädare trampar på den enskilde medborgarens rätt, eller – för att tala med Hamlet –:

”Ty vem fördroge tidens spe och gissel,
förtryckets vrånghet, övermodets hån,
föraktad kärleks kval, *senfärdig lag,*
närgången ämbetshögförd och de sparkar
odågan ger den tålīga förtjänsten,
om själv man kunde giva sig kvittens
med en tum stål?”

Detta, herr talman, är kanske eviga frågor. Men det hade varit bra om konstitutionsutskottet i detta betänkande verkligen gjort sig till medborgarnas talesman. Jag vill naturligtvis inte skära alla myndigheter och myndighetspersoner över en kam. Det finns bra och det finns dåliga. De som är bra – och jag har på senare tid träffat på minst fem sådana – borde oftare än som sker få bevis på vår uppskattning. De dåliga måste identifieras, omskolas och placeras på uppgifter där de inte kan skada medborgarna. Självtillräckligheten och okunnigheten är stora, rakt genom hierarkierna.

Tullverket kan t. ex. inte skilja på skatter och avgifter. Dess generaldirektör – och kanske också andra generaldirektörer och domare – borde examineras på tillämpliga delar av regeringsformen innan de skulle få tillträda sin tjänst.

Svea hovrätt har för sin del agerat på ett föredömligt sätt genom att anlita konstitutionsutskottets kanslichef som föreläsare över konstitutionella spörsmål av betydelse för den vanliga juridiken.

Men staten har också avstått för mycken makt åt kommuner och fackliga organisationer och tillåtit landsting, kommuner och sådana organisationer att sluta sig samman i alltför starka överorganisationer, som nu för tiden hotar både de enskilda medborgarna och statsmakten själv. Det är på tiden att *riksdagen* fattar tyglarna och garanterar *medborgarnas rätt* mot myndigheter och överorganisationer. Detta är en vital uppgift för oss som ”folkets främsta företrädare” och dess försvarare mot översåtarna. Många av de nya tycks mera maktfullkomliga än de gamla, och många av dem har varken erforderliga kunskaper eller tillräckligt känsliga samveten.

Jag har hittills, herr talman, i snart 70 år levt lycklig utan att känna till skillnaden mellan kommunalbesvär och förvaltningsbesvär, och jag delar förmodligen den bristen på kunskap med en överväldigande del av den svenska befolkningen. Delgivning och överklagande av beslut borde inte behöva vara tillkrånglade på det sätt som antyds i betänkandet. Raka spår borde det vara, överallt och för alla.

Det låter fint med den kommunala självstyrelsen. Men om den manifesterar sig genom att kvälja dom och sätta sig över gällande lag – som nyligen skett flerstädes i landet – så har högsta rätt blivit högsta orätt, och det är vår sak att tillse att vederbörande befordras till näpst, oavsett om det rör sig om kommunalbesvär eller förvaltningsbesvär eller något annat. Det är ytterligt demoraliserande att bevittna det spektakel som nu avslöjas.

Enda sättet för medborgarna att få sin rätt förefaller till slut vara att skaka om myndigheterna, att kunna utkräva personligt ansvar, för bakom den anonyma myndigheten hukar sig människor rädda om sitt eget skinn. Det är därför man har desarmerat JO och genom uttunningen av tjänsteansvaret i vissa fall ytterst förvandlat lag och rätt till en facklig förhandlingsfråga.

Jag skulle vilja utrusta JO – kanske en enda och inte fyra? – med ett bart huggande svärd i stället för de bojor som nu fjättrar handlandet. Jag skulle också önska att JO:s erfarenhetsvärld främst vore domstolens snarare än statsförvaltningens – domarens, åklagarens eller advokatens – så att han inte ett ögonblick förleddes att göra överhetens värderingar till sina egna eller att i maktlöshetens tecken ge upp inför byråkratiska undanmanövrer.

Sjukvården, vars utövare har svårt att inse att deras verksamhet skulle anses vara "myndighetsutövning", har ändock lagat över sig, som stadgar att patienterna skall visas "respekt och omtanke". Det är i allmänhet en aldeles onödig föreskrift just där: för de allra flesta är det självklart. Sjukvårdens utövare är nästan också de enda som får kännbara straff för oavsiktliga felgrepp, kanske efter långa och tröttsamma jourdygn. Som jag ser det är det en ovansklig heder för medborgare av denna kategori att – som nästan de enda i landet – bli tagna på allvar, bli utsatta för förväntningar, och anses ha ansvar för sina gärningar och därför också ha privilegiet att bli straffade när de gör fel och inte betraktas som i grunden oansvariga och därför ursäktade. Sådant hör ihop med ärlighet, självständighet och kurage.

Det är beklagligt att konstitutionsutskottet inte ansett sig kunna utsträcka kravet på sådana mänskliga och moraliska kvalifikationer till andra myndighetspersoner. I stället för att huka sig och söka betäckning i en urvattnad tjänsteansvarslagstiftning *borde* hederliga människor i förvaltningen *själva* begära att bli myndigförklarade av riksdagen och få stå för sina gärningar.

Herr talman! En enligt grundlagen formellt mäktig, men i verkligheten ganska maktlös, riksdag bereder sig nu att nästa år fira 550-årsminnet av det riksmöte som kom till stånd sedan Engelbrekt framgångsrikt tagit upp kampen mot det dåtida fogdeväldet. Vad har *vi* gjort och vad gör *vi* för att bekämpa det nutida fogdeväldet?

Är konstitutionsutskottet grundlagens värnare, medborgarnas trygga beskärm mot en maktfullkomlig överhet, eller bara ännu en myndighet, som med beklagande förklarar varför det inte går att göra något åt någonting av det myckna som blir fel här i landet?

Jag drömmer inte om "en vantrons oskuld" eller "ett trolöst, njutningslystet och barmhärtigt hjärta", som en gång Lars Gyllensten, utan i stället om en riksdag som är på alerten och *gör* något för människorna och gör det *nu*, och inte bara med sömngångaraktig säkerhet följer 1809 års konstitutionsutskotts

råd att vara visligt trög till verkning men fast och stark till motstånd.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till den moderata reservationen, som bl. a. följer upp min motion nr 1124.

Anf. 95 YNGVE NYQUIST (s):

Herr talman! Det förvånar mig något att Gunnar Biörck i Värmdö, med det sinne han har för korrekthet och god ton, ville göra ett sådant svepande angrepp på landsting, fackliga organisationer och översåtar, som han uttrycker det.

Jag skall inte bemöta detta i detalj. Men jag vill ta upp en punkt som han angriper. Han talar om den föreskrift som finns om hur sjukvårdspersonalen skall förfara gentemot de människor som söker vård som om föreskriften vore onödig. Här vill jag verkligen anmäla en helt annan mening. Jag tycker nämligen att parallellen med sjukvårdspersonalen inte är rimlig. När människorna möter läkare och sjuksköterskor är de ofta i en sårbar situation. De är svaga, kanske både somatiskt och mentalt. Då finns det verkligen behov av en föreskrift om hur den personal som de i sitt sårbara tillstånd möter skall bete sig.

Jag är övertygad om att många av de människor som söker myndigheter och myndighetspersoner i olika avseenden har en helt annan status. Därför är det inte nödvändigt med några detaljföreskrifter om hur de skall bete sig. Jag tror att normalt funtade tjänstemän klarar den saken på ett hyggligt sätt ändå.

Anf. 96 GUNNAR BIÖRCK i Värmdö (m):

Herr talman! Jag har naturligtvis ingenting emot att det står om respekt och omtanke i föreskrifter för sjukvårdspersonalen. Vad jag sade var bara att jag tror att det inte finns någon personalkategori här i landet för vilken detta är mer naturligt på grund av deras utbildning och dagliga verksamhet än just sjukvårdens personal. Min erfarenhet är att ett sådant stadgande närmast är överflödigt. Men om det finns en annan uppfattning bör det naturligtvis finnas sådana föreskrifter och det är ju i själva verket dem jag åberopat.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om konstitutionsutskottets betänkande 3.)

Anf. 97 TREDJE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera konstitutionsutskottets betänkande 3 om vissa kyrkliga frågor.

Nr 10

Onsdagen den
17 oktober 1984

*Statlig förvaltning,
m. m.*

Vissa kyrkliga frågor**Anf. 98** LARS ERNESTAM (fp):

Herr talman! Jan-Erik Wikströms och Kerstin Anérs motion, som tas upp i det betänkande vi nu diskuterar, handlar om att religionsfrihetslagens bestämmelser om medlemskap i svenska kyrkan bör ändras så att full överensstämmelse uppnås mellan lagens regler och regeringsformens 2 kap. 2 §.

Motionen avser det faktiska förhållande som nu råder mellan kyrka och stat. Reglerna om s. k. negativ religionsfrihet infördes i regeringsformen fr. o. m. den 1 januari 1977. Sedan dess har åtskilligt hänt beträffande relationerna mellan kyrkan och staten. Av det utredningsarbete som föregick lagändringen framgår det att det finns en motsättning mellan religionsfrihetslagens bestämmelser om medlemskapet i svenska kyrkan och regeringsformens bestämmelser om grundläggande fri- och rättigheter. Regeringsformen fick därför övergångsbestämmelser som säger att reglerna om medlemskap skall gälla utan hinder av 2 kap. 2 § regeringsformen.

Konstitutionsutskottets majoritet säger att riksdagen bör avvakta den utredning om kyrkotillhörighet och dop i svenska kyrkan som pågår efter initiativ av 1983 års kyrkomöte.

Jag vill, herr talman, i det här sammanhanget understryka att det naturligtvis är mycket betydelsefullt att detta utredningsarbete pågår inom kyrkan. Det som givetvis är lika angeläget är att riksdagen för statsmakternas del nu, efter det att de nya reglerna för samverkan mellan kyrka och stat har trätt i kraft, förnyar ett uttalande om vad som gäller för statens del beträffande religionsfriheten och regeringsformen. Ett klarläggande på den punkten borde också rimligen kunna underlätta det utredningsarbete som kyrkan bedriver.

Övergångsbestämmelser, speciellt vad avser en grundlag, bör rimligen inte gälla hur länge som helst. Därför bör medlemskapsreglerna i religionsfrihetslagen ändras, så att de inte längre står i strid med grundlagen.

När jag anser att ett sådant ställningstagande från riksdagens sida skulle underlätta kyrkans utredningsarbete, gör jag det också mot den bakgrunden att 1979 års kyrkomöte har uttalat att medlemskapsreglerna, enligt kyrkans uppfattning, inte strider mot regeringsformen.

Full harmoni mellan statens regler och kyrkans medlemskapsregler uppnås inte förrän medlemskapet i kyrkan förenas med någon form av viljeytring. Hur denna viljeytring skall utformas är en angelägenhet för kyrkan att ta ställning till. Vad staten bör ta ställning till – och då genom ett uttalande från riksdagen – är frågan huruvida en viljeytring, personlig eller från vårdnads-havare, erfordras för att undanröja den motsättning som nu råder mellan svenska kyrkans medlemsregler och konstitutionens fri- och rättighetsförklaring.

Majoritetens ställningstagande är egentligen inget ställningstagande. Vad som sägs är att resultatet av kyrkans utredning skall avvaktas. Det innebär, såvitt jag kan förstå, att utskottets majoritet inte tar ställning i sakfrågan.

Motionen och reservationen i anslutning till utskottets ställningstagande, däremot, gäller medlemskapsreglerna och tar alltså ställning.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis, samtidigt som jag yrkar bifall till reservationen, redovisa att folkpartiet har kvar sin principiella syn att de nuvarande banden mellan stat och kyrka bör upplösas. I ett liberalt samhälle är val av kyrkotillhörighet den enskildes ensak, inte statens angelägenhet. Enligt vår uppfattning bör den slutliga målsättningen vara att banden mellan kyrka och stat skall upplösas. Vi har den uppfattningen att en åtskillnad mellan kyrkan och staten skulle vara stimulerande och vitaliserande, främst för svenska kyrkan men också för de kristna samfundet i stort i det svenska samhället.

Anf. 99 OLLE SVENSSON (s):

Herr talman! Jag skall bara behandla den reservation som är knuten till betänkandet. I övrigt är betänkandet enhälligt. Men jag vill alltså börja med att yrka bifall till utskottets hemställan, vilket innebär avslag på reservationen.

Vi har behandlat den här frågan relativt nyligen – för knappt ett år sedan – med anledning av en motion med likartat innehåll som den vi i dag har att behandla. Jag behöver kanske inte upprepa så mycket av det som då anfördes. De argument som framfördes från majoritetens sida innebar en hänvisning till den utredning om kyrkotillhörighet och dop i den svenska kyrkan som bedrevs efter initiativ av 1983 års kyrkomöte. Den utredningen har ännu inte avslutat sitt arbete, och det är därför utskottsmajoriteten vidhåller uppfattningen att utredningens resultat bör inhämtas innan riksdagen tar ställning.

Jag vill gärna kommentera Lars Ernestams diskussion kring förarbetena, vilket är ganska lätt för mig, eftersom jag själv tillhörde 1973 års fri- och rättighetsutredning.

Det ligger till på det sättet att 2 kap. i regeringsformen handlar om våra grundläggande fri- och rättigheter. Det sägs där i 2 § att varje medborgare är skyddad gentemot det allmänna mot tvång att ge till känna sin åskådning i politiskt, religiöst, kulturellt eller annat hänseende. Bestämmelsen tillkom ju genom 1976 års grundlagsreform. Samtidigt infördes just den övergångsbestämmelse, enligt vilken bestämmelser om medlemskap i svenska kyrkan skulle gälla utan hinder av 2 kap. 2 § regeringsformen i dess nya lydelse.

Jag vill gärna understryka följande. Vid riksdagsbehandlingen av propositionen när fri- och rättighetskapitlet infördes förutsågs att nämnda övergångsbestämmelser skulle utgå, eftersom det enligt den motionär som då hade ett yrkande inte fanns någon motsättning mellan religionsfrihetslagens bestämmelse och den föreslagna lydelsen av 2 kap 2 § regeringsformen. Men konstitutionsutskottet ansåg inte att det fanns anledning att frångå propositionens förslag.

Jag vill säga till Lars Ernestam att jag står fast vid denna ståndpunkt. Det behövs alltså fortfarande en övergångsbestämmelse av det här slaget; här finns annars en motsättning.

Anf. 100 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Jag tolkar konstitutionsutskottets ordförande på det sättet att han då medger att det inte råder full överensstämmelse mellan kyrkans medlemskapsregler och grundlagen. Jag tycker det är bra att det i det här sammanhanget blev så klart sagt av ordföranden i utskottet.

Anf. 101 OLLE SVENSSON (s) replik:

Herr talman! Övergångsbestämmelserna behövs alltså fortfarande, och man kan inte heller avskaffa dem förrän man får en utredning som kan klarlägga sammanhangen. Att socialdemokratin i det utredningsarbete som har förekommit också principiellt intagit den ståndpunkten, att man bör ändra relationerna mellan stat och kyrka, är väl känt och framgår om man studerar vad som har hänt. Men jag vill tillägga att man från socialdemokratiens sida har sagt att för att en sådan förändring skall kunna komma till stånd bör man ha ett brett underlag för det beslutet här i riksdagen.

Anf. 102 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker det är bra att Olle Svensson i sin replik klart utsade att socialdemokraterna står fast vid sin principiella syn på relationerna mellan kyrka och stat. Jag fick inte något direkt svar på min fråga, men jag tolkar det så att Olle Svensson indirekt sagt just vad jag vill höra.

Anf. 103 BENGT KINDBOM (c):

Herr talman! I samband med att konstitutionsutskottet nu behandlar vissa kyrkliga frågor har det gjorts en del principiella redovisningar. Jag tycker att då finns det anledning att också jag redovisar vissa av de principer som vi i centern ser som väsentliga och viktiga när det gäller svenska kyrkan.

Alltsedan 1958 års utredning om kyrka-stat lades fram har vi hävdats att det bör vara ett nära samband, en nära relation, mellan kyrkan och staten. Samhällets uppgift är att skapa förutsättningar för religiös verksamhet över hela landet.

Den svenska kyrkan har tre väsentliga karaktärsdrag: för det första en för hela landet omfattande församlingsorganisation, för det andra kravet att alla oavsett ekonomi och bostadsort skall kunna nå och näs av en öppen folkkyrka och för det tredje den demokratiska uppbyggnaden, där man förenar prästerlig ämbetsförvaltning och lekmannainflytande. Det är en principiell utgångspunkt som vi har hävdats under många år och fortfarande står fast vid.

Förhållandet mellan kyrka och stat har emellertid reformerats så att till kyrkan har delegerats frågor, som rör svenska kyrkans inre arbete såsom lära, böcker, sakrament, gudstjänstordning m. m., medan det i 1982 års kyrkomötesreform slogs fast att föreskrifter av gemensam natur skall lagfästas på ett särskilt sätt. Det gäller bl. a. medlemskapsreglerna, som behandlas i grundlagsenlig ordning och som skall tillstyrkas av kyrkomötet.

Det är viktigt att konstatera att det har rått enighet mellan partierna i fråga om kyrkomötesreformen. Då kan vi inte se denna fråga isolerat, vilket

folkpartiet i dag gör i sin reservation.

Konstitutionsutskottet och riksdagen har under loppet av ett år behandlat denna fråga två gånger. Skillnaden mellan förra årets reservation och dagens är att man tidigare föreslog ändringar av grundlagen men nu föreslår ändringar av religionsfrihetslagstiftningen. Jag har fäst mig vid att ett ensidigt ställningstagande från riksdagens sida blir följd av detta. Därför finns det, som jag sade förut, anledning att på nytt påpeka den syn som varit gemensam för partierna, nämligen att ändringar när det gäller svenska kyrkan skall beslutas i bred enighet. Att riksdagen nu skulle ensidigt ta ställning till medlemsfrågorna är inte tillfredsställande mot denna bakgrund. Det har inte sedan föregående behandling inträffat något som ger mig anledning till annat yrkande än om bifall till utskottets förslag och avslag på reservation 1.

Jag vill sedan, herr talman, ytterligare kommentera en punkt som berörs i utskottsbetänkandet, nämligen kyrkomötets yttrande över förslaget till ändringar i lagen om församlingar och kyrkliga samfälligheter. Den lagstiftningen omfattas inte av de särskilda regler som föreskrevs, när vi antog kyrkomötesreformen, utan betraktas såsom en kommunallag, där riksdagen ensam stiftar lag. Det är en utgångspunkt som vi har gemensam med utskottet.

Jag vill i detta sammanhang peka på vad utskottet säger, nämligen att det är viktigt att de kyrkliga organen bereds tillfälle att yttra sig över förslag till väsentliga ändringar i den aktuella lagstiftningen. Det är angeläget att understryka detta i debatten, när riksdagen nu går vidare och regeringen har att handlägga remisser på detta område. Församlingsstyrelselagen reglerar ju inte enbart frågor om förvaltning och ekonomi utan också det som kanske är det viktigaste inom svenska kyrkan, nämligen församlingsverksamheten samt främjandet av gudstjänstliv och kristen verksamhet bland barn, unga, gamla och övriga inom församlingen. Detta gör att lagen om församlingar och kyrkliga samfälligheter har en dignitet, som går utöver den kommunallagsreglerande biten.

Med detta, herr talman, yrkar jag ånyo bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen.

Anf. 104 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Bengt Kindbom har redovisat centerns syn på kyrka-stat-frågan, och jag har redovisat folkpartiets syn. Det är bara att konstatera att vi har olika uppfattningar, och det är inte därför jag begärde replik. Jag skulle ändå i sammanhanget vilja fråga Bengt Kindbom om det som vi tog upp i vår motion och som också reservationen gäller: Anser Bengt Kindbom att religionsfrihetslagens regler om medlemskap i svenska kyrkan är förenliga med regeringsformen?

Anf. 105 BENGT KINDBOM (c) replik:

Herr talman! Jag tycker att det enklaste svaret på den frågan är att de övergångsbestämmelser som finns i grundlagen i det här fallet är att betrakta som grundlag och att de äldre reglerna då fortfarande gäller intill dess vi får

Nr 10

Onsdagen den
17 oktober 1984

*Vissa kyrkliga
frågor*

*Vissa kyrkliga
frågor*

en ändring. Den ändringen hoppas jag också i framtiden förutsätter den breda enighet och de breda lösningar som har understrukits både i mitt anförande och i Olle Svenssons anförande.

Anf. 106 LARS ERNESTAM (fp) replik:

Herr talman! Min fråga till Bengt Kindbom blir då: Anser Bengt Kindbom att man kan ha övergångsbestämmelser i en grundlag hur länge som helst?

Anf. 107 TORE NILSSON (m):

Herr talman! Föreliggande betänkande behandlar också en motion om lagstiftning mot diskriminering av bibeltrogna kristna som jag väckte vid förra riksmötet. Motionen avstyrks.

I samband med referaten från det senaste kyrkomötet mötte jag i pressen uppgifter och rubriker som denna: "Vigningsstopp hotar kvinnoprästmotståndare." Om man läser vad som handhades på kyrkomötet, finner man att det där behandlades motioner som krävde vigningsstopp och att kyrkomötet svarade att det föreligger redan.

Det är helt enkelt så att den som har den gamla uppfattningen i de här ämbetsfrågorna kan inte vīgas till präst. Det är stopp, och det är inte Herren, kyrkans herre, som stoppar honom utan det är myndigheterna, det är kyrkans ledning och riksdagen/staten.

Denna och en rad andra frågor i samband med den som jag hade mött var anledningen till att jag väckte min motion. Jag vill tacka utskottet, som har skrivit rätt utförligt och presenterat bakgrunden mycket bra. Jag kanske skall referera något av det som står i motionen, nämligen att en man som upplever kallelsen från Gud till att bli präst – alltså en man – vägras prästvigning. Men exegetisk expertis fastslår att man inte med Nya testamentet som grund kan prästviga en kvinna. Detta är också från begynnelsen kyrkans bekännelse och tro. De som håller fast vid Bibeln och bekännelsen och den 2000-åriga traditionen diskrimineras. Kyrkan stängs för de bibeltrogna.

Det finns ingen möjlighet att med Nya testamentet i handen motivera den här s. k. reformen. En finsk teolog – jag tog upp detta utförligt i en debatt för några år sedan och skall bara nämna det nu – gick ut för att bevisa att det var riktigt ur Bibelns synpunkt med kvinnan som präst. Men han kunde inte, när han var ärlig, med Bibeln i hand bevisa detta, utan tvärtom ändrade han uppfattning och sade att det finns ingen ojämlikhet i kyrkan, men det finns olika ämbeten. Vi har olika kallelse.

Så sent som när biskopsmötets kommission lämnade det arbete som är känt under namnet Bibelsyn och bibelbruk, som alltså säger ja till kvinnopräster, sades det: Men skall man följa Nya testamentet, då är det omöjligt.

Man sätter sig alltså över det som är kyrkans grund, kyrkans urkund och det som kyrkan har lärt och den sanna kyrkan fortfarande lär. De flesta samfund i världen har alltfört den uppfattningen. Det är alltså inte något som riktar sig mot kvinnan som kvinna, det är bara det att Herren själv tydligen har ansett att vi har olika uppgifter; det står mycket tydligt i Skriften. Därför

står de som jag kallar de bibeltrogna där mycket bedrövade och kan inte förstå hur det har blivit så här.

I referaten som finns i betänkandets text får man också veta följande: Först säger kyrkomötet, på 1950-talet, att det inte går att hävda behörigheten för kvinnan att få just den här tjänsten. Men 1958 års två riksdagar tar den nya ställning som kallas reform, och kyrkomötet följer efter. Så sägs det att det "enligt den evangelisk-lutherska uppfattningen av bibel och ämbete, från vilken utskottet i sina överväganden har utgått, inte föreligger principiella hinder för kvinna att inneha kyrkans ämbete".

Ja, det är en tolkning, men den är ingalunda evangelisk och ingalunda luthersk; det har alltså de bibeltrogna hävdad. De står kvar vid den gamla principen och den gamla uppfattningen.

I referatet ges också beskedet att utskottet kom med något som kallas samvetsklausulen. Utskottet måste göra vissa uttalanden i syfte att förebygga en kyrkosplittrande söndring. Man skulle alltså hävda samvetets rätt att tala; människor skulle kunna följa sitt samvete. Man var rädd för kyrkosplittring. Man säger också att man inte vill veta av åsiktsförföljelse och att det inte skall vara någon diskriminering när klara trosskäl åberopas. Allt detta finns också citerat i betänkandet.

Men det gick framåt, och så kom 1982. Efter det året skulle behörighetslagen upphävas. Man avskaffade alltså samvetsklausulen. Det var ju svårt att man inte kunde avskaffa samvetet också! Det borde man göra ett försök med, för om det finns samvete – man har sedan gammalt hävdad att i demokratier skall samvetet inte tystas – är det märkligt att det här kunde ske. Men det är bara att konstatera faktum. I stället talar man om allmänna regler, rådande över allting, bestämmande över allting, över Bibeln, över Nya testamentet, över Herren. Det är alltså de nya reglerna. Jämställdheten har där kommit i en mycket märkvärdig tappning, för den kyrka som har den gamla uppfattningen har aldrig talat om att det inte skall råda jämlikhet utan menar att det är jämlikhet. Men det finns alltså olika tjänster.

Det finns i dag en tolerans mot allting och mot alla. Det förekommer så mycket på s. k. kyrkligt håll som är helt barockt ibland, men det tolereras. Man kan få lära och säga nästan vad som helst.

Det står också här att man skall godta personen. Den gamla uppfattningen har varit att en präst bör få tjänstgöra, även om han har en obekvämlig uppfattning i den här frågan. Man godtar alltså personen men inte åskådningen som han grundar sin uppfattning på. Nu har man emellertid kommit så långt att man inte godtar personen heller.

Utskottet refererar en tidigare skrivning, där det t. o. m. sägs att statsmakterna inte bör blanda sig i kyrkans inre liv. Men gör inte statsmakterna det? Det blir ju så. Kyrkan bör lyda sin Herre, men nu har den officiella kyrkoledningen tydligt politiserats i den meningen att den har samma uppfattning. I dag ligger här ett betänkande där ledamöter från fem partier i riksdagen – från moderaterna till vpk – enhälligt avstyrker ett förslag i en motion där man begär att få en lagstiftning som hindrar denna diskriminering. Majoriteten, som alltså är total, har hävdad detta.

Jag är väl nu den ende lekmanapredikanten i riksdagen och förmodligen också den siste, och det måste kanske upplevas som en lättnad när jag försvinner. Men jag vill gärna att det i de handlingar som återstår efter detta riksmötes behandling av den här frågan skall framföras från mig personligen och från grupper av människor som jag lärt känna under ett 40-årigt reseliv som lekmanapredikant i Sverige – allvarliga, stilla människor i landet och alltså inte bara präster utan kvinnor och män, kyrkfolk, bedjare, sådana som har älskat sin kyrka och som alltid har velat vara kvar i den – vilken bedrövelse vi känner över att detta kunnat hända. Det finns hemortsrätt för alla, säger utskottet. Nej, det finns inte hemortsrätt för dem som inte har låtit sig itutas den nya uppfattningen eller låtit sig hjärntvättas. Konstitutionsutskottets betänkande är på ett sätt god dag – yxskaft. Vi upplever oss såsom utdrivna. Det finns då ingen annan lösning än att gå. Jag kan inte helt dela det som står i reservationen, men i mycket instämmer jag i det som står där.

Jag vill sluta med att säga att när jag var ung blev jag mycket fascinerad av en paragraf i den dåvarande grundlagen – jag tror att det var 16 § – att Konungen bör ingens samvete tvinga eller tvinga låta. Vi har en annan grundlag nu, men jag har i tidigare debatter och motioner fått veta att det egentligen är samma princip som gäller i dag även om den inte uttrycks på samma högtidliga sätt och Konungen inte omtalas. Mina kamrater i riksdagen, är det verkligen inte så att resultatet av att samvetsklausulen togs bort i och med utgången av 1982 innebär att man tvingar samveten? Jag kan också fråga: Är det demokrati i Sverige då? Man kan också fundera över om det är näringsfrihet. Det går unga män – jag känner personligen flera – som hade önskat bli präster i kyrkan men som nu är tvungna att vända sig åt ett annat håll. Detta är sagt med stor bedrövelse, och jag skall inte säga mer. Det är meningslöst att yrka bifall till motionen. Vi står alltså inför en ny tidsålder, och den söndring man sade att man ville undvika är ju ett faktum.

Anf. 108 OLLE SVENSSON (s):

Herr talman! Detta var ett långt anförande om diskriminering. Men vad är det som riksdagen i dag ställer sig bakom? Jo, upphävandet av behörighetslagen, vilket medför att allmänna bestämmelser i regeringsformen och jämställdhetslagen om jämställdhet mellan män och kvinnor också skall gälla i svenska kyrkans verksamhet. Det var vi eniga om och motiverade det utförligt i ett betänkande redan 1981/82. Det finns all anledning att stå fast vid detta. Kom ihåg att vad vi då bestämde var att ställa oss bakom jämställdhet mellan män och kvinnor.

Med det anförda yrkar jag avslag på motionen och bifall till utskottets hemställan.

Anf. 109 TORE NILSSON (m):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till konstitutionsutskottets ordförande, som jag personligen har stor respekt för. Om det finns två unga män, t. ex. i min hemkommun Västerbotten, jag råkar känna sådana, som sedan barndomen har tillhört kyrkan, älskat kyrkan, velat tjäna kyrkan – de kanske redan

under skoltiden siktat på detta – men som har den här obekväma uppfattningen, är det jämställdhet om de inte kan läsa till präster och räkna med att bli prästvigda? När det finns så pass många församlingar och så stora grupper i Sverige som har denna uppfattning – det har talats så tydligt om att man skulle försöka förstå varandra – skulle de då inte kunna prästvigas och kunna få kallelse till just sådana församlingar? Det är min mening att så borde vara fallet. Å andra sidan vill jag personligen, som kyrkan nu ser ut – starkt politiserad och styrd av krafter utanför kyrkan och av krafter inom kyrkan som inte bryr sig om Bibeln – råda de unga männen att i stället finna ett verksamhetsfält i Kristi kyrka utanför det som officiellt är svenska kyrkan.

Anf. 110 OLLE SVENSSON (s):

Herr talman! Det ingår i svenska kyrkans bekännelse att kvinnor kan inneha prästämbetet och att kvinnor och män är jämställda i detta ämbete. Även de som har en annan uppfattning i ämbetsfrågan har hemortsrätt i svenska kyrkan. Däremot godtar svenska kyrkan inte den åskådning som motståndet mot kvinnliga präster bygger på.

Detta har utskottet påpekat, och jag vill upprepa det ytterligare en gång.

Anf. 111 TORE NILSSON (m):

Herr talman! Jag vill minnas att jag citerade just detta. Det skulle alltså betyda att om man har en annan åskådning tolererar kyrkan inte denna, men personen skall godkännas. Han har hemortsrätt. Men har han inte hemortsrätt såsom arbetare och tjänare i kyrkan fast han de facto är tjänare hos kyrkans Herre? Det är det som är det märkvärdiga.

Det som Olle Svensson kallar bekännelse är en viss kyrkolag som stiftades före 1982, men det är inte svenska kyrkans bekännelseskrifter, och det är framför allt inte Bibeln.

Jag har från början sagt att exegetik och kyrkans utläggare sedan urminnes tid har kommit fram till samma ståndpunkt. De som nu inte kan förstå det här nya är alltså inte några upprorsmän, som går emot kyrkans lära, utan det är de människor som är trogna kyrkans Herre och kyrkan själv.

Överläggningen var härmed avslutad.

Konstitutionsutskottets betänkande 2

Mom. 4 a (ändringar i förvaltningslagen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Anders Björck m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 6 (en "humanparagraf" i lagstiftningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Nils Berndtson – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (slopande av övre åldersgränser för offentliga uppdrag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Lars Ernestam – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Konstitutionsutskottets betänkande 3

Mom. 1 (medlemskapsreglerna i svenska kyrkan)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservationen av Lars Ernestam – bifölls med acklamation.

Mom. 2–4

Utskottets hemställan bifölls.

9 § Föredrogs

Socialutskottets betänkande

1984/85:1 Vissa hälsoskyddsfrågor

Utskottets hemställan bifölls.

10 § Enskilda vårdhem

Föredrogs socialutskottets betänkande 1984/85:2 om vissa bestämmelser inom hälso- och sjukvården.

Anf. 112 BO ARVIDSON (m):

Herr talman! I socialutskottets betänkande 2 behandlas en motion av Rune Rydén och mig om en översyn av stadgan om enskilda vårdhem. I denna stadga regleras vilka patientkategorier som får vårdas vid enskilt vårdhem. Av den proposition som låg till grund för stadgan när den antogs 1970 framgår att stadgan tillkom främst för att reglera långtidsvård och åldringsvård.

I stadgans 4 § sägs: "Länsstyrelsen får förordna att person, som ej lämpligen kan vårdas vid vårdhemmet eller som väsentligt försvårar vården av andra som vistas på hemmet, skall förflyttas därifrån."

Denna paragraf följs i socialstyrelsens kungörelse med anvisningar till stadgan upp på detta sätt i 1 §: "Svårt åldersdementa personer bör inte vårdas på enskilt vårdhem. I regel bör inte heller långvarigt kroppssjuka med stort vårdbehov eller höggradigt rörelsehindrade personer vårdas på sådant hem." Det är just denna form av inskränkning vi vänder oss emot.

I utskottets betänkande sägs att det inom socialstyrelsen f. n. pågår en översyn av anvisningarna till stadgan och att detta arbete beräknas vara avslutat inom kort. Utskottsmajoriteten utgår från att socialstyrelsen, om översynen ger anledning till det, även aktualiserar frågan om eventuella

ändringar av stadgan.

Inom moderata samlingspartiet anser vi att de enskilda vårdhemmen är ett viktigt och välfungerande komplement till landstingens sjukhem. Detta fick vi f. ö. på ett utmärkt sätt bekräftat vid det studiebesök som socialutskottet gjorde i Kronobergs län i förra veckan. Vi moderater kan inte finna skäl att särbehandla de enskilda vårdhemmen då det gäller möjligheten att ta emot vissa patientgrupper.

Detta kan ses både som en fråga om rättvisa mellan offentlig och enskild vård och som en fråga om valfrihet för den enskilde patienten. Om enskilda vårdhem uppfyller samma krav som man ställer på landstingens hem för motsvarande patientgrupp kan vi inte finna några skäl till en särbehandling.

Herr talman! Ute i många landsting håller man på att ta hem patienter från de enskilda vårdhemmen till landstingens sjukhem. Detta är inte alltid betingat av vårdpolitiska skäl och av omsorg om den enskilde patienten. Exempel härpå finns från bl. a. Malmö. Snarare är det ideologiska skäl som ligger bakom. Från socialistiskt håll gör man vad man kan för att hindra enskilda vårdalternativ.

Den omständigheten att socialstyrelsen nu håller på med en översyn gör det än mer angeläget att riksdagen anger en färdriktning för hur man önskar att stadgan och anvisningarna bör utformas i framtiden. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Med det anförda ber jag att få yrka bifall till den moderata reservationen av Göte Jonsson m. fl. och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 113 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! I Ingemar Eliassons frånvaro, och med hänvisning till de motiveringar som finns i utskottsbetänkandet, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 2 (enskilda vårdhem)

Utskottets hemställan bifölls med 220 röster mot 73 för reservationen av Göte Jonsson m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

11 § Föredrogs

Trafikutskottets betänkande

1984/85:1 Godkännande av konvention om upprättande av den europeiska organisationen Eumetsat (prop. 1983/84:201)

Utskottets hemställan bifölls.

Onsdagen den
17 oktober 1984

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1984/85:2 om vissa yrkestrafikfrågor m. m.

Vissa yrkestrafikfrågor

Anf. 114 GÖRAN RIEGNELL (m):

Herr talman! Låt mig inleda med att meddela att jag inte ämnar begära votering. Jag har anledning anta att ingen annan reservant heller kommer att begära votering.

Herr talman! Med yrkesmässig trafik avses trafik i vilken personbil, lastbil eller buss med förare ställs till allmänhetens förfogande mot ersättning för transport av personer eller gods. För all yrkesmässig trafik gäller att den endast får bedrivas efter särskilt tillstånd till den som bedöms lämplig att bedriva verksamheten. När det gäller persontransporter och linjetrafik för godstransporter meddelas tillstånd dessutom endast om det kan konstateras att trafiken behövs och i övrigt anses lämplig.

Herr talman! För oss inom moderata samlingspartiet framstår detta som en olycklig tingens ordning ur ideologisk synpunkt. Vi bejakar och arbetar för marknadsekonomins principer. Vi anser det viktigt att slå vakt om näringsfriheten. Ändå föreslår vi moderater inte, så som folkpartiet gör, att regleringen inom yrkestrafiken skall avskaffas mer eller mindre omgående.

Varför gör vi inte då detta? Dels måste man gå fram med stor försiktighet när en genomreglerad marknad skall avregleras. Annars kan resultatet bli något helt annat än det avsedda. Dels har vi ett ansvar för att – för att citera 1979 års trafikpolitiska målsättning – ”erbjuda medborgarna och näringslivet i landets olika delar en tillfredsställande trafikförsörjning till lägsta möjliga samhällsekonomiska kostnad”.

Låt mig, herr talman, peka på en av de marknader som berörs av yrkestrafiklagstiftningen: den kollektiva persontrafiken. Genom länshuvudmannareformen har vi monopol på köparsidan av tjänsterna, och genom yrkestrafiklagstiftningen är säljarsidan reglerad. Om man enbart avreglerar den ena sidan av marknaden, som ett avskaffande av yrkestrafikregleringen skulle innebära, skulle monolet på den andra sidan av marknaden snart få genomslag. Vi skulle sannolikt få en socialisering av bussbranschen inom en fem- till tioårsperiod.

Det finns i detta sammanhang anledning att påminna om att man inom regeringskansliet har vissa tankar som går i den riktningen.

Den som vill börja avregleringen med att avskaffa yrkestrafiklagstiftningen börjar i fel ände. Vad som först behövs är en utvärdering av vad länstrafikreformen fört med sig.

Från moderat sida börjar vi bli alltmer betänksamma. Tendenserna till samhällsovertagande av trafiken och de enorma skattesubventionerna inger oss, och på sista tiden också företrädare på andra partier, stor oro. Moderaterna har därför föreslagit att en sådan utvärdering skall göras. Ännu har vi inte fått stöd av riksdagens övriga partier för detta förslag.

Herr talman! Det är en god konservativ och reformistisk princip att endast

ersätta ett existerande system, när man funnit något bättre. Det är i dag svårt att se hur marknaden, om den fick verka fritt, automatiskt skulle kunna erbjuda en tillfredsställande trafikförsörjning i hela landet. Däremot är problemen mindre i storstadsområdena än i lands- och glesbygd. Storstäderna har underlag för mer konkurrens än vad som tillåts i dag.

Jag vill här hänvisa till reservation 1 i trafikutskottets betänkande 2 av moderat- och centerledamöterna. Denna reservation syftar till att möjliggöra ökad konkurrens inom taxinäringen. Genom att tillåta mer än en beställningscentral per trafikområde och genom liberalisering av tillståndsgivningen skapas konkurrens och valfrihet inom taxi, vilket säkerligen skulle leda till ökad effektivitet.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservation 1.

Herr talman! Låt mig slutligen klargöra att vi inom moderata samlingspartiet vill ha en liberalisering av yrkestrafiken. Vi har tidigare lagt fram förslag i den riktningen, som också påpekats i vårt särskilda yttrande. Vi kommer även i fortsättningen att presentera förslag till avregleringar. Dock är vi medvetna om att det knappast går att snabbt genomföra drastiska förändringar.

Mycket av utredningsarbete återstår innan vi funnit vägen att inom en fri eller åtminstone väsentligt friare transportmarknad erbjuda landets olika delar en tillfredsställande trafikförsörjning till rimlig kostnad.

Anf. 115 OLLE GRAHN (fp):

Herr talman! Näringsfriheten är ett omistligt inslag i vår demokrati och i vårt ekonomiska system. I likhet med andra värden som yttrandefrihet och tryckfrihet måste vi ständigt skydda och utveckla näringsfriheten. Detta är för oss liberaler särskilt viktigt i en tid när näringsfriheten utsätts för ständiga attacker från branschorganisationer och fackföreningar samt dess värre också från socialdemokraterna.

Yrkestrafiken är ett av de områden där näringsfriheten är mycket hårt kringskuren. Trafiktillstånd får endast ges till den, som med hänsyn till yrkeskunnande, personliga och ekonomiska förhållanden samt andra omständigheter av betydelse bedöms vara lämplig att driva verksamheten. Därtill kommer att behovsprövning görs för att ge tillstånd till linjetrafik och transportförmedling.

Lämplighetsprövningen utgör en etableringskontroll som styr tillströmningen till och utstötningen från transportbranschen. Det är tjänstemän på länsstyrelsen som tar ställning till om en sökandes vandel är tillräckligt fläckfri för att vederbörande skall få tillstånd att bedriva yrkestrafik.

Folkpartiet har tidigare i huvudsak ställt sig bakom den reglering av yrkestrafiken som vi har i dag. Vi har dock aldrig avsett att dessa regler skall vara eviga. Från att tidigare främst ha varit ett medel för statsmakterna att styra trafikpolitiken har yrkestrafikregleringen alltmer kommit att bli ett instrument, som motiveras av strävan att komma till rätta med de olagligheter och den illojala konkurrens som förekommer inom åkeribranschen. Folkpartiet kan inte acceptera att detta motiverar inskränkningar i näringsfriheten.

Den illojala konkurrens som förekommer inom branschen uppstår genom att mindre nogräknade åkare bryter mot lagar som reglerar trafiksäkerheten och regler som rör skatter, avgifter och försäkringar. Denna form av ohederlig verksamhet bör självfallet beivras inom ramen för den generella kontroll som myndigheterna utövar. Yrkestrafiklagstiftningen som sådan bidrar inte till att förbättra möjligheten att upptäcka de lagöverträdelser som begås.

Ett ytterligare skäl till varför folkpartiet vill att förberedelser nu skall vidtas för att avskaffa regleringen av yrkestrafiklagen är att den uppenbarligen inte fyller sitt syfte, vare sig att genom behovsprövningen reglera konkurrensvillkoren för näringsidkarna eller att genom lämplighetsprövningen komma till rätta med de åkare som genom att bryta mot företrädesvis skattelagstiftningen kan utöva illojal konkurrens. I stället blir lagen bara ett hinder för personer som vill etablera sig som åkare och dessutom till men för konsumenterna, som inte kan vara säkra på att de får tjänsterna utförda till lägsta pris.

De uppfattningar som jag här har framfört styrks till alla delar av en studie som riksrevisionsverket gjort över yrkestrafiklagstiftningens betydelse för en sund och rationell trafik. Efter att ha konstaterat de uppenbara bristerna i lagen och att den inte fyller sitt syfte förordar RRV "att möjligheten att helt avveckla yrkestrafiklagstiftningen för godstransporter prövas i samband med införandet av ett förbättrat kontrollsystem inom skattelagstiftningens område".

Jag har noterat att vår reservation den här gången inte stöds av moderaterna. Att underlätta för nya företagare inom denna bransch är tydligen inte i deras intresse, och självfallet är de inte heller intresserade av att stödja ett konsumentintresse.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 2 av Linnea Hörlén. Jag kommer dock inte att begära votering.

Anf. 116 GÖRAN RIEGNELL (m) replik:

Herr talman! Olle Grahn påpekade att folkpartireservationen "den här gången inte stöds av moderaterna". Men det är faktiskt så att folkpartiet inte har reserverat sig tidigare på den här punkten. Vi behandlade en proposition i vintras-våras om yrkestrafiken, men i det sammanhanget reserverade sig inte folkpartiet.

Som jag tidigare påpekat har vi moderater en vilja att avreglera den här marknaden. Men jag skulle vilja fråga Olle Grahn hur han tror att exempelvis den privata bussnäringen skulle kunna överleva som privat bussnäring om den nuvarande yrkestrafiklagstiftningen togs bort utan att det nuvarande länshuvudmannasystemet ändrades. Det är en omöjlighet.

Jag skulle gärna vilja ha Olle Grahns synpunkter på detta.

Anf. 117 OLLE GRAHN (fp) replik:

Herr talman! Jag kan svara ganska kort: Jag tror på ett fritt näringsliv, och jag vet att det fria näringslivet har alla möjligheter att även i en sådan situation klara de problem som kan uppstå.

Anf. 118 GÖRAN RIEGNELL (m) replik:

Herr talman! Som påpekas i det betänkande som vi behandlar föreligger det nu en departementspromemoria som tar upp frågan om tillstånd för yrkestrafik. I promemorian föreslås att man skall överföra rättigheten att bedriva kollektiv persontrafik till länshuvudmännen. Ett stort antal av de företag som nu bedriver busstrafik med tillstånd som de innehar kommer, i det fall denna promemoria så småningom blir lag, inte att fortsätta att driva sin verksamhet. De kommer att lägga ner och låta länshuvudmännen lösa in deras företag. Och det är en god indikation på att vad jag sade tidigare är rätt: Man kan inte ha en frihet på den ena sidan på en marknad när det råder monopol på den andra sidan av marknaden – då kommer det så småningom att råda samma monopol på både köpar- och säljarsidan. Det är därför som vi måste gå en annan väg för att avreglera den här marknaden. Vi måste se över länshuvudmannareformen först. Därefter kan vi gå till yrkestrafiklagstiftningen.

Anf. 119 OLLE GRAHN (fp) replik:

Herr talman! Göran Riegnell och jag får väl hjälpas åt att se till att vi slipper monopoliseringen på det här området.

Anf. 120 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! De frågor som tas upp i detta betänkande behandlade vi mycket ingående den 8 februari i år i samband med att vi behandlade propositionen om vissa yrkestrafikfrågor m. m. Förslagen i den propositionen innebar också ytterligare flera steg i riktning mot att förbättra förhållandena inom yrkestrafiken. Viktiga och centrala delar i propositionen ägnades åt fortsatta åtgärder mot den s. k. svartåkningen liksom åt andra viktiga frågor inom branschen. Det gällde de gemensamma beställningscentralerna för taxitrafiken. Det gällde också förslag som skulle förhindra den florerande handeln med tillstånd. Det gällde även förslag om rättsliga åtgärder mot svartåkningen, som jag tidigare har sagt. återkallelse av tillstånd samt frågor om ett utvidgat och preciserat transportköparansvar.

Detta var frågor som låg helt i linje med statsmakernas och branschens vilja att förbättra förhållandena, förhindra oseriös verksamhet och stävja användningen av illojala konkurrensmedel inom transportbranschen. Riksdagen anslöt sig ju också till dessa förslag. Därför skall jag inte dra upp någon längre debatt i de här frågorna i dag utan endast kort beröra de två reservationer som är fogade till detta betänkande.

När det gäller den första reservationen, av moderater och centerpartister, som bl. a. förespråkar en liberalare tillståndsgivning i fråga om taxitrafiken, så vill jag erinra om den mycket kraftiga överretablering som redan i dag råder

inom branschen och som i sig verkar fördyrande. Eftersom taxi utgör en del av den kollektiva trafiken ställer samhället också krav på att det finns taxibilar i något så när rimlig omfattning tillgängliga för allmänheten dygnet runt. Det är viktigt att påminna om detta i den här debatten. Då måste naturligtvis taxinäringen regleras på ungefär samma sätt som annan kollektivtrafik.

När det sedan gäller kravet på fler än en beställningscentral inom varje trafikområde för att på så sätt, enligt reservanternas, få en bättre konkurrensituation till stånd, så var ju syftet med införandet av bestämmelsen om en gemensam beställningscentral att man via den skulle förbättra servicen för allmänheten, öka samverkan inom taxinäringen samt förbättra effektiviteten och ekonomin inom taxiverksamheten. Detta skulle i sin tur innebära en bättre trafikförsörjning och ett bättre kapacitetsutnyttjande. Det var inte minst viktigt från energisynpunkt, samtidigt som det borde medverka till en förbättrad ekonomi inom taxinäringen.

Även om en situation med flera beställningscentraler ger konsumenten möjlighet att välja transportföretag, måste värdet av en sådan valfrihet ifrågasättas. Konsumentens största intresse måste ju ändå vara att få transporten utförd till lägsta möjliga kostnad. Vem som sedan utför transporten måste i allmänhet sakna betydelse. Jag vill emellertid också i detta sammanhang påpeka att det finns möjlighet till undantag från den här bestämmelsen, men det får då avgöras från fall till fall.

Folkpartireservationen går i stort sett ut på att avskaffa allt vad yrkestrafikreglering heter, och inom parentes sagt vill kanske också moderaterna egentligen ansluta sig till den linjen. Om man avskaffar yrkestrafikregleringen skulle man enligt folkpartiet få ett mer eller mindre gudomligt tillstånd inom den här branschen. Det tycker jag faktiskt är i naivaste laget.

All erfarenhet har hittills visat att en situation med ohämmad konkurrens, och därmed följande överetablering, har inneburit stora risker att en trafik skapas som i stor utsträckning drivs under icke seriösa ekonomiska betingelser och i strid med olika regler som gäller för trafiken. Inte minst de senaste årens arbete med åtgärder mot den s. k. svartåkningen har visat att det såväl inom taxi som inom lastbilsnäringarna förekommer en utbredd svartåkningsverksamhet som består i underlåtenhet att betala in skatter och avgifter till det allmänna. Till stor del har denna företeelse sin grund i en alltför stor överetablering som gör att trafiken inte kan drivas under seriösa former. Ett sådant sakernas tillstånd inom branschen är väl ingen betjänt av? Jag kan inte tänka mig att folkpartiet heller är betjänt av en sådan ordning. Men detta blir naturligtvis en logisk följd om man skall slopa allt vad yrkestrafikreglering heter.

Men det verkligen allvarliga med folkpartireservationen är ju att ni med den vill riva upp väsentliga delar i 1979 års trafikpolitiska beslut. Vad innebar 1979 års trafikpolitiska beslut, som inom parentes sagt lades fram av en folkpartiregering? Det innebar att målet för trafikpolitiken skall vara att erbjuda medborgarna och näringslivet i landets olika delar en tillfredsställande trafikförsörjning till lägsta samhällsekonomiska kostnad. Detta har

inneburit att samhället har tagit på sig ett ansvar för att bereda medborgarna tillgång till denna yrkestrafik. Men skall man slopa allt vad yrkestrafikreglering heter, kan man naturligtvis inte kräva att exempelvis taxi skall ha en viss trafikeringssplikt, att man skall ha bilar i trafik även när efterfrågan inte är så stor.

Herr talman! Jag tror faktiskt inte att folkpartiet riktigt har fattat innebörden av den här reservationen.

Det var intressant att lyssna på Göran Riegnell. Han sade att han inte kunde sträcka sig lika långt som folkpartiet, för man kan inte ersätta en sak med en annan när man inte har funnit något bättre. Det tycker jag det ligger väldigt mycket i. Faktum är, Göran Riegnell, att efter det att vi fattade beslut om länshuvudmannareformen har vi fått en bättre kollektivtrafik i hela landet. Därför blev jag litet förvånad när Göran Riegnell både i sitt anförande och i replikerna gång efter annan kom tillbaka till att man skall se över länshuvudmannareformen. Då kan jag inte tolka Göran Riegnell på annat sätt än att moderaterna nu är beredda att avskaffa länshuvudmannareformen. Därför ställer jag frågan: Hur vill ni i fortsättningen ha kollektivtrafiken ordnad i vårt land?

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter, vilket innebär avslag på reservationerna.

Anf. 121 GÖRAN RIEGNELL (m):

Herr talman! När det gäller länshuvudmannareformen har vi från moderat sida i ett års tid blivit mer och mer oroliga över vissa tendenser som jag berörde i mitt anförande, framför allt de oerhört snabbt stigande kostnaderna men också tendensen i socialistiskt styrda län att bedriva trafiken inte genom anlåtande av entreprenör utan i egen regi. Vi anser att detta ger anledning att se över länshuvudmannareformen och att göra en utvärdering av vad dess effekter har blivit. Faktum är att regeringen har gett transportrådet vissa uppdrag i den riktningen.

När det gäller taxi, som tas upp i reservation 1, menade Olle Östrand att en liberalare tillståndsgivning skulle förvärpa problemen med överetablering i storstäderna.

Men jag vill fråga Olle Östrand: Har den nuvarande stränga praxis som tillämpas när det gäller tillståndsgivning löst problemen med överetablering?

När det gäller beställningscentraler sade Olle Östrand, att det är i konsumentens intresse att få service, och vem som sedan utför tjänsten saknar betydelse. Men, Olle Östrand, jag vill då ställa en fråga: Om konsumenten inte är nöjd med den service han får av taxi, hur skall han då bete sig för att få bättre service om det bara finns en enda beställningscentral i hans område?

Anf. 122 OLLE GRAHN (fp):

Herr talman! Det är bara att konstatera att Olle Östrand och jag ser litet olika på näringsfriheten och konkurrensituationen. Olle Östrand vill ha ett totalreglerat samhälle. Det vill inte jag. Därför har vi också i reservationen

gett ett klart uttryck för vår uppfattning. Jag tror att vi kommer att få en mycket fin service i samhället även om vi inte till punkt och pricka reglerar allt vad de olika servicegrenarna skall utträta.

Jag fick i min hand häromdagen en alldeles utmärkt broschyr om Taxi Kurir. Den visar att taxi tar nya grepp för att klara av sin verksamhet genom att ta upp nya verksamhetsområden och arbeta på ett annorlunda sätt än tidigare.

Jag tror verkligen på en fri näring, där man får arbeta utifrån de förutsättningar som ett fritt och oreglerat samhälle ger.

Jag är således ganska övertygad om att vi kommer att få ha en god och fin service även fortsättningsvis – även om vi inte har så hårda regler som socialdemokraterna vill ha. Jag hoppas att Olle Östrand lyssnade till vad jag sade i mitt inledningsanförande. Jag har faktiskt inte på något sätt försvarat svartåkare; det uttrycket använde inte jag, men jag talade om den illojala konkurrens som förekommer.

Anf. 123 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Det här resonemanget går inte ihop, Olle Grahn. Man kan inte samtidigt å ena sidan genom ett riksdagsbeslut slå fast att det är samhället som skall ha det övergripande ansvaret för persontrafiken över huvudet taget, ansvaret för att ge människor i olika delar av landet en tillfredsställande trafikförsörjning, och å andra sidan säga att vi kan uppnå det även om vi slopar allt vad regleringar heter.

Det går över mitt förstånd hur man kan få detta att gå ihop!

Skall vi garantera människorna en tillfredsställande trafikförsörjning, måste vi också kunna ställa krav på de företag som finns inom branschen. De kraven kan vi inte ställa annat än om vi har en viss reglering. Trots att vi har en reglering av verksamheten förekommer det – har det visat sig – ekonomisk brottslighet inom branschen. Skulle vi slopa all reglering skulle den ekonomiska brottsligheten inom branschen och den ytterligare överetablering det skulle innebära få mycket svåra konsekvenser – det är jag fullständigt övertygad om.

Att det förekommer en viss överetablering trots att vi har en reglering beror, Göran Riegnell, på att länsstyrelserna, som har att behandla frågorna om tillstånd, har sett litet för golv på de här frågorna. Men genom det beslut riksdagen i våras fattade har man skärpt kraven på länsstyrelserna när det gäller att förnya tillstånd. Jag är övertygad om att den skärpningen kommer att innebära att vi får en bättre tingens ordning.

Faktum är att vi i dag har en överetablering när det gäller taxi på mellan 20 och 30 % och att vi har ett kapacitetsutnyttjande som endast är 50 %. Det kan ju inte kunderna vara betjänta av! Kunde vi komma till rätta med överetableringen och få till stånd ett bättre kapacitetsutnyttjande inom taxi skulle det också innebära att kunderna kunde få billigare resor. Det är vi väl alla betjänta av.

Anf. 124 OLLE GRAHN (fp):

Herr talman! Olle Östrand fortsätter att tala varmt för ett genomreglerat samhälle och säger att det är samhället som skall ställa krav på t.ex. taxinäringen. Vi skiljer oss åt i synsättet, Olle Östrand – det är helt klart. Jag är övertygad om att vi kommer att få en fin och fungerande taxiservice även om det blir konsumenterna som får ställa krav.

Anf. 125 GÖRAN RIEGNELL (m):

Herr talman! När det gäller överetableringen inom taxinäringen säger Olle Östrand att länsstyrelserna tidigare har sett alltför gesvint på tillståndsgivningen och att man nu har stramat åt tillståndsgivningen. Inte heller det kommer, tror jag, att råda bot på problemet med överetablering. Det är omöjligt för en myndighet att känna av exakt hur stort behovet är – ett år framåt, två år framåt, fem år framåt, tio år framåt. Den instans som är helt överlägsen när det gäller att avgöra hur många som har möjlighet att gå in i en bransch är marknaden själv. Det finns inget mera förnämligt instrument för detta. Genom att släppa marknaden friare när det gäller taxietableringar i storstäder kommer vi att få ett bättre kapacitetsutnyttjande, och genom möjligheten till konkurrens får konsumenten möjlighet att välja. Valfriheten hos konsumenten sätter alltid en press på producenten av tjänsten, i detta fall taxiföretagen, att förbättra sin service, att bli mer och mer effektiv. Ingen instans är mera effektiv på detta område än marknaden själv.

Anf. 126 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Först några ord till Göran Riegnell när det gäller taxi. Det är naturligtvis vackert att prata om valfrihet – man skall tänka på konsumenterna, man skall sätta konsumenterna i centrum. Vem är det då som är den största konsumenten när det gäller taxis-tjänster? Jo, det är landsting och kommuner. Ungefär 60 % av taxis inkomster kommer från landsting och kommuner. Kapacitetsutnyttjandet hos taxi är 50 % i dag. Det innebär att vi har en i allra högsta grad orationell taxiverksamhet. När samhället svarar för så mycket av taxis inkomster måste samhället också kunna ställa krav på att branschen sköts rationellt. Det är inte bara jag som är ängslig, utan det är man även inom taxinäringen.

Taxiförbundet gick helt nyligen ut med en skrivelse till transportrådet där man ställde krav på åtgärder i syfte att minska överkapaciteten inom taxinäringen. Man ställde krav på nyetableringsstopp för en tid av minst tre år. Man ställde krav på överlåtelsestopp för en tid av minst tre år. Man ställde krav på att en åldersgräns skall sättas för tillståndsinnehav. Det är vad taxinäringen begärt hos transportrådet för att få en bättre tingens ordning inom branschen, för där är man allvarligt oroad.

Beträffande läns huvudmannareformen fick jag av Göran Riegnell aldrig något svar på hur moderaterna i fortsättningen tänker ställa sig när det gäller denna reform. Personligen fick jag den uppfattningen att den läns huvudmannareform som en moderat kommunikationsminister en gång ställde sig i spetsen för är moderaterna i dag beredda att avskaffa. Faktum är att vi sedan

vi fick länshuvudmannareformen fått en bättre kollektivtrafik. Det finns siffror som visar att kollektivtrafiken ute i länen i de flesta fall ökat med mellan 50 och 60 % sedan vi fick denna reform, alltså sedan landsting och kommuner fick ansvaret för kollektivtrafiken. Det tror jag att människorna upplever mycket positivt ute i länen, kanske framför allt i de glesbygdslän där man tidigare haft det mycket svårt i det här avseendet.

Från vårt håll kommer vi att slå vakt om denna länshuvudmannareform. Kan man vidareutveckla reformen så att vi får en ännu bättre kollektivtrafik än vad vi i dag har, då kommer vi från socialdemokratiskt håll att ställa upp för det.

Till slut till Olle Grahn. Frihet är en sak. Frihet under ansvar är en annan sak. Jag tror att frihet under ansvar innebär att vi måste ha en viss reglering om vi skall kunna leva upp till det riksdagsbeslut som vi fattade 1979, nämligen att människorna ute i olika delar av landet skall garanteras en tillfredsställande persontrafikförsörjning.

Anf. 127 GÖRAN RIEGNELL (m):

Herr talman! Först några ord angående taxi. Jag tyckte att Olle Östrand började så vackert när han talade om problemet med överetablering och problemet med bristande effektivitet. Det är alldeles riktigt att vi har dessa problem. Men Olle Östrand förklarade inte på något sätt hur man skulle kunna komma till rätta med överetableringsproblemet, som vi ju redan nu har samtidigt som det finns tillståndskrav. Han förklarade inte heller hur denna reglerade näring skulle kunna bli mera effektiv. Och framför allt ville han inte kommentera min synpunkt att konkurrens mellan likvärdiga parter på en marknad normalt leder till både bättre effektivitet och relativt lägre priser.

Jag är fullt medveten om att det var en moderat kommunikationsminister som lade fram propositionen om länshuvudmannareformen. Men numera har det visat sig att systemet delvis har utvecklats i annan riktning än vad som sades från början. Bl. a. sades det i propositionen att det var önskvärt att anlita entreprenörer i verksamheten. Fler och fler länshuvudmän tar över verksamheten själva.

Huvudorsaken till att vi är så oroliga är, som jag sade, att kostnaderna stiger katastrofalt. Även partikamrater till Olle Östrand har noterat detta. En socialdemokrat i Bohustinget behandlade detta vid ett sammanträde i förra veckan och uttryckte samma oro som vi gör. Alltså inser fler och fler att vi måste se över länshuvudmannareformen, se hur vi kan styra den rätt.

Anf. 128 OLLE GRAHN (fp):

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort.

Nu har Olle Östrand deklarerat vad frihet under ansvar är. Det är om samhället får bestämma och reglera. Jag ser annorlunda på frihet under ansvar, och jag vet att näringsidkarna vill ha näringsfrihet och kommer att bedriva näringen under ansvar.

Anf. 129 OLLE ÖSTRAND (s):

Herr talman! Göran Riegnell sade att jag inte kan anvisa några vägar för att göra förhållandena bättre inom yrkestrafiken. Då vill jag rekommendera Göran Riegnell att läsa på den proposition som vi behandlade den 8 februari. Där finns en rad förslag som innebär att man på sikt skall få en bättre tingens ordning i branschen.

Det skall ju inte bli någon mer votering här i dag, så vi skulle kunna fortsätta debatten ett bra tag till utan att ledamöterna behövde känna sig besvärade. Men när det gäller länshuvudmannareformen, Göran Riegnell, föreslår jag att vi tar debatten den dag vi har propositionen på bordet. Jag är övertygad om att vi då skall kunna föra en konstruktiv debatt även om de frågorna, för den propositionen blir ytterligare ett steg på vägen till en bättre kollektivtrafik ute i länen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 (avskaffande eller förenkling av yrkestrafikregleringen)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 1 av Rolf Clarkson m. fl.,
dels reservation 2 av Linnea Hörlén,
bifölls med acklamation.

Mom. 2-6

Utskottets hemställan bifölls.

13 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1984/85:23 Avdrag för förskottsräntor samt om vissa andra frågor rörande inkomstskatt och folkbokföring

1984/85:26 Förlängd tillämpning av allmänna prisregleringslagen (1956:236)

14 § Anmäldes och bordlades

Redogörelse

1984/85:2 Riksdagens revisorers verksamhetsberättelse för budgetåret 1983/84

Nr 10

Onsdagen den
17 oktober 1984

*Vissa yrkestrafik-
frågor*

15 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framställdes

*Meddelande om
interpellationer*

den 17 oktober

1984/85:49 av *Inga Lantz* (vpk) till statsrådet *Gertrud Sigurdson* om socialbidragen:

Kommunernas utgifter för socialbidrag och den grupp som får del av dessa ökar f. n. kraftigt. Socialbidragen är så att säga den yttersta utposten i det sociala skyddsnätet och därför en bra indikator på när sociala missförhållanden och ekonomiska orättvisor sprider sig i samhället.

I slutet på 1960-talet förekom en liknande utveckling. Av de utredningar som då företogs framgick bl. a. att en avgörande orsak till ökningen av socialbidragen var att allt fler familjer, främst unga barnfamiljer, inte hade inkomster som motsvarade deras nödvändiga utgifter för bostad, mat och kläder. Främst var det de stegrade boendekostnaderna som fick deras ekonomi att rasa samman. När de nya bostadsbidragen infördes löste dessa temporärt problemen. Men kvar stod det faktum att enförsörjarfamiljer i lägre och mellaninkomstskikt inte kunde leva på sin lön. Under 1970- och 1980-talen har boendekostnaderna fortsatt att öka, liksom levnadsomkostnaderna i övrigt. Under en följd av år har de arbetande drabbats av reallöneminskningar. Enförsörjarfamiljen är numera en omöjlighet utom i mycket höga inkomstskikt. Kvinnornas förvärvsintensitet har emellertid ökat mycket kraftigt, även om det i alltför stor utsträckning rör sig om deltidsarbete och ofta lågt avlönat arbete. Under senare år har kvinnornas möjligheter till arbete också försämrats, inte minst genom åtstramningarna inom den offentliga sektorn. Till yttermera visso har bostadsbidragen tillåtits släpa efter kostnadsökningarna. Reallöneminskningar, försämrade sysselsättningsmöjligheter och eftersläpande bidrag bildar tillsammans en omöjlig ekvation. Man räknar också med att en tredjedel av dem som i dag får socialbidrag får det på grund av att deras arbetsinkomster, trots att man i många fall har en heltids- och en halvtidsarbetande i familjen, inte räcker till för att täcka de nödvändiga utgifterna.

En tredjedel av socialbidragen utbetalas på grund av arbetslöshet. Detta var ett betydligt mindre vanligt problem under 1960-talet. Då rörde det sig i så fall om arbetslöshet i kombination med annan social problematik. Nu är den rena arbetslösheten vanlig orsak till socialbidrag, därför att den arbetslöse antingen aldrig kommer in i arbetslöshetsförsäkringen eller har blivit utförsäkrad därifrån. Ytterligare en tredjedel av socialbidragen utbetalas av mer traditionella skäl.

Det är de fattigaste kommunerna som har de största utgifterna för socialbidragen, räknat per capita. Det bör understrykas att en väsentlig del av förklaringen till ojämnheten mellan kommuner i det här avseendet sammanhänger med brister i den mer övergripande samhällsplaneringen.

Den fråga som under senare tid har kommit att hamna i brännpunkten är de mycket stora skillnader i bidragens storlek som finns mellan olika kommuner. Dessa skillnader sammanhänger med tre förhållanden, varav två i dag är historiska. För det första finns det kommuner där synen på socialbidrag (fattigvård, socialhjälp) och människor som behöver samhällets stöd hör hemma i ett sedan länge passerat utvecklingsstadium. Dess bättre blir dessa kommuner allt färre, men det finns skäl att i ett samhällsklimat som präglas av ekonomisk åtstramning passa upp så att "liken inte börjar röra på sig". För det andra har tidigare levnadsomkostnader skiftat starkt mellan olika delar av landet. Dessa skillnader har numera i stort sett försvunnit.

För det tredje finns det stora olikheter i resurser mellan olika kommuner. Det är emellertid inte givet att fattiga kommuner har de lägsta socialbidragen. Tvärtom kan det vara så att kommuner med en omfattande misär också förstår människors vardagliga villkor på ett bättre sätt och därför intar en mer generös attityd till människor som befinner sig i en nödsituation.

När fattigdomen ökar i ett samhälle som vårt, som vi har vant oss vid att beteckna som ett välfärdssamhälle, och man kan härleda ökningen till generella förhållanden i samhället så ställer detta bestämda krav på agerande från statens sida. Först är det naturligtvis så att det krävs generella åtgärder för att lösa generella problem. Men det måste också vara så att det inte är rimligt att människor drabbas olika av generella problem beroende på i vilken kommun de bor. Det bör enligt min mening fastställas vad som skall betecknas som en skälig levnadsnivå, och en riksnorm för socialbidrag att gälla alla kommuner bör utarbetas.

Min uppfattning är också att staten måste ta på sig ett större direkt ansvar för människors existens i utsatta lägen, antingen i form av ett genomförande av det gamla förslaget om ett socialförsäkringstillägg eller genom ett riktat statligt stöd för socialbidragskostnaderna. Av dessa båda alternativ är det förra att föredra.

Mot bakgrund av det anförda vill jag fråga statsrådet:

1. Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att bryta trenden mot ökade socialbidragskostnader och vidgade grupper medborgare som blir beroende av socialbidrag för sin existens?
2. Är regeringen beredd att ta initiativ för att fastställa vad som skall anses vara en skälig levnadsnivå?
3. Är regeringen beredd att låta en sådan skälig levnadsnivå ligga till grund för en gemensam riksnorm i landets kommuner för nivån på socialbidragen?

1984/85:50 av *Bertil Danielsson* (m) till finansministern om beskattningen av vissa prästers tjänstebostadsförmåner:

För många präster innebar 1981 års inkomsttaxering en obehaglig överraskning. Värdet av deras tjänstebostadsförmån togs upp till beskattning – i många fall till betydande belopp.

De lagar och bestämmelser som reglerar prästernas tjänstebostadsförmå-

*Meddelande om
frågor*

ner har inte förändrats eller skärpts sedan de tillkom. Av dem framgår att bostadsförmånen ej skall beskattas. Två regeringsrättsfall från 1956 och 1960 bekräftar detta. I mer än 20 år har bestämmelserna tillämpats utan att bostadsförmånen resulterat i högre skatt.

När vissa län vid 1982 års taxering tillämpade en annan, mera skärpt syn på prästernas tjänstebostadsförmån, utan att några förändringar skett i föreskrifterna, väckte detta både förvåning och oro.

För många prästfamiljer innebar den ökade skattebördan en stor påfrestning på familjeekonomin. Ökade skatter kan inte ligga till grund för bostadsbidrag, vilket en höjning av hyran hade kunnat göra. Samma år som kvarskatten skall betalas måste den sedermera överenskomna hyreshöjningen betalas. Många prästfamiljer befinner sig i en svår ekonomisk situation.

Anmärkningsvärt är att endast några län tillämpat den skärpta synen på bostadsförmånen. Tillämpningen av skattereglerna är uppenbarligen inte likformig i hela landet. JO anser i ett uttalande att detta är "helt oacceptabelt". Trots detta har man med överklagande av skattebeslut inte nått någon framgång vare sig i kammarrätt eller i regeringsrätt.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande frågor till finansministern:

1. Anser finansministern att skattelagarna skall tillämpas likformigt i hela landet?
2. Är det riktigt att en ny, och mera skärpt, skattetillämpning får ske, även om de underliggande bestämmelserna är oförändrade?
3. Är finansministern beredd att vidta sådana åtgärder att retroaktiva upptaxeringar för åren före 1981 förhindras?
4. Är finansministern beredd att vidta sådana åtgärder att de ekonomiska konsekvenserna för de hårdast drabbade lindras?

16 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 17 oktober

1984/85:98 av *Börje Stensson* (fp) till jordbruksministern om åtgärder mot överflygning på låg höjd över Stora Karlsö:

Under våren 1984 beskrevs i massmedia hur överflygningar av Viggcnplan på mycket låg höjd över naturreservatet Stora Karlsö försakade stora skador på den häckande kolonin av sillgrisslor. Tydligt hade planen flugit bara 30 meter över vattenytan och endast ca 40 meter från klipphyllorna. Några regler för hur nära överflygningar får ske finns inte. Däremot finns det hårda bestämmelser för sjöfarten.

Jag vill därför fråga jordbruksministern:

Avser statsrådet vidta några åtgärder för att undvika en upprepning av den inträffade händelsen på Stora Karlsö eller andra naturreservat?

1984/85:99 av *Börje Stensson* (fp) till jordbruksministern om åtgärder mot vissa miljöskador i Sarek:

”Sarek hotas av smältverk” var en alarmerande rubrik i en Västerbottens-tidning den gångna sommaren.

Bakgrunden är att strax väster om den svenska gränsen mot Norge finns ett smältverk som släpper ut dåligt renad rök. Det innebär att gifter med koppar och svaveldioxid faller ner över den svenska fjällvärlden.

Vid naturvårdsverkets sjöundersökningar i nationalparken framkom att bottensedimenten har förhöjda kopparhalter.

Nedläggning av smältverket har varit aktuell. Nytt ägartillträde torde innebära fortsatt drift utan rening fram till halvårsskiftet 1987.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag fråga jordbruksministern:

Vilka åtgärder avser jordbruksministern vidta för att minska riskerna för skador på naturmiljön föranledda av det norska smältverket?

1984/85:100 av *Nils Berndson* (vpk) till finansministern om prismärkningen på varor:

En förändring som innebär att prismärkningen på varor i butikerna skall ersättas med datamärkning planeras. Konsumenternas redan nu begränsade möjligheter att överblicka priserna förefaller bli ännu mindre. Detta har skapat oro bland allmänheten.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga finansministern:

Vilka åtgärder är regeringen beredd att vidta i syfte att hävda konsumenternas intressen inom dagligvaruhandeln?

1984/85:101 av *Barbro Nilsson* i Visby (m) till kommunikationsministern om taxesättningen av personbiljetter på Gotlandsfärjorna:

För tio år sedan beslutade riksdagen att priset för en färjeresa mellan Gotland och fastlandet skulle motsvara priset för en järnvägsresa andra klass motsvarande sträcka.

I proposition 1983/84:100, bil. 8, vidmakthåller man denna princip: ”För persontrafiken innebär stödet att priset för en färjeresa är anpassat till priset för en andraklassbiljett på tåg motsvarande färdsträcka.”

En utredning som länsstyrelsen på Gotland i dagarna har presenterat visar att denna princip för taxesättning ej tillämpas.

Avser statsrådet att rätta till detta missförhållande?

1984/85:102 av *Tore Nilsson* (m) till kommunikationsministern om åtgärder för att stärka den enskildes rätt gentemot televerket:

En rad tvister om telefondebiteringar när orimliga belopp pålagts abonnenterna visar dels att opålitlighet kan föreligga hos televerkets mätare, dels att abonnenterna har stora svårigheter att vinna rättvisa också när kontrollmätare visat att fel kan föreligga.

8 *Riksdagens protokoll 1984/85:10-11*

Nr 10

Onsdagen den
17 oktober 1984

*Meddelande om
frågor*

Nr 10

Onsdagen den
17 oktober 1984

*Meddelande om
frågor*

Jag frågar kommunikationsministern om någon åtgärd kan väntas i syfte att garantera att mätare för telefonsamtal är tillförlitliga och för att underlätta och förbilliga handläggningen för abonnenten när denne söker rättelse?

1984/85:103 av *Per Stenmarck* (m) till finansministern om begränsningarna i handel m. m. på färjorna mellan Skåne och Själland:

Lex Öresund är en speciallag som bl. a. begränsar handel och hindrar underhållning ombord på färjorna mellan Skåne och Själland. Lagen är inte tillämplig för trafik till något annat land.

Sannolikt är lex Öresund ett av de främsta skälen till en långvarigt dålig lönsamhet hos färjerederierna i trafik över Öresund.

I en moderat reservation vid frågans behandling i våras hävdades att "särskilda bestämmelser --- för färjetrafiken i Öresund är --- inte motiverade. Samma bestämmelser som i fråga om annan nordisk trafik bör gälla även i Öresundstrafik ---".

Detta ansåg inte majoriteten, som ändå menade att det kan vara motiverat "att i lämpligt sammanhang ta upp --- de frågor motionärerna aktualiserat på det nordiska planet för att åstadkomma regler som bättre överensstämmer med dem som gäller i fråga om annan nordisk färjetrafik".

1. I vilket nordiskt sammanhang har frågorna tagits upp?
2. Vilka resultat hoppas finansministern kunna uppnå?

17 § Kammaren åtskildes kl. 17.39.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert